

**UCHWAŁA NR XXI/173/2020
RADY MIEJSKIEJ W PACZKOWIE**

z dnia 28 maja 2020 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2020 - 2023

Na podstawie art. 87 ust.3 i 4 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz.282) Rada Miejska w Paczkowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Paczków na lata 2020–2023 stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Paczków.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Paczkowie

Wiesław Jan Barabasz

Załącznik do uchwały Nr XXI/173/2020
Rady Miejskiej w Paczkowie
z dnia 28 maja 2020 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY PACZKÓW NA LATA 2020-2023

Paczków, 2020 r.

Spis treści

1.	Wstęp	3
2.	Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	4
3.	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	14
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami ...	14
4.2.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	16
5.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	19
5.1.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych Gminy Paczków)	19
5.2.	Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta i gminy	20
5.2.1.	Charakterystyka ogólna Gminy Paczków	20
5.2.2.	Zarys historii obszaru Gminy.....	22
5.2.3.	Krajobraz kulturowy.....	35
5.2.3.	Zestawienie obiektów z terenu Gminy wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Opolskiego	52
5.2.4.	Zestawienie obiektów z terenu Gminy Paczków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków	58
5.2.5.	Zabytki ruchome.....	72
5.2.6.	Zabytki archeologiczne	80
5.2.7.	Dziedzictwo niematerialne.....	86
6.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	87
7.	Założenia programowe.....	89
7.1.	Priorytety i kierunki działań gminnego programu opieki	89
7.1.1.	Zadania gminnego programu opieki.....	89
8.	Stopień realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019	97
9.	Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	99
10.	Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	100
11.	Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	100
11.1.	Dotacje	101
12.	Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	103

1. Wstęp

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.) gmina ma obowiązek sporządzić gminny program opieki nad zabytkami. Program ten jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te określone są w odniesieniu do całej gminy, jako jednostki podziału administracyjnego. Dotyczą nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, a rolą programu jest wzbudzenie w lokalnej społeczności świadomości wspólnoty kulturowej poprzez uświadamianie mieszkańcom znaczenia lokalnych wartości kulturowych.

Program określa kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami: wskazuje konieczne do wykonania zadania i sugeruje sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych działań organizacyjnych, finansowych, promocyjnych i ochronnych. Istotnym celem programu jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy. Aby program mógł być w pełni realizowany, ważne jest zaangażowanie mieszkańców w opiekę nad zabytkami, za które odpowiedzialne będą władze gminy.

Program powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Współpraca środowisk samorządowych, konserwatorskich i lokalnych przy realizacji programu przynieść powinna wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, polepszenie stanu obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych, ostatecznie prowadząc do wzrostu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Gminny program opieki nad zabytkami jest opracowywany na 4 lata. Co 2 lata Burmistrz sporządza sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia Radzie Miejskiej. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu kulturowego oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Paczków na lata 2020-2023 jest dokumentem aktualizującym Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Paczków na lata 2016-2019.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami są przepisy wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.). Zapis w ustawie mówi jasno, że zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Program ma na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego, dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program jest potem ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu zarząd województwa, powiatu i gminy (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Podstawę prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami stanowią trzy poniższe ustawy:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa narodowego w Polsce (art. 5), stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (art. 6 ust. 1), wskazuje, że ochrona środowiska (w tym zabytków) jest konstytucyjnym obowiązkiem państwa i każdego obywatela (art. 86).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.)

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa oraz obywateli. Wprowadza pojęcia ochrony zabytków i opieki nad nimi (art. 3).

W myśl ustawy ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu (art. 4):

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania (art. 6):

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi,
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formami ochrony zabytków są (art. 7):

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji

budowlanej i osadniczej (art. 16 ust.1). Rada gminy ogłasza w prasie miejscowej oraz przez obwieszczenie, a także w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, o podjęciu prac nad utworzeniem parku kulturowego, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących projektu uchwały o utworzeniu parku kulturowego, nie krótszy jednak niż 21 dni od dnia ogłoszenia (art. 16 ust.1a). Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1 (art. 16 ust.2). Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy (art. 16 ust.3). W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem (art. 16 ust.4). Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony (art. 16 ust.5). Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (art. 16 ust.6).

Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące (art. 17 ust.1):

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r., poz. 672) (art. 17 ust.2).

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu

na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 18 ust.1). W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, w szczególności (art. 18 ust.2):

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę (art. 19 ust.1):

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę (art. 19 ust.1a):

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności (art. 19 ust.1b):

- 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1 (art. 19 ust.2). W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków (art. 19 ust.3).

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu (art. 20). Ewidencja zabytków jest

podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21).

Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków (art. 22 ust.1). Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa (art. 22 ust.2). Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku (art. 22 ust.3). Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy (art. 22 ust.4). W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte (art. 22 ust.5):

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych (art. 22 ust.6).

Organami ochrony zabytków są (art. 89):

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2019 poz. 506)

Zapis w ustawie informuje, że zaspokajanie potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują zagadnienia związane z ochroną zabytków jak i opieką nad zabytkami (art. 7 ust.1, pkt 9).

Dodatkowe uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawierają m.in.:

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2020 poz. 293)

Ustawa precyzuje, co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,

a także ustaleniach lokalizacji inwestycji celu publicznego. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym należy uwzględnić wymagania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, a także dóbr kultury współczesnej.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2019 poz. 1186 z późn. zm.)

Ustawa traktuje zabytki w sposób szczególny i podkreśla fakt, że obiekt budowlany należy projektować i budować, zapewniając ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2019 poz. 1396)

Ustawa wskazuje, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych. Dodatkowo ustanawia, iż prognoza oddziaływania na środowisko, sporządzana przy okazji opracowywania: polityk, strategii, planów lub programów powinna: określać, analizować i oceniać przewidywane, znaczące oddziaływanie na środowisko, a także zabytki.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2020 poz. 55 z późn. zm.)

Ustawa określa m. in. procedury dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską. Wojewódzki konserwator zabytków wdaje zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenów nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. 2020 poz. 65 z późn. zm.)

Ustawa mówi, że jednym z celów publicznych jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz precyzuje, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. 2020 poz. 194)

W rozumieniu niniejszej ustawy działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury. Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. Ustawa określa, że sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji kultury oraz, że prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2019 poz. 688 z późn. zm.)

Ustawa informuje, że gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe/stowarzyszenia.

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zawierają:

Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. 2019 poz. 917 z późn. zm.)

Ustawa zawiera zapisy o przechowywaniu, zabezpieczaniu i udostępnianiu zabytków. Ustawa mówi, iż Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określa, w drodze rozporządzenia, zakres, formy i sposób ewidencjonowania zabytków w muzeach.

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 2019 poz. 1479)

Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy, które zawiera:

Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. 2020 poz. 164).

Narodowy zasób archiwalny służy nauce, kulturze, gospodarce narodowej oraz potrzebom obywateli. Nadzór nad narodowym zasobem archiwalnym sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego za pośrednictwem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Inne akty wykonawcze i rozporządzenia:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 roku Nr 30, poz. 259), ustawa mówi, że starosta w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie,
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 roku Nr 71, poz. 650),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 roku Nr 75, poz. 706),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz. U. z 2004 roku Nr 102, poz. 1066),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. z 2004 roku Nr 124, poz. 1302),
- Rozporządzenie ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opieką nad zabytkiem” (Dz. U. z 2004 roku Nr 124, poz. 1304),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 roku Nr 212, poz. 2153),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2014 r., poz. 399),

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie udzielania dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014, poz. 110),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 roku Nr 89, poz. 510),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granice niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 roku Nr 113, poz. 661),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych (przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych), (Dz. U. z 2011 roku Nr 165, poz. 987),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wywozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2011 roku Nr 50, poz.256).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2018 poz. 1609).

Procedury uzyskiwania pozwoleń na prace przy zabytkach:

Prowadzenie prac remontowych lub budowlanych przy obiekcie zabytkowym wymaga szeregu uzgodnień dokonanych między użytkownikiem zabytku a odpowiednim Urzędem Ochrony Zabytków oraz uzyskania wymaganych prawem pozwoleń i opinii – poprzez wypełnienie i wysłanie właściwego wniosku.

Podjęcie działań przy zabytku zwykle jest poprzedzone rozpoznaniem jego dziejów, funkcji, technologii powstania, stanu zachowania, co następuje poprzez wykonywanie odpowiednich badań obiektu. Tzw. organy ochrony zabytków (Generalny Konserwator Zabytków, Wojewódzki Konserwator Zabytków) mogą prowadzić badania konserwatorskie, tzn. rozpoznanie jego historii, struktury. Właściciel zabytku jest zobowiązany udostępnić go w tym celu, a WKZ wydaje stosowne pozwolenie na prowadzenie badań.

Jeśli obiekt wpisany jest do rejestru zabytków, praktycznie wszystkie prace budowlane przy nim, w tym remontowe, wymagają uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę. Aby uzyskać pozwolenie na

budowę należy przedłożyć w odpowiednim urzędzie (organie administracji architektoniczno-budowlanej) m.in. oświadczenie o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością i projekt budowlany, którego forma i zakres określona jest w ustawie. Zatem planując prace przy zabytku zawsze konieczne jest wykonanie projektu budowlanego. Projekt należy wykonać w min. 5 egzemplarzach, z których jeden przekazany będzie Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków dla uzyskania jego pozwolenia, cztery do urzędu – najczęściej Starostwa Powiatowego – dla uzyskania pozwolenia na budowę. Dopiero po uprawomocnieniu się decyzji, można przystąpić do dalszych etapów prowadzenia inwestycji.

Jeśli obiekt wpisany jest do rejestru zabytków lub jest chroniony zapisami zawartymi w planie zagospodarowania przestrzennego, praktycznie wszystkie prace przy nim, w tym remontowe czy modernizacyjne, wymagają uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę od organu administracji architektoniczno-budowlanej. Dodatkowo wymagają wcześniejszego wystąpienia do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o pozwolenie na prowadzenie określonych prac konserwatorskich czy robót budowlanych, w określonym czasie. Wniosek taki składa się w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków – lub biurze danego miejskiego konserwatora zabytków.

Dla obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, na terenie niewpisanym do rejestru zabytków, pozwolenie na budowę jest wydawane w uzgodnieniu z WKZ. Jest to procedura wewnętrzna między urzędami. Niezajęcie stanowiska w terminie 30 dni jest jednoznaczne z akceptacją przedłożonych rozwiązań.

Rozbiórka rejestrowego zabytku nieruchomego jest możliwa jedynie po uzyskaniu prawomocnej decyzji o wykreśleniu zabytku z rejestru zabytków, którą może wydać Generalny Konserwator. Przestanką może być zniszczenie obiektu w stopniu powodującym całkowitą utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Także w przypadku uzyskania nowych ustaleń naukowych, które nie potwierdzą wcześniejszych danych o wartości obiektu, takie skreślenie może mieć miejsce. Na rozbiórkę obiektu wpisanego do rejestru zabytków lub znajdującego się pod ochroną konserwatorską, należy uzyskać w odpowiednim Starostwie Powiatowym decyzję o pozwoleniu na rozbiórkę, po uzyskaniu dodatkowych opinii i pozwoleń – głównie WKZ lub GKZ.

Zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2018 poz. 1202 z późn. zm.) w przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagane jest uzyskanie pozwolenia na remont tychże obiektów lub ich rozbiórkę (ale w tym wypadku dopiero po skreśleniu obiektu z rejestru zabytków przez Generalnego Konserwatora Zabytków). W stosunku do obiektów budowlanych oraz obiektów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbudowę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. W przypadku chęci zainstalowania na takim obiekcie tablic i urządzeń

reklamowych, ustawa nakłada obowiązek uzyskania pozwolenia od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przez wydanie pozwolenia na budowę.

Zapisy art. 13 i 109 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. 2018 poz. 2204 z późn. zm.) precyzują, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących: własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych do spółek (aportów). W przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości gminie przysługuje prawo pierwokupu.

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2018 poz. 1614 z późn. zm.), Wojewódzki Konserwator Zabytków wydaje zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenów nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Paczków na lata 2020-2023, jest spójny ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w dokumentach poniżej:

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 (Uchwała Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.)

Główny cel główny Programu 2019–2022 brzmi:

„Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami”

Cel Programu będzie realizowany przez następujące cele szczegółowe i kierunki działań:

Cel szczegółowy 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

Kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym

Cel szczegółowy 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

Kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.

2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel szczegółowy 3: Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego

Kierunki działania:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 oraz Uzupelnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020 (dokument wdrożeniowy: Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004–2013”)

Strategia powstała jako dokument tworzący ramy dla nowoczesnego gospodarowania dziedzictwem kulturowym Polski, przy jego maksymalnym zachowaniu, jak również wykorzystaniu w podstawowym celu, jakim jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów Polski. W ramach realizacji spójnych działań w poszczególnych regionach Polski, zostały wyodrębnione główne zadania i priorytety w dziedzinie kultury.

Celem programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych. Cel ma być osiągany poprzez:

- 1) poprawę stanu zachowania zabytków;
- 2) zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego);
- 3) kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele inne niż kulturalne;
- 4) zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
- 5) poprawę warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
- 6) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

Realizacja programu odbywa się w ramach dwóch komplementarnych priorytetów:

- 1) Priorytet 1 „Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych” – poprawa stanu zachowania zabytków, działania rewaloryzacyjne, konserwacyjne, modernizacyjne, adaptacja i ochrona obiektów zabytkowych, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków, prace dokumentacyjne, działania mające na celu zwiększenie roli

zabytków w rozwoju turystyki, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.

- 2) Priorytet 2 „Rozwój i koncentracja kolekcji muzealnych” – dotyczy zadań związanych z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Paczków na lata 2020-2023 wykazuje spójność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim, jak i powiatowym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r. została przyjęta uchwałą nr XV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 października 2012 r. Strategia rozwoju województwa jest najważniejszym regionalnym dokumentem strategicznym. Powstała z myślą o optymalnym wykorzystaniu potencjałów i szans rozwojowych regionu woj. opolskiego. Wśród celów, jakie wyznacza znajdują się odniesienia do dziedzictwa kulturowego tj.:

- dbałość o instytucje kultury na terenie województwa opolskiego oraz konieczność stworzenia systemu ochrony dóbr kultury;
- ochrona dziedzictwa kulturowego, wielu obiektów zabytkowych przed zniszczeniem i dewaluacją, jako obowiązek społeczności regionu i powinności wobec przyszłych pokoleń;
- w sferze kultury przyjęto zasadę kreowania dobrego wizerunku regionu; kultura, jako czynnik integracji społecznej, musi znaleźć miejsce w planach rozwojowych;
- tworzenie warunków trwałego zrównoważonego rozwoju poprzez rewitalizację i ochronę środowiska w tym krajobrazu kulturowego;
- działania na rzecz zachowania i wykorzystania zasobów kulturowych i przyrodniczych wsi;
- tworzenie warunków do rozwoju wielokulturowości regionalnej.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016-2019

Program opieki nad zabytkami Województwa Opolskiego obejmujący lata 2016-2019, przyjęty przez Sejmik Województwa Opolskiego Uchwałą Nr XVIII/206/2016 z dnia 08 sierpnia 2016 r. jest najważniejszym strategicznym dokumentem wojewódzkim dla ochrony zabytków regionu. Jest to trzecia edycja dokumentu.

Założono przede wszystkim kontynuację dotychczas realizowanych działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego Śląska Opolskiego, a także lepsze wykorzystanie jego potencjału, polepszenie jego dostępności i wszechstronnej promocji. Uznano, że Śląsk Opolski należy do regionów o najwyższym w kraju nasyceniu substancją zabytkową, i wielkiej różnorodności kulturowej.

Przyjęto utrzymanie celów i kontynuację działań sformułowanych w wojewódzkich programach opieki nad zabytkami na lata 2007-2010 oraz na lata 2011-2014:

Cel strategiczny I: Utrzymanie i zarządzanie zasobem regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Priorytet I. Realizacja zadań własnych Samorządu Województwa. (w tym kontynuacja dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków, z budżetu Samorządu Województwa Opolskiego).

Priorytet II. Odnowa wsi w kontekście poprawy stanu zachowania krajobrazu i dziedzictwa regionalnego.

Priorytet III. Rewaloryzacja i rewitalizacja miast.

Priorytet IV. Ochrona dziedzictwa archeologicznego.

Priorytet V. Rozwój muzealnictwa i wystawiennictwa.

Priorytet VI. Rozwój instytucji opieki nad zabytkami. (w tym wspieranie organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, fundacji itp. zajmujących się opieką nad zabytkami, a także promocją i edukacją w zakresie dziedzictwa kulturowego).

Cel strategiczny II: Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.

Priorytet I. Dziedzictwo kulturowe jako czynnik stymulujący rozwój gospodarczy.

Priorytet II. Wstrzymanie procesu degradacji założeń pałacowo-parkowych.

Priorytet III. Wspieranie inicjatyw mających na celu podniesienie rangi obiektów i zespołów zabytkowych.

Priorytet IV. Wspieranie funkcjonowania istniejących szlaków turystycznych oraz inicjatyw na rzecz tworzenia nowych szlaków, obejmujących charakterystyczne dla województwa zespoły i obiekty zabytkowe.

Priorytet V. Wstrzymanie procesu degradacji oraz popularyzacja zabytków techniki.

Cel strategiczny III: Rozwój inicjatyw związanych z regionalnym dziedzictwem kulturowym i rozwój tożsamości regionalnej

Priorytet I. Podnoszenie poziomu edukacji i wiedzy na temat regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Priorytet II. Współpraca z instytucjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym.

Priorytet III. Współpraca między regionami, współpraca międzynarodowa.

Priorytet IV. Polityka informacyjna i promocyjna w zakresie opieki nad dziedzictwem kulturowym.

Strategia Rozwoju Euroregionu Nysa 2014-2020

Cele, jakie postawiono i uwzględniono w Strategii rozwoju Euroregionu Nysa to:

– Określenie priorytetów współpracy w jego ramach, tj. wyznaczenie tych obszarów, w których dalsza współpraca powinna być rozwijana i wspierana przez Euroregion Neisse-Nisa-Nysa jako instytucję.

Priorytety te określono także dla każdej dziedziny tematycznej, w której funkcjonują grupy robocze;

- Uzyskanie możliwie największego wpływu na ustalenie zasad udzielania dofinansowania na współpracę transgraniczną oraz na formę konkretnych programów współpracy transgranicznej w okresie 2014-2020 dotyczących obszaru ERN. Strategia, na podstawie analizy i ogólnego konsensusu między wszystkimi kluczowymi aktorami, podsumowuje priorytety współpracy na okres zgodny z okresem programowania UE. ERN włączony jest w przygotowania przyszłych programów i jest w stanie przekazać w ten sposób informacje dotyczące jego obszaru zarówno do części analitycznej, jak i projektowej przyszłych programów;
- Zidentyfikowanie w obszarach kluczowych projektów pilotażowych (które zostaną ujęte w Planie działań strategii) oraz przygotowanie ich do dofinansowania już na początku następnego okresu programowania. Choć istnieje prawdopodobieństwo, że nie wszystkie z nich i nie wszystkie dziedziny zostaną przyjęte do sfinansowania z przyszłych programów współpracy transgranicznej, to ERN będzie podejmował starania, aby dofinansować te projekty z innych programów pomocowych lub środków innych instytucji.

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa to obszar, który rozwija się dzięki współpracy transgranicznej pomiędzy władzami samorządowymi, organizacjami i ludźmi w każdej dziedzinie życia ludzkiego. Dzięki temu jego mieszkańcy korzystają ze wszystkich udogodnień i możliwości, jakie daje im położenie obszaru przygranicznego.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych Gminy Paczków)

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Paczków na lata 2020-2023, jest zbieżny z dokumentami gminy o charakterze strategicznym i opracowaniami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy oraz zawierającymi ustalenia dotyczące ochrony środowiska przyrodniczego, opisanymi poniżej:

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Paczków (Załącznik nr 1 do Uchwały Rady Miejskiej w Paczkowie nr XLII/321/2017 z 26.10.2017 r.)

W rozwoju przestrzennym gminy związanym z ochroną środowiska historycznego, kulturowego i krajobrazowego gminy, należy kierować się zasadami określonymi przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Prowadzona polityka przestrzenna gminy powinna uwzględniać:

- konserwację i rewitalizację w odniesieniu do obiektów i terenów zabytkowych;
- adaptację w odniesieniu do obiektów i terenów o potencjalnych wartościach kulturowych;
- modernizację w odniesieniu do obiektów nie mających cech zabytkowych, a dysharmonizujących obszar o wartościach kulturowych;
- utrwalanie dotychczasowej formy przestrzennej w danej miejscowości w sytuacji niewielkiego nawarstwienia w stosunku do formy pierwotnej;
- ochronę terenów osadniczych przed niekontrolowaną, pod względem estetyki architektonicznej, zabudową nie dostosowaną do środowiska kulturowego;
- eliminację czynników degradujących układy historyczne jednostek osadniczych;
- adaptację i modernizację elementów zabudowy i krajobrazu do potrzeb współczesnych;
- zagospodarowanie obiektów opuszczonych;
- rewitalizację wartości krajobrazowych, z zachowaniem i adaptacją dawnych zagród chłopskich i folwarków stanowiących wartości historyczne i krajobrazowe;
- eksponowanie regionalnej odrębności terenu;
- bezwzględną ochronę historycznego układu przestrzennego i komunikacyjnego jednostek osadniczych;

Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego

Obszar, objęty programem rewitalizacji, poprzez realizację przedsięwzięć oraz projektów rewitalizacyjnych stał się obszarem atrakcyjnym pod względem gospodarczym, przestrzenno –

funkcjonalnym, kulturowym i społecznym, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Dzięki nowym rozwiązaniom komunikacyjnym znacząco poprawiła się jakość powietrza nad miastem, co ma bezpośredni wpływ na poprawę jakości życia i zdrowia mieszkańców. Nowo powstała promenada, łącząca centrum z Zalewem Paczkowskim stanowi atrakcję miasta, a przylegająca do niej ścieżka sportowo-rekreacyjna zachęca do aktywnego wypoczynku i rekreacji.

Cele szczegółowe 2. Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturalnych, przyrodniczych i historycznych

Kierunki działania:

1. Ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturalnego.
2. Ochrona i udostępnienie dziedzictwa historycznego.
3. Ochrona i udostępnienie dziedzictwa przyrodniczego.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta i gminy

5.2.1. Charakterystyka ogólna Gminy Paczków

Gmina miejska Paczków położona jest na podsudeckim szlaku wiodącym z Nysy do Kłodzka. Siedzibą gminy jest miasto Paczków. Gmina zajmuje powierzchnię 79,69 km².

Znajduje się w granicach administracyjnych powiatu nyskiego. Gmina Paczków graniczy z gminą Otmuchów, natomiast w granicach sąsiedniego województwa dolnośląskiego graniczy z gminami powiatu ząbkowickiego: Żłoty Stok, Kamieniec Ząbkowicki, Ziębice. Od strony południowej miasta graniczy z Czechami.

Rysunek 1. Granice administracyjne Gminy Paczków .

Źródło: geoportal.gov.pl

W skład gminy wchodzi: miasto Paczków oraz sołectwa: Dziewiętlice, Gościce, Kamienica, Kozielno, Lisie Kąty, Stary Paczków, Trzeboszowice, Wilamowa, Ujeździec, Unikowice, Ścibórz, Frydrychów.

Pod względem przestrzenno – geologicznym Gmina Paczków położona jest w granicach makroregionu Przedgórze Sudeckie, nad Nysą Kłodzką, pomiędzy jeziorem Otmuchowskim i Zalewem Paczkowskim.

Gmina Paczków wchodzi w skład Euroregionu „Pradziad”. Euroregion ten to ponadgraniczne porozumienie samorządów lokalnych południowo-zachodniej części województwa opolskiego oraz czeskich stowarzyszeń gmin z dawnych powiatów Bruntal i Jeseník.

Teren gminy przecinają dwie ważne drogi krajowe. Pierwsza z nich to tzw. trasa podsudecka, biegnąca z Gliwic przez Nysę i Kudowę Zdrój do Czech, natomiast druga prowadzi do Wrocławia przez Ząbkowice Śląskie i Świdnicę. Przechodząca przez miasto i gminę linia kolejowa łączy Gliwice z Jaworzyną Śląską i Kłodzkiem. Gmina Paczków to rejon przemysłowo-rolniczy. Grunty rolne zajmują ponad 80% powierzchni gminy i są to przeważnie dobrze utrzymane gleby III i IV klasy.

Przez teren Gminy Paczków przepływają rzeki: Nysa Kłodzka, Biała Woda, Świdna, Średnica, potoki: Tarnawka, Potok Głośny, Szronka, Młynówka oraz cieki wodne: Czerwona Woda, Olchowiec, Raczyna.

5.2.2. Zarys historii obszaru Gminy

Miasto Paczków (od imienia Pakosław) pojawiło się na ziemi śląskiej, wśród wcześniejszych osad słowiańskich plemienia Ślęzan, w połowie XIII w. Biskup wrocławski Tomasz I 8 marca 1254 r., wydał zgodę na lokację miasta, zawierając umowę z dwoma nyskimi Flamandami - Henrykiem i Wilhelmem - w sprawie założenia nowej osady targowej. Dokument spisano w Nysie, która już wówczas pełniła funkcję ośrodka administracyjnego.

Nowa osada swoją nazwę wzięła od istniejącej już wsi Paczków, którą odtąd nazywano Starym Paczkowem. Miasto stało się nie tylko miejscem targowym, ale i obronnym. Paczków od samego początku był grodem warownym, który miał za zadanie chronić południowo-zachodniej granicy księstwa biskupiego.

W XIII wieku miasta chronił również zamek, zbudowany przez Bolka Wysokiego nad rzeką od strony Kozielna. Warowna budowla nie przetrwała do dziś - została zniszczona na początku XV w.

Ze względu na obronny charakter miasta Paczków prawdopodobnie już od czasów lokacji był ufortyfikowany. Pierwotnie były to przypuszczalnie umocnienia drewniano - ziemne. Około 1350 r. biskup Przecław otoczył miasto podwójnym, kamiennym murem. Pierwszy, wewnętrzny mur, zbudowany był z kamienia polnego i miał 30 okrągłych, łupinowych baszt. W odległości 7 – 8 metrów dalej wzniesiono mur zewnętrzny, przy budowie którego, oprócz kamienia, zastosowano także cegłę. W murach były 3 bramy: Dolna (Wrocławska), Górna (Kłodzka) i Łaziebna (Żąbkowicka). Czwartą bramę miasta (Nyską) założono dopiero w czasach renesansu. Dodatkowo, obok kościoła parafialnego, przekuto tzw. Furtę Zmarłych, prowadzącą do położonego w pobliżu cmentarza. W tym samym czasie rozpoczęto budowę kościoła, który, zbudowano w miejscu rozebranej drewnianej świątyni. Prace rozpoczęto w 1350 roku, a promotorem budowy był najprawdopodobniej również biskup Przecław z Pogorzeli.

Postawienie murów miejskich najprawdopodobniej sprowokowane zostało wydarzeniami z 1318 r., kiedy do Paczkowa wkroczył zbrojny oddział Jana Wustehube z Chałupek. Zbójnicy wdarli się nawet do kościoła, mordując, w czasie odbywającego się właśnie nabożeństwa, kilka osób.

Ze zmiennym szczęściem toczyły się losy miasta i jego mieszkańców na przestrzeni wieków.

Ze względu na swoje położenie i związki z biskupstwem wrocławskim, Paczków na przestrzeni wieków przechodził pod panowanie czeskie, austriackie i pruskie.

W pierwszych wiekach swojego istnienia miasto przeżywało typowe dla okresu średniowiecza klęski: głód (1325), powódź (1333) i zarazę (1438). W 1428 r. Paczków został zajęty przez wojska husyckie, które dały się we znaki mieszkańcom i spowodowały wiele zniszczeń.

Druga połowa XV wieku przyniosła miastu szybki rozwój gospodarczy, do czego znacznie przyczynili się biskupi za sprawą przywilejów nadawanych miastu. Zaczęły na nowo powstawać cechy: tkaczy (1464 r. i 1476), rzeźników i piekarzy (1471 r.), kuśnierzy (1481), kowali (1483).

W roku 1483 w Paczkowie powstał także targ solny.

Koniec XV wieku i połowa XVI to okres wzmożonych prac przy fortyfikacji miasta. W 1526 roku Paczków wraz z całym Śląskiem dostał się pod panowanie Habsburgów austriackich. Miasto przeżywało wówczas okres swej największej świetności będąc ważnym ośrodkiem wyrobu sukna i handlu, które stanowiły podstawę zamożności miejscowego kupiectwa. Paczków otrzymał prawo odbywania czterech jarmarków w ciągu roku i zaczął się intensywnie rozbudowywać. Obok partyjuszowskich kamienic stawianych w miejsce dawnych, drewnianych domów, zaczęły powstawać obiekty publiczne, np. browar (1551) i szkoła katolicka (1557 r.). Pod koniec XVI wieku miasto otrzymało też dwie linie wodociągów.

Kres znaczeniu i bogactwu miasta przyniosła epidemia cholery, która w latach 1603-1607 zdziesiątkowała mieszkańców grodu, a okres pomyślności Paczkowa zakończyła definitywnie wojna trzydziestoletnia (1618-1648). Liczba mieszkańców spadła do 700 osób. Dodatkowo miasto zostało zniszczone także przez pożar w 1634 roku następnie zaś, w czasie jednego z oblężeń, został zrujnowany gospodarczo. W zasadzie przestały w mieście istnieć handel i rzemiosło. Gdy w drugiej ćwierci XVI w. mieszkańcy Śląska zaczęli przygotowywać się do odparcia ewentualnego najazdu tureckiego, postanowiono przekształcić murowany kościół w rodzaj cytadeli - ośrodek ostatecznej obrony. Zrealizowano to w latach trzydziestych XVI w. Przebudowę kościoła przeprowadził najprawdopodobniej słynny architekt Jakub Parr.

Wojny niweczyły gospodarkę, rujnowały domostwa, wyludniały miasto. Istniejące w XVII w. przysłowie: „Szukaj mnie w Paczkowie” oznaczało wyludnione miejsce, gdzie trudno znaleźć jakiegoś człowieka. Pojawiały się również żywioły, wobec których ludzie byli bezradni. Czas jednak zacierał ślady klęsk, nowe pokolenia odbudowywały zniszczenia, umacniały fortyfikacje, ulepszały budowle miejskie. Znów terkotały młyny, stawy zapełniały się rybami, słysząc było stukot warsztatów tkackich, pracowali szewcy, garncarze, rzeźnicy i piekarze. Kupcy przywozili i sprzedawali towary.

A przed ratuszem znowu można było wywieszać kapelusz - znak rozpoczęcia miejskiego jarmarku.

Paczków pozostawał własnością biskupów wrocławskich i częścią biskupiego księstwa nyskiego aż do czasów sekularyzacji tegoż księstwa, tj. do 1810r.

Od pierwszej połowy XIX wieku gród zaczął odżywać. Prężnie rozwijał się paczkowski przemysł. Oprócz od dawna istniejących młynów, garbarni, browaru i warsztatów rzemieślniczych produkcję rozpoczęły nowe przedsiębiorstwa - fabryka świec, zakład produkcji przyborów kreślarskich, fabryka mydła, przedsiębiorstwo produkujące złożone ramy, dwie cegielnie, później gazownia, mleczarnia i wodociągi

miejskie. Ożywienie rozwoju gospodarczego spotęgowała jeszcze bardziej w 1874 roku budowa linii kolejowej, która umożliwiła połączenie z Nysą i Kamieńcem Ząbkowickim.

Również w XIX wieku dokonano naprawy i gruntownego uporządkowania miejskich fortyfikacji. W 1846 r. zburzono pozostałości muru zewnętrznego, a rok później rozebrano budynki i mosty bramne oraz zasypano fosę miejską, tworząc na jej miejscu planty miejskie.

I wojna światowa nie zostawiła w Paczkowie znaczących śladów. Podobnie rozpoczęta 1 września 1939 roku II wojna światowa, która dotarła do Paczkowa tuż przed swoim zakończeniem. Na miasto spadły w sumie trzy bomby lotnicze, z których jedna zniszczyła cmentarny kościół pw. Św. Jana.

W wyniku działań wojennych zabudowa miejska Paczkowa ucierpiała w ilości 15%. To nieporównywalnie mniej niż np. w Nysie - to miasto zostało zniszczone w 55%. W połowie marca 1945 roku, na wieść o zbliżającym się froncie, ewakuowano znaczną część mieszkańców, wielu paczkowian dobrowolnie opuścił miasto. Paczków zdobyły na początku maja 1945r. wojska 59. Armii gen. Iwana Korownikowa (I Front Ukraiński) w toku operacji praskiej Armii Czerwonej. Po przejściu frontu wielu mieszkańców Paczkowa wróciło do swoich domów.

Ostatecznie Paczków, mimo swych burzliwych i często tragicznych dziejów, wreszcie powrócił w granice Polski, jednak powojenny napływ nowych mieszkańców, niezwiązanych emocjonalnie z Paczkowem, spowodował zaniedbania, a nawet zniszczenia zabytkowej substancji miasta. W 1956 roku przyjęto plan odbudowy Paczkowa w oparciu o studium historyczno-urbanistyczne i projekt rekonstrukcji starego miasta. Renowacji zabytków rozpoczęto w latach 1974-75.

Dziewiętlice

Dziewiętlice to wieś o średniowiecznym rodowodzie, pierwsza wzmianki pochodzą z XIII w. Po odzyskaniu wsi przez księcia Henryka Prawego, od biskupów wrocławskich w 1276 r. wymieniona pod nazwą (Henrici Villa tj. wieś Henryka). W 1287 r. ponownie we władaniu biskupstwa wrocławskiego. W 1526 r. cały Śląsk a wraz z nim Dziewiętlice przeszedł we władanie austriackich Habsburgów jako część korony czeskiej. W 1579 r. Heinersdorf stał się filią czeskiej wsi Bernartice (Bernartice) jedną miejscowość a od 1760 r. część Trzeboszowic pod panowaniem pruskim. XVIII i XIX w. był okresem dynamicznego rozwoju wsi. W latach 1893-1961 przez Dziewiętlice przebiegała linia kolejowa ze stacją Dziewiętlice. Powstały: szkoła zakłady przemysłu drzewnego z parowym tartakiem, piekarnia, rzeźnia, młyn, zakłady: kowalski, stolarski i szewski oraz poczta. We wsi znajdują się zabytkowe obiekty ujęte w ewidencji zabytków.

Gościce

Gościce to podgórska miejscowość w gminie Paczków przy granicy z Republiką Czeską. Gościce położone są na Przedgórzu Paczkowskim na wysokości 260-300 m n.p.m. Przez całą wieś przepływa rzeka Tarnawka. Gościce są osadą o zabudowie łańcuchowej. Gospodarstwa otoczone są sadami i ogródkami kwiatowymi. Wieś charakteryzuje się pięknymi widokami na Góry Złote i Góry Rychlebskie, słynie też z gościnności mieszkańców.

Według Hansa Paschala i Josefa Zeha miejscowość Gościce powstała około 1000 roku z folwarku "Gosena", do którego później przyłączono wieś. Wieś posiadała młyn, szynk, dwa duże gospodarstwa rolnicze. W okresie średniowiecza na terenie wsi znajdowało się grodzisko. Podczas wojny trzydziestoletniej wieś została gruntownie splądrowana przez Szwedów, a po I wojnie światowej Gościce zostały podzielone na dwie części. Dolny folwark z zagrodami chłopskimi i kościołem znalazły się w Prusach, górny folwark - część leżąca powyżej drogi Javornik - Bila Voda znalazły się w Austrii i nazwano tą część Ober Gostitz / Horni Hostice.

Posiadłość szlachecka folwarku dolnego była w posiadaniu miasta Paczkowa do 1945 r. W roku 1326 wybudowano w Gościcach. Kościół pod wezwaniem Św. Mikołaja, który służył jako kościół obronny, otoczony murem z ozdobioną attyką bramą wejściową. Najstarsza część kościoła stanowi prezbiterium zbudowane z polnych kamieni.

Miejscowość na przełomie wieków nosiła różne nazwy: Gosteczna, Gostzenczna, Gopsena, Gosticz, Goschwitz, ostatecznie pozostała nazwa Gościce, która obowiązuje po dzień dzisiejszy.

Kamienica

Kamienica (dawna nazwa Kempitz - 1300 r., następnie Kamitz do 1936 r., potem Grenstol) jest najdalej wysuniętą miejscowością na zachodzie województwa opolskiego. Leży na podsudeckim trakcie z Nysy do Kłodzka w odległości 28 km od Nysy, 16 km od Otmuchowa, 25 km od Kłodzka, na półd-zach. od Paczkowa, przy granicy z Czechami. Kamienica jest największą wsią w gminie Paczków pod względem powierzchni jak i liczby mieszkańców. Powierzchnia ogółem wynosi 1278 ha (cała gmina 7970 ha) w tym 1174 ha to użytki rolne.

Usytuowana jest na ważnej trasie turystycznej wiodącej z Górnego Śląska do Kotliny Kłodzkiej. Obecnie wieś została odciążona z ruchu samochodowego, dzięki oddanej do użytku w lipcu 1999r. obwodnicy biegnącej poza jej terenem. Wieś ciągnie się na długości 5 km. Leży zaś na wysokości 240- 300 m. n.p.m. Na terenie największej erozyjnej doliny wśród południowych dopływów Nysy Kłodzkiej.

Kamienica wydłużona jest zgodnie z kierunkiem przepływającej przez nią rzeki Kamienicy tj. z południowego- zachodu na północny- wschód. Na całej długości układ rzeki pokrywa się z osią drogi. Rzeka przepływająca przez wieś to ciek trzeciego rzędu a największe jego dopływy to potoki: Olchowiec i Wierzbica znajdujące się między Gościcami a Kamienicą. Znaczenie drogi biegnącej przez Kamienicę wzrosło od 1917 r, kiedy Paczków uzyskał łączność pocztową z Nysą i Kłodzkiem. Droga otrzymała twardą nawierzchnię ok. 1840 r. W okresie międzywojennym uruchamiano linię autobusową z Paczkowa do Złotego Stoku.

We wsi znajduje się Kościół św. Jerzego, który wewnątrz posiada barokowo-rokokowe wyposażenie z XVIII/XIX w. (ołtarze, obrazy, rzeźby, ambona, organy, chrzcielnica). Kościół otacza mur kamienny z dwiema bramami - jedna z XVI w, przebudowana w XVIII w. z renesansową attyką, druga z XVIII w. ze

stojącą obok drewnianą wieżyczką. Przy murze figura św. Jana Nepomucena z roku 1801 i krzyż pokutny. Obok kościoła plebania z 1 poł. XIX w. We wsi są stare domy mieszkalne z 1 poł. XIX w. i dwie barokowe kapliczki figuralne.

Kozielno

Wioska Kozielno zaliczana jest do najstarszego osadnictwa Opolszczyzny, datowana na lata przed rokiem 1300 świadczy o tym archaiczna budowa nazwy z dawnym formantem -no. Pierwsza wzmianka o osadzie pochodzi z XV wieku. Wiele cennych informacji dostarcza nam etymologia nazwy Kozielna. Nazwę tej wioski zalicza się do grupy nazw związanych ze światem zwierzęcym. I tak nazwa Cozelno (Kozielno) wywodzi się od wyrazu kozieł (koziół). Budowa słowotwórcza nazwy wskazywałaby na jej przynależność do grupy nazw rozwiniętych tj. charakteryzujących się odpowiednim formatem nazewniczym. W przypadku Kozielna jest to formant - no kozioł kozieł - no. Rodowód tej nazwy przekazuje nam wiele ciekawych informacji o pierwotnym charakterze osady. Była to osada, w której niewątpliwie dominowała hodowla owiec i kóz - stąd też wieś przyjęła nazwę od kozła.

Umownie przyjmuje się, iż osada Cozelno powstała w 1254 roku. Powstaniu jej sprzyjały korzystne warunki naturalne. Rzeka Nysa Kłodzka (obecnie Zalew Paczkowski), nad którą usytuowała się wioska, stwarzała dogodne warunki nawodnienia oraz sprzyjające uprawie warunki glebowe. Stary ośrodek osadnictwa ukształtowany na prawobrzeżnych terenach Nysy Kłodzkiej był obszarem stale i silnie kolonizowanym do końca średniowiecza, gdyż tutaj uderzył pierwszy impet kolonizacji niemieckiej od XIII w.

Lisie Kąty

Niewielka wieś położona w zakolu granicy z Republiką Czeską, na Przedgórzu Sudeckim, około pięciu kilometrów na południe od Paczkowa, w sąsiedztwie Jeziora Otmuchowskiego.

W roku 1300 dokumenty podają obszar trzech łąnów z zalesionego rejonu, który prawdopodobnie dotyczył późniejszego majątku Lisie Kąty. Potwierdzone w źródłach przekazy początek miejscowości datują na rok 1379, wymieniając ją pod nazwą Fochswinkel. Pierwszymi właścicielami dóbr byli bracia Genczo, Ruprecht von Logaw oraz ich przyrodni brat Mikołaj, którzy sprzedali posiadłość Lisie Kąty wraz z przynależnościami.

Następny zapis o właścicielu majątku pochodzi z roku 1576, kiedy to znalazł się on w rękach członka rady biskupiej (od 1580 r.) Joachima Tschernina (Czernina) von Gabortzi, syna Hipolita, starosty Zuckmantel (Złotej Góry) i Zigenhals (Głuchołazów). Następnie, w roku 1586, majątek zostaje sprzedany (lub zlicytowany). Nabywcą został Jan Zyrowski z linii dolnośląskiej. W 2 poł. XVII wieku odnotowano Adalberta Fryderyka Hantke, burmistrza Bystrzycy Kłodzkiej, jako kolejnego właściciela Lisich Kątów, Po nim przejął je w spadku syn Franciszek Ludwik (w roku 1694) i jego następcy. Pod koniec XVIII wieku dobra należały Marii Anny Frenin von Stillfried. Od maja 1806 roku znajdowały się już w posiadaniu Józefa Brosiga, ojca Moritza Brosiga, późniejszego znanego kompozytora muzyki organowej, profesora i wrocławskiego kapelmistrza, który urodził się w Lisich Kątach. Około połowy XIX wieku majątek znalazł się rękach pochodzącego z Austrii Pana Skumowitz.

Z początkiem XX wieku właścicielem Lisich Kątów został Albert Fahnel. Gospodarował na 108 ha przede wszystkim ziemi ornej. Uruchomił płatkarnię ziemniaków.

W południowo wschodniej części tej niewielkiej miejscowości znajduje się zespół dworsko folwarczny. W jego skład wchodzi zbudowany około 1600 roku renesansowy dwór oraz XIX wieczne zabudowania gospodarcze. Dwór przebudowano w 2 połowie XIX wieku w stylu neogotyckim, dodając trakt od frontu. W kształtowaniu elewacji zastosowano modne wówczas łuki Tudorów, łuki ostre i gzymsy nadwieszane.

Przy nim, od wschodu znajduje się neogotycka kaplica, od północy narożna, trójkondygnacyjna, czworoboczna baszta, spełniająca prawdopodobnie rolę obronną. Na dziedzińcu znajduje się gołębnik z poł. XIX w.

Stary Paczków

Od wsi Stary Paczków wywodzi się nazwa miasta Paczków. W XII wieku osada nosiła właśnie taką nazwę i uważana była za niepodległe miasto-państwo. Gdy w 1254 roku w pobliżu wioski rozpoczęto lokację nowego grodu i mianowano go Paczkowem, wieś nazwana została Starym Paczkowem.

Według podań w Starym Paczkowie spędził swoją młodość francuski wicehrabia Narbony Aimery IV, który przywłaszczył sobie tereny wsi, na co nie wyrazili zgody właściciele sąsiadujących ziem. Po kilku latach konflikt zażegnano, a Stary Paczków został zaanektowany przez Polskę. Stary Paczków jest „ulicówką” - wsią o jednodrożnej, zwartej zabudowie po obu stronach drogi, wyglądem przypomina nieco miejską ulicę. Na fragmentach głównej drogi wioski doskonale zachowała się zabytkowa kostka brukowa. We wsi znajduje się zabytkowy kościół parafialny z XV w.

Ścibórz

Wieś o walorach turystycznych usytuowana, w bezpośrednim sąsiedztwie jeziora otmuchowskiego, przy drodze krajowej z Otmuchowa do Paczkowa.

Miejscowość o średniowiecznej metryce, po raz pierwszy wzmiankowana w 1300 r. pod nazwą Stiborsndorf, założona na prawie polskim. Następnie odnotowana w 1318 roku w dokumencie sprzedaży posiadłości spadkowych w Karłowicach Małych i Mardewitz podpisanym przez braci Nikolausa i Vinzenza von Stiborndorf. W dokumentach z 1368 roku wieś występuje pod nazwą Stibordor. W tym czasie wspomina się tutaj nie istniejącą już dzisiaj twierdzę (zamek lub warownię).

W 1383 roku w posiadaniu Hankoni von Reno. W 1473 roku przeniesiona na prawo niemieckie. W połowie kolejnego stulecia odnotowano związki Ściborza z rodem von Sitsch. 18 sierpnia 1552 roku urodził się tu Johann VI von Sitsch, biskup wrocławski w latach 1600-1608 i Starosta Generalny Śląska. Po rodzie von Sitschów na kilkadziesiąt lat, obecność swoją zaznaczył tutaj ród von Heymann, pochodzący z księstwa nyskiego, wpisany do czeskiego stanu rycerskiego w roku 1669. Jan Henryk Heymann von Rosenthal w 1664 r. scalił Górny i Dolny Ścibórz. Do jego licznych posiadłości w księstwie nyskim należały także Kamiennik, Frączków, Śliwice i Trzeboszowice. Od 1692 r. w posiadaniu Kaspra Henryka Wolfa Heymanna von Rosenthal. W 1753 r. po bezpotomnej śmierci jego syna majorat podzielono. Ścibórz przypadł rodzinie von Rottenberg. Pod koniec XVIII w. dobra należały do Marii Theresii von Schimonsky. W 1796 r. wieś miała jeden folwark dworski, 22 wolnych zagrodników, 2 chałupników, 1 młyn wodny, 2 kuźnie, 37 zabudowanych parceli. W 1830 r. Ścibórz liczył 48 domów, 2 folwarki, 1 młyn wodny, 305 mieszkańców, w tym 5 ewangelików, parafią katolicką był kościół w Trzeboszowicach. Właścicielką dóbr w 1845 r. była hrabina von Strachwitz, wówczas było tu 51 domów, 315 mieszkańców, w tym 9 ewangelików, 2 folwarki, 1 młyn wodny, 1 garncarz, 1 kowal, trzymano 1000 merynosów, 154 krowy.

W obrębie przynależnego majątkowi terenu funkcjonowały kopalnie łupków piritu i wytwórnia Vitriolu (Witriolejnia służyła do produkcji różnych kwasów, głównie kwasu siarkowego niezbędnego do wytwarzania prochu strzelniczego, a także innych siarkowych związków chemicznych i barwników do tkanin).

W kolejnych latach dobra były dzierżawione aż do pocz. XX w. temu samemu dzierżawcy, a ich kolejni właściciele mieszkali poza Ściborzem,. W 1930 r. w związku z budową zbiornika wodnego majątek stanowił już własność państwową (zarząd dróg wodnych) i był dzierżawiony na rzecz cukrowni. W budynku dworu mieściła się szkoła. Po 1945 r. zespół został przejęty przez MSW i przekształcony na ośrodek kolonijno-szkoleniowy. W latach 80-tych XX w. podjęto modernizację dworu, która doprowadziła do bezpowrotnych zniszczeń wielu elementów zabytkowych.

Zachowane do dziś budynki: barokowy dwór (1668 r.) oficyna dworska (ok. 1800 r.), stajnia (ok. 1800 r.), oficyna - budynek robotników folwarcznych, ob. dom nr 40 (poł. XIX w.) to jedyne pozostałości tego założenia. Dwór wzniesiony w 1668 roku przez Jana Henryka Heymanna von Rosenthal (być może z wykorzystaniem murów wcześniejszej budowli w części nakrytej sklepieniami kolebkowo-krzyżowymi).

Murowany, otynkowany, założony na planie prostokąta, dwukondygnacyjny, częściowo podpiwniczony, kryty wysokim, ceramicznym dachem czterosпадowym z facjatą pośrodku. Elewacje artykułowane pilastrami w wielkim porządku, dzielone gzymsem kordonowym. Na osi portal flankowany pilastrami dźwigającymi uproszczone belkowanie i półkolisty naczółek, w którym pierwotnie znajdował się herb J.H. Heymanna. Okna prostokątne w kamiennych (granit), uszatyh obramieniach. Wewnątrz obszerna sień, w jej przedłużeniu klatka schodowa z kutą balustradą i dekoracyjną bramką z kartuszem herbowym. W pomieszczeniach parteru oraz piętra sztukaterie sufitowe.

Ścibórz – przysiółek Frydrychów

Wieś położona na obniżeniu Otmuchowskim, na szlaku turystycznym Nysa-Otmuchów Paczków, w niedalekim sąsiedztwie Jeziora Otmuchowskiego. Pierwsze wzmianki dokumentarne o wsi pochodzą z XVIII w. wieś wchodziła wówczas w skład dóbr biskupich księstwa nyskiego. Istniejący tu folwark miał charakter gospodarczy i nie posiadał siedziby ziemskiej. Po sekularyzacji majątków kościelnych folwark przeszedł w posiadanie rodu von Humboldtów. W 1817 r. w drodze nadania przez króla Fryderyka Wilhelma III, otrzymał go, za zasługi dla państwa niemieckiego, baron Hermann von Humboldt. W 1876 r. właścicielami wsi zostali jego spadkobiercy, w ich rękach pozostawała do 1905 r. Następnie majątek przeszedł na własność Zarządu Państwowych Dróg Wojskowych i Fabryki Cukru w Otmuchowie. Potężny folwark wzniesiono około połowy XIX w. w stylu neogotyckim. W latach 1910-1920 wybudowano dwukondygnacyjny dwór w typie willi neobarokowej.

Trzeboszowice

Miejscowość po raz pierwszy wzmiankowana w 1293 r. pod nazwą Swemenicz. W końcu XIII w. należała do parafii św. Mikołaja w Otmuchowie. Sołtys Trzeboszowic płacił na rzecz kolegiaty w Otmuchowie 10 grzywien renty z dóbr i sądownictwa. W 1305 r. w Liber foundationis episcopatus Vratislaviensis (Księga uposażeń biskupstwa wrocławskiego) występuje pod nazwą Swemmeliwitz lub Treboschowitz. W 1334 r. odnotowano ją pod nazwą Swemlowitz, następnie w 1373 Swemilwitz. Lokowana na prawie niemieckim w 1358 r. Była wówczas wsią liczącą 59 domostw. Zniszczona w 1428 r. podczas wojen husyckich i czasie wojny trzydziestoletniej (1618-1648). W XVI w. w posiadaniu biskupa Andreasa Jerina, następnie, do 1692 r. w posiadaniu biskupa Jana Henryka Heymanna von Rosenthal oraz Kaspra Henryka Wolf Heymanna von Rosenthal, pochodzącego z tego samego rodu, syna bratanka biskupa. Po bezpotomnej śmierci jego syna, barona Karola Józefa Wolf, w 1753 r., stworzony przez niego majorat senioralny rozpadł się, a dobra podzielono. W 1865 r. jako właściciela majątku w Trzeboszowicach odnotowano Wietzela von Wundersbach. Kościół katolicki pw. św. Jadwigi wzmiankowany w 1334 r. Zapewne przebudowywany, czego dowodem jest barokowe wyposażenie. Obecny zbudowany w l. 1883-1888 w stylu neogotyckim. Rysunki inwentaryzacyjne kościoła z marca 1888 r. przechowywane w Archiwum Państwowym w Opolu.

Ujeździec

Miejscowość o średniowiecznej metryce. Założona w XIII w. w wyniku akcji osadniczej na Śląsku, co potwierdza pochodzący z pocz. XIV w. Rejestr Nyski. Położona w obrębie kasztelani otmuchowskiej, stanowiącej od poł. XII w. własność biskupstwa wrocławskiego. Obszar ten był przedmiotem intensywnej działalności kolonizacyjnej biskupów wrocławskich. Zagospodarowywanie kasztelani i zasiedlanie jej osadnikami niemieckimi szczególnie intensywnie przypada na czasy biskupa Wawrzyńca (1207-1237). W rejonie Paczkowa, Jawornika i Widnawy, aż po Jeseník do 1270 r. powstało około 65 wsi. Ujeździec założony na prawie niemieckim reprezentował owalny układ wsi, o zarysie wrzeciona, z wydłużonym placem między dwiema, łukowymi liniami zabudowy. W 1291 r. wieś występowała pod nazwą Geseze, w 1292 r. jako Syeszez proce Paczców, w 1296 r. jako Vyeszez, a w 1371 r. Gesese. Po raz pierwszy parafia w Ujeźdźcu wymieniona jest w Liber fundationis Vratislaviensis ok. 1305 r. natomiast proboszcz i dochody nowobudowanego kościoła wymienione są w 1416 r. Z 1444 r. pochodzi wzmianka o istniejących we wsi „urządzeniach obronnych” (być może dotyczyła ona dworu obronnego, którego relikty w formie sklepionych pomieszczeń zachowały się w obecnej budowli dworskiej, dwukrotnie przebudowanej w XIX w.). Wieś składała się z części sołtysiej oraz dóbr rycerskich. W drugiej połowie XVI w. właścicielem dóbr rycerskich Ujeździec był Achilles z czeskiego rodu Baworów. Pod koniec XVI w. wieś stanowiła własność biskupa Andrzeja von Jerin, o czym informuje tablica erekcyjna z datą 1595 r. umieszczona przy wejściu do dworu. W kolejnych latach dobra zmieniały wielokrotnie właścicieli. Na przełomie XVI i XVII w. Wolfgang von Bibritsch (zm. 1609) wzmiankowany był jako posiadacz Ujeźdźca, Mikulovic i Kolnovic koło Głuchołaz, następnie znalazły się w posiadaniu rodziny von Brand, a od 1657 r. ponownie w posiadaniu von Jerinów, jednej z dwóch śląskich linii tego pochodzącego ze Szwabii rodu. Druga linia rezydowała w niedalekich Siestrzechowicach. Założyciel linii z Ujeźdźca - Konstanty Magnus von Jerin, kupił w 1657 r. miejscowość od von Freund, wdowy po Fryderyku von Brand. W 1865 r. właścicielem wsi był kapitan Karl Franz von Jerin (w jego posiadaniu od 1837 r. znajdował się także Stary Paczków). W 1937 r. właścicielem był Konstantin von Jerin starosta powiatu nyskiego. W rękach rodu von Jerinów dobra pozostawały do II wojny światowej. Z lat 1416 i 1516 pochodzą najstarsze zachowane wzmianki na temat kościoła w Ujeźdźcu, stanowiącego od poł. XVI w. filię parafii paczkowskiej. Być może, jak większość ówczesnych kościołów wiejskich, był to kościół drewniany lub kamienno-drewniany. Reliktem tego założenia jest fragment owalnego, kamiennego muru ogrodzeniowego. Obecny kościół zbudowany w l. 1834-1836 (po zniszczeniu poprzedniej świątyni przez pożar w 1828 r.) w stylu klasycystycznym.

Do zabytków mieszczących się na terenie wsi należy założenie pałacowo parkowe z dworem z 1595 r., gruntownie przebudowanym w pierwszej połowie XIX w., a następnie w 1877 r., w stylu neoklasycystycznym.

Unikowice

Wieś pochodzi z XIII wieku, posiadała wówczas 231 małych łąnów, z których Conradus de Wysbach (z Bilego Potoku) posiadał 8 oraz młyn z dwoma kołami. (łąn flamandzki to 16,8 ha; łąn frankoński to 24,2 ha) Informację o istnieniu XIII wieku Unikowic potwierdza wzmianka w niemieckich dokumentach, a potężna kamienna siekiera znaleziona tutaj w 1883 r. świadczy o wczesnym osadnictwie. W 1366 wioska należała do szpitala św. Józefa w Nysie. Jako posiadłość księżęco-biskupia była środkiem utrzymania szpitala. Unikowice były wymienione w dokumencie z roku 1373 jako "Heinczindorf prope Paczkow" i obejmowały 22 łąny i 8 prętów.

Jeden z wójtów Paczkowa Andreas Koler posiadał majątek w Unikowicach i dla nowo urządzonego ołtarza w paczkowskim kościele parafialnym przeznaczył 6 grzywien rocznego czynszu. Fundacja ta obciążyła jego dobra - z czego 2,5 łąna bez jednego pręta w Bogunowie oraz 2,5 łąna bez 2,5 pręta w Unikowicach, a także dom i zagrodę w Paczkowie.

W 1544 r. z powodu silnego gradobicia zostały zniszczone uprawy na polach Unikowic i Starego Paczkowa.

W XVI w. do Unikowic należały 22 łąny i 8 prętów roli z 21 kmieciami i 18 zagrodnikami. W 1828 r. ksiądz z Paczkowa Franz Stehr przekazał Unikowicom 500 talarów niemieckich. W XIX w. król Fryderyk Wilhelm III podarował Unikowice swojemu ministrowi Humboldtowi.

Przed II wojną światową w Unikowicach znajdowały się: 2 kuźnie, 1 stolarnia, kołodziej, 2 młyny, 2 pracownie krawieckie, ogrodnik i szewc. Unikowicka kaplica pod wezwaniem Św. Trójcy została zbudowana w 1774r. 1 maja 1973 r. Unikowice odłączono od parafii Paczków i przyłączono do parafii Gościce. We wnętrzu kościółka możemy podziwiać obrazy z XVI wieku.

W Unikowicach ciekawym zabytkiem jest krzyż pokutny, wolno stojący w północnowschodniej części wsi, po lewej stronie drogi Paczków - Ujeździec, obok mostku na strumyku zwanym Tarnawka.

Krzyże pokutne lub inaczej pojednania, najczęściej z granitu lub piaskowca są specyficznymi pomnikami średniowiecznego prawa, milczącymi dowodami popełnionych zabójstw. Powyżej górnej krawędzi ramion krzyża wyryta jest w prostokątnym obramieniu data 1254.

Wilamowa

Wieś powstała około 1300 roku, ale jest prawdopodobieństwo, że założono ją równocześnie z Paczkowem.

We wsi znajduje się kościół z 1843 roku, który został zbudowany przez jednego z miejscowych gospodarzy, Henkla. Postawił on świątynię na własnej ziemi, a jej budowę w całości pokrył z własnych środków finansowych. Kościół powiększono i rozbudowano w 1901 roku - powiększono go o ołtarz główny, dwa ołtarze boczne i ambonę, które wykonane zostały w tradycjach barokowych XIX wieku. Z tego samego okresu pochodzi kościelna chrzcielnica marmurowa. Początkowo kościół poświęcony był Pannie Marii z Góry Karmel, obecnie jest pod wezwaniem Matki Bożej Szkaplerznej i należy do Parafii Stary Paczków odległej o 2 km.

W 1864 roku wieś zbudowała na własny koszt parterowy budynek szkolny tworząc jednoklasową szkołę, która w roku 1945 została przeniesiona do budynku Szkoły Podstawowej w Trzeboszowicach.

5.2.3. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to świadectwo działalności mieszkańców danego regionu prowadzonej na przestrzeni wieków, dlatego najpełniej stanowi o jego tożsamości. Składa się z elementów przyrodniczych, ale przede wszystkim z wytworów i osiągnięć cywilizacyjnych człowieka. Są to zarówno pojedyncze obiekty i zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, krajobrazy miejskie i wiejskie, kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców.

Podstawowymi elementami zachowanego dziedzictwa kulturowego są zabytkowe obiekty, układy przestrzenne i krajobrazowe, zespoły pałacowo – dworsko - parkowe oraz częste układy ulicowe z dość dobrze zachowanymi zagrodami.

Układy urbanistyczne i ruralistyczne.

Układ urbanistyczny (założenie miejskie) Starego Miasta Paczków wpisany jest do rejestru zabytków pod numerem 37/49 z dnia 10.06.1049 r.

Staromiejskie założenie przestrzenne miasta Paczków ze względu na znaczne wartości historyczne i kulturowe jest najwartościowszym elementem krajobrazu kulturowego gminy. Miasto ma regularny i przejrzysty układ oparty na prostopadle przecinających się ulicach z centralnie zlokalizowanym prostokątnym rynkiem i ratuszem. Wokół rynku rozciąga się ścisła zabudowa usytuowana na historycznych parcelach, a od jego naroży oraz ze środka dłuższych pierzei odchodzi dziesięć ulic. Plan miasta jest doskonale czytelny do dzisiaj, podział na kwartały przetrwał w niemalże niezmienionym stanie. Większość zachowanych kamienic mieszczańskich pochodzi z XVIII i XIX w., są też pojedyncze przykłady obiektów szesnastowiecznych z dekoracjami w technice sgraffito. Zachowała się też renesansowa wieża przebudowanego w XIX w. ratusza.

Układy ruralistyczne

Założenia wiejskie wsi Kamienica, Kozielno, Stary Paczków i Unikowice ujęte są w gminnej ewidencji zabytków.

Większość wsi w gminie Paczków posiada charakterystyczny układ „ulicówki”. Powstawały one głównie w okresie średniowiecza. Przebiegały zwykle równolegle do istniejącego cieku wodnego, w dolinach i wąwozach. Wzdłuż drogi przylegały z obu stron wąskie działki z domem mieszkalnym od frontu. Zachowała się w bardzo dużej ilości XIX-wieczna zabudowa murowana domów mieszkalnych i zabudowań gospodarczych. Na szczególną uwagę zasługuje zabudowa wsi Stary Paczków, z 2 poł. XIX w. gdzie wzdłuż głównej ulicy znajduje się zwarta zabudowa z domami murowanymi, tynkowanymi. Zagrody złożone były przeważnie z dwóch domów piętrowych z dachami siodłowymi i naczółkowymi, krytymi dachówką. Przeważają układy szczytowe, tworzące zwartą, rytmiczną zabudowę wsi. Występują także zagrody z jednym domem ustawionym kalenicowo, drugim szczytowo, połączone bramą z przejazdem prowadzącym na podwórze gospodarcze.

Kamienica - reprezentuje układ łańcuchowy wsi z luźną zabudową po obu stronach drogi charakterystyczną dla średniowiecznego osadnictwa niemieckiego. Wieś posiada silnie wydłużony kształt (ok. 7 km) i charakterystyczny, łanowy układ pól, wewnątrz których zlokalizowane są zagrody. Wzdłuż drogi płynie ciek o nazwie Kamienica.

Kozielno – wieś o luźnej zabudowie i nieregularnym układzie domów, położona na południowym brzegu zbiornika Kozielno.

Stary Paczków – reprezentuje typ wsi jednodrożnej „ulicówkę” o zwartej zabudowie po obu stronach drogi. Domy usytuowane głównie szczytowo, w zwartej zabudowie zagrodowej w kształcie litery „U”. Zagroda składa się zazwyczaj z dwóch budynków mieszkalnych zlokalizowanych w części frontowej działki, łączących się w części tylnej z budynkami gospodarczymi. Zagrodę zamyka od strony pól usytuowana prostopadle stodoła.

Unikowice – wieś o układzie owalnicowym z nawsiem o wydłużonym kształcie. Na nawsiu znajduje się zieleń, kaplica i kilka domów. Przeważa układ szczytowy z nielicznymi, dużymi, czworobocznymi zagrodami w południowej części wsi.

Architektura sakralna

Terminem architektura sakralna określa się budowle kościelne, klasztorne, kaplice i kapliczki. Obiekty tego typu występują na terenie gminy Paczków. W mieście Paczków znajdują się trzy kościoły w Paczkowie, w sołectwach gminy znajduje się siedem kościołów i pięć kaplic.

Paczków - Kościół św. Jana Ewangelisty, nr rej. 17/50 z dnia 22.05.1950 r.- spośród architektury sakralnej na uwagę zasługuje przede wszystkim inkastelowany kościół św. Jana Ewangelisty w Paczkowie (dawniej pw. Świętej Trójcy, Panny Marii i św. Mikołaja), który pełnił ważną rolę obronną. Usytuowany poza rynkiem włączony został w zespół fortyfikacji miejskich w XVI w. w czasie tzw. trwogi tureckiej. Wzniesiony w 1361- 1389 r. w stylu gotyckim, trójnawowy, halowy, z wyjątkowo cennymi sklepieniami sieciowymi i gwiazdzistymi wewnątrz oraz wysoką wieżą (64 m). Budowla jest opięta przyporami zewnętrznymi. W XVI w. przystosowana została do funkcji obronnych poprzez wydrążenie studni wewnątrz kościoła, obniżenie dachów i zasłonięcie ich renesansową attyką zabezpieczającą kościół przed wzniesieniem pożaru i stanowiącą ochronę stanowisk strzelniczych. W XIX w. do wnętrza wprowadzono wyposażeni neogotyckie.

Paczków - Kościół Zakonny Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy, nr rej. 83/2009 z dnia 28.02.2009 r. - pierwotnie ewangelicki, zbudowany w latach 1902-1903 w stylu neogotyckim, według projektu Bernarda Nimptscha. Usytuowany poza murami miejskimi, na dawnym Przedmieściu Mikołajewskim. Do 1945 r. kościół nosił nazwę „Kościół Zbawiciela”, po II wojnie światowej przejęty od gminy ewangelickiej przez parafię św. Jana Ewangelisty, następnie przez O.O. Redemptorystów.

W dniu 28.04.1946 r. nadano kościołowi wezwanie Matki Bożej Nieustającej Pomocy.

Paczków - Kościół cmentarny św. Jana Ewangelisty (ruina), nr rej. 1116/66 z dnia 05.02.1966 r. Położony na wzniesieniu kościół istniał już w czasie lokacji Paczkowa. Usytuowany poza murami miejskimi, na gruntach dawnej wsi Bogunów. Wzmiankowany w XIII wieku, pierwotnie pod wezwaniem Bożego Ciała oraz św. Jana Ewangelisty, pełnił rolę kościoła miejskiego do czasu postania w pobliżu kościoła farnego. Rozebrany pod koniec wieku XVI. Na jego miejscu zbudowano w latach 1604-1606 kolejny murowany kościół w stylu renesansowym. Po wojnie popadł w ruinę. Obecnie pozostała jedynie wieża oraz mury.

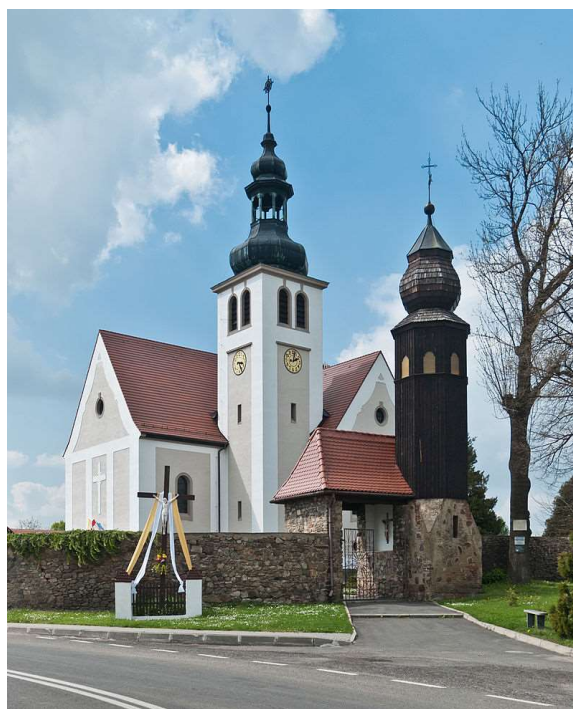
Dziewiętlice- Kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny, wspomniany w Liber foundationis episcopatus Vratislaviensis w 1305 r. Po reformacji był filią Bernartic, a później Trzeboszowic, od 1782 r. z samodzielnym duszpasterzem. Ponowne utworzenie parafii 9 III 1887 r. Obecny kościół zbudowany w XV w., przekształcony w XVII w., powiększony w l. 1929-30 przez dobudowanie transeptu. Pozbawiony

cech stylowych. Konsekrowany 22 VII 1930 r.

Gościce - Kościół parafialny pw. św. Mikołaja, nr rej. 18/50 z dnia 20.02.1950 r.- Istnienie kościoła w Gościcach poświadczane jest w 1302-1319. Parafia do 1810 r. znajdowała się w posiadaniu bp. wrocławskich, pierwszy proboszcz wymieniony w 1390 r. Obecny kościół zbudowany na pocz. XVII w. z tego okresu zachowane prezbiterium wzniesione z kamieni polnych. Pełnił funkcję kościoła obronnego. Rozbudowany w 1769 r. w stylu barokowym, otoczony murem, z bramą wejściową z attyką. Całkowicie odnowiony z dobudową nowej zakrystii w 1914-15 r.

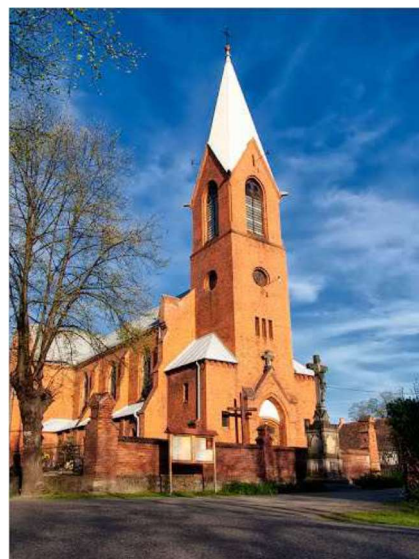
Kamienica - kościół parafialny pw. św. Jerzego, nr rej. 86/2009 z dnia 24.03.2009 r. Pierwsza wzmianka o kościele pochodzi z 1326 roku i wymienia proboszcza Dythwina z Kamienicy. Reliktem tego założenia jest kamienny mur, przebudowywany w XVI i XVII w. w stylu renesansowym. W 1850 roku istniał tu nowy kościół, wybudowany w miejsce średniowiecznego. Była to budowla murowana, bez wyraźnych cech stylowych, o prostej bryle krytej wysokim dachem dwuspadowym z sygnaturką pośrodku kalenicy, zwieńczoną hełmem baniastym. W 1914 roku po pożarze kościoła wybudowano obecny pod wezwaniem św. Jerzego na planie krzyża greckiego, w typie kościoła centralnego. Posiada on ocalałe z pożaru barokowo – rokowe wyposażenie (ambonę, chrzcielnicę, organy, ołtarze, obrazy).

Stary Paczków - Kościół Wszystkich Świętych, nr rej. 1123/66 z dnia 08.02.1966 r. wzmiankowany w dokumencie z roku 1293. Zniszczony przez husytów w 1428 r. Obecny zbudowany w XV w. gotycki, z neogotycką rozbudową w 1890 r. Od 1450 roku parafia przyłączona do parafii w Paczkowie, od 01 I 1919 roku powtórnie jest samodzielną parafią. Zachowane cenne wyposażenie ze średniowiecznym ołtarzem.

Trzeboszowice - Kościół parafialny pw. św. Jadwigi Śląskiej, nr rej. 235/2015 z 15.07.2015 r. Miejscowość po raz pierwszy wzmiankowana w 1293 r. W końcu XIII w. należała do parafii św. Mikołaja w Otmuchowie. Kościół katolicki wzmiankowany w 1334 r. Zapewne przebudowywany, czego dowodem jest barokowe wyposażenie. Obecny zbudowany w l. 1883-1888 w stylu neogotyckim.

Ujeździec – kościół parafialny pw. św. Katarzyny, nr rej. 112/2010 z 18.03.2010 r. Z lat 1416 i 1516 pochodzą najstarsze zachowane wzmianki na temat kościoła w Ujeźdźcu, stanowiącego od poł. XVI w. filię parafii paczkowskiej. Być może, jak większość ówczesnych kościołów wiejskich, był to kościół drewniany lub kamiennodrewniany. Reliktem tego założenia jest fragment owalnego, kamiennego muru ogrodzeniowego. Obecny kościół zbudowany w l. 1834-1836 (po zniszczeniu poprzedniej świątyni przez pożar w 1828 r.) w stylu klasycystycznym.

Wilamowa – kościół parafialny pw. MB Szkaplerznej, nr rej. 220/2014 z dnia 16.09.2014 zbudowany w 1843 roku w stylu klasycystycznym. Pierwszy pw. „Marii z Góry Karmel” wzniesiony z fundacji Henkla chłopca z Wilamowej. Postawił on świątynię na własnej ziemi, a jej budowę w całości pokrył z własnych środków finansowych. Kościół „powiększono i rozbudowano w 1901 roku, powiększono go o ołtarz główny, dwa ołtarze boczne i ambonę, które wykonane zostały w tradycjach barokowych XIX wieku. Z tego samego okresu pochodzi kościelna chrzcielnica marmurowa. Poświęcony początkowo Pannie Marii z Góry Karmel, obecnie Matce Bożej Szkaplerznej.

· Kaplice:

Paczków - kaplica pw. Św. Mikołaja, nr rej. 1536/66 z dnia 12.08.1966 r. Obecny wygląd i kształt kościółek otrzymał po ostatniej przebudowie przeprowadzonej w 1831 roku. Kościółek jest obiektem wzniesionym na planie prostokąta z półkoliście zamkniętym prezbiterium. Ta murowana i otynkowana świątynia nakryta jest dwuspadowym dachem krytym dachówką, nad którym wznosi się sygnaturka nakryta cebulastym hełmem. Kościółek posiada półkoliście zamknięte okna. Obecnie jest to Kościół Zielonoświątkowy.

Paczków - kapliczki przy ul. Robotniczej - zlokalizowane na końcu ul. Robotniczej tuż obok siebie dwie kapliczki: domkowa i słupowa. Pierwsza wzniesiona jest na planie prostokąta zakończonego półkoliście, szczytowa, nakryta dwuspadowym dachem krytym dachówką. Szczyt schodkowy zwieńczony czworoboczną sygnaturką z dachem namiotowym. Wejście i okna w ścianach bocznych zwieńczone łukowo. Obok stoi kapliczka słupowa wzniesiona na planie kwadratu. Zbudowana z cegły, ściany zdobione gzymsami wykonanymi z lekko wysuniętych cegieł. Ceglany, dwuspadowy dach kapliczki zwieńczony jest metalowym krzyżem. Frontowa ściana kapliczki posiada dwie wnęki: niższą prostokątną oraz wyższą z łukowym zakończeniem i zabezpieczoną przeszklonym okienkiem. Wewnątrz tej wnęki umieszczona jest Pieta.

Lisie Kąty – kaplica dworska , ob. Kościółek pw. MB Królowej Polski, nr rej,935/64 z dnia 03.06.1964r. Zlokalizowana we wschodniej części założenia dworsko - folwarcznego, przebudowana w XIX w., w stylu neogotyckim. Pierwotnie była tu baszta i mała kapliczka dworska. Obecnie po przeprowadzonej w XIXw. adaptacji baszty i kaplicy dworskiej, jest niewielki kościół.

Kozielno – kaplica położona w centrum wsi, na skraju drogi. Wniesiona XVIII/XIX w. w stylu barokowym, na rzucie prostokąta, szczytowa. murowana, otynkowana i nakryta dwuspadowym dachem. Szczyt z wolutowymi spływami z niewielką wnęką w części środkowej, zwieńczony tympanonem. W ścianie frontowej łukowo zwieńczone wejście do kapliczki zabezpieczone metalową

ozdobną kratą. We wnętrzu sklepienie krzyżowe.

Unikowice – kaplica pw. Świętej Trójcy nr rej. 1710/66 z dnia 28.09.1966 r. Zbudowana w 1774 r. w stylu późnobarokowym. Założona na planie prostokąta z półkolistą apsydą. Kryta dachem siodłowym z drewnianą, czworoboczną sygnaturką z latarnią od frontu zwieńczoną iglicą. Wnętrze nakryte stropem płaskim. Narożniki zaokrąglone, podziały ścian ramowe. Elewacja frontowa rozczłonkowana czterema uproszczonymi pilastrami, dźwigającymi

gzyms, ponad którym szczyt ujęty spływami, zwieńczony segmentowo. W szczycie okno czworolistne. Wewnątrz kaplicy nad ołtarzem umieszczony został obraz Św. Trójcy, na uwagę zasługują również dwie rzeźby św. Jana Nepomucena oraz św. Antoniego stojące na przyściennych wspornikach.

Trzeboszowice – dwie późnobarokowe kapliczki wiejskie. Murowane, ze szczytami ujętymi spływami wolutowymi i artykulacją elewacji pilastrami.

Istotnym elementem charakterystycznym dla rolniczych krajobrazów kulturowych są kapliczki i krzyże przydrożne, figury świętych i krzyże pokutne. Ekspozowane w widocznych miejscach przy drogach, wśród pól, na terenie zespołów dworsko-parkowych, stanowią świadectwo kultu, a zarazem są dziełem

lokalnych twórców i są jednocześnie istotnym elementem decydującym o tożsamości kulturowej krajobrazu.

Krzyże pokutne (określane również jako krzyże pojednania), wykonane najczęściej z granitu lub piaskowca, są pomnikami średniowiecznego prawa, milczącymi dowodami popełnionych zabójstw. Na całej Opolszczyźnie postawiono 11- 12 takich krzyży. Odnalezionych i zabezpieczonych jest obecnie 6, z czego jeden znajduje się przy mostku przed wsią Unikowice, a kolejny w Kamienicy obok kościoła.

Architektura rezydencjonalna

Na terenie gminy znajdują się zespoły rezydencjonalno-folwarczne. Obszary dawnych majątków ziemskich, spełniając funkcje reprezentacyjne i gospodarcze, składały się z położonej centralnie rezydencji (dworu, pałacu) z założeniem parkowym i zespołu zabudowy folwarcznej z podwórzem (dziećmińcem) gospodarczym. Do dnia dzisiejszego zachowały się murowane dwory w Ściborzu, Ujeźdźcu, Lisich Kątach, Frydrychowie, Trzeboszowicach oraz willa podmiejska w Paczkowie. Poszczególne obiekty powstały na przestrzeni od XVI do XX w. Na skutek zmian geopolitycznych, po 1945 r. przekształcano je w państwowe gospodarstwa rolne co w dużej mierze przyczyniło się do ich destrukcji i dewastacji. Dlatego też różny jest ich stopień zachowania. Współcześnie niektóre z nich są w trakcie rewitalizacji i istnieje szansa na przywrócenie ich do dawnej świetności np. dwór w Ściborzu.

Z dwunastu wsi gminy Paczków w pięciu występują założenia pałacowo (dworsko)–parkowe z folwarkami. Już od czasów średniowiecznych występują informacje o właścicielach ziemskich i ich siedzibach, relikty niektórych (np. Lisie Kąty, Ścibórz) dotrwały do naszych czasów. Struktura przestrzenna folwarku feudalno-pańszczyźnianego ukształtowała się, w XVII i XVIII w., w jego skład wchodziła siedziba właściciela: dwór lub pałac wraz z kompleksem zabudowań gospodarczych.

Majątki ziemiańskie występowały prawie w każdej wsi, determinując w znacznym stopniu jej układ przestrzenny. Dwór, który był głównym punktem założenia sytuowano w miejscu eksponowanym z rozległym widokiem na pola, a w szczególności na zabudowania gospodarcze. W otoczeniu dworu znajdowały się parki ozdobne, najczęściej o charakterze krajobrazowym.. Budynki inwentarskie takie jak obory, stajnie, owczarnie wznoszono zazwyczaj wzdłuż dłuższych boków czworobocznego podwórza gospodarczego, budynki związane z uprawą roli: spichlerze i stodoły zazwyczaj najbliżej pól.

Rozwój założeń rezydencjonalno-folwarcznych nastąpił w połowie XIX w. w efekcie rewolucji agrarnej. Dokonały się wówczas zmiany w kompozycji i strukturze przestrzennej folwarku. Pojawiły się olbrzymie obory, stodoły i spichlerze, zwiększył się obszar dziedzińca gospodarczego (np.

Frydrychów). Wzrost zamożności wywołał olbrzymi ruch budowlany który zmienił oblicze rezydencji. Wznoszono nowe dwory i pałace lub przebudowywano stare. Wraz ze zmierzchem form klasycystycznych architektki coraz częściej sięgali do wzorów historycznych z różnych epok budowlanych, często z repertuaru form gotyku angielskiego (Lisie Kąty) Innym stylem, który ukształtował oblicze architektury rezydencjonalnej był neoklasycyzm z wzorem włoskiej willi (Paczków).

Ścibórz – zespół składa się z części dworskiej, folwarku, parku oraz ogrodów i sadów użytkowych. W jego centrum znajduje się dwór otoczony z trzech stron niewielkim parkiem. Na północ od dworu znajduje się oficyna dworska, na zachód niewielka oficyna-dawna kuchnia, ob. budynek mieszkalny. Park z zachowanym starym drzewostanem bez wyraźnych cech kompozycji, z bud. dworu i zatartym układem dróg.

Folwark z zachowanym rozległym majdanem i częścią starej zabudowy folwarczną tj.: oficynami i stajnią.

Dwór nr rejestru zabytków 928/64 Dwór wzniesiony w 1668 roku w stylu barokowym, fasadą zwrócony jest w stronę podwórza folwarcznego, oddzielony od niego podjazdem wzniesionym na prostokątnym tarasie ziemnym. Murowany, otynkowany, założony na planie prostokąta, dwukondygnacyjny, częściowo podpiwniczony, kryty ceramicznym dachem czterosпадowym z facjatą pośrodku. Elewacje artykułowane pilastrami w wielkim porządku, dzielone gzymsem kordonowym. Na osi portal flankowany pilastrami dźwigającymi uproszczone belkowanie i półkolisty naczółek, w którym pierwotnie znajdował się herb J.H. Heymanna. Okna prostokątne w kamiennych (granit), uszatyach obramieniach. Wewnątrz obszerna sieć, w jej przedłużeniu klatka schodowa z kutą balustradą i dekoracyjną bramką z kartuszem herbowym. W pomieszczeniach parteru oraz piętra sztukaterie sufitowe.

Ścibórz - oficyna dworska (ob. dom nr 39) – nr rejestru zabytków 2346/95 Zlokalizowana po północnej stronie dworu. Zbudowana około 1800 r. gruntownie przebudowana około 1920 r. W budynku na piętrze mieściły się mieszkania służby dworskiej, na parterze pomieszczenia gospodarcze. murowana z cegły, otynkowana. Na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjna, kryta wysokim dachem dwuspadowym z ogniomurem pośrodku. Elewacje 5 osiowe o niesymetrycznym układzie otworów okiennych i drzwiowych. Okna prostokątne i zamknięte łukiem odcinkowym, ujęte płaskimi opaskami.

Ścibórz - stajnia, nr rejestru zabytków 2346/95.

Zlokalizowana w części folwarcznej założenia. Zbudowana ok. 1800 r., murowana z cegły, otynkowana gładko. Założona na rzucie prostokąta, parterowa, kryta dachem dwuspadowym. Okna

prostokątne. We wnętrzu zachowane układ dwóch rzędów kamiennych kolumn dźwigających ceglane sklepienia żagłowe o odcinkowym przekroju, podzielone na przęsła masywnymi gurtami. Po II wojnie światowej stajnię przebudowano i adaptowano na świetlicę.

Ścibórz – nr rejestru zabytków. 2346/95 z dnia 15.02.1995 r. Park został założony w 1 poł. XIX położony po północnej, zachodniej i południowej stronie dworu z pierwszymi nasadzeniami pochodzącymi z końca XVIII. Jego układ kompozycyjny nie nawiązuje wyraźnie do układów naturalistycznych i wcześniejszych form ogrodowych a jest zbiorem przypadkowych nasadzeń nie nawiązujących do jednorodnej kompozycji ogrodowej.

Ujeździec – dwór z zabudowaniami, nr rejestru 1027/65 z dnia 09.06.1965 Istniejący dwór został zbudowany w 1595 r. w stylu renesansowym dla biskupa Andrzeja von Jerina. Prawdopodobnie, w Ujeźdźcu, już wcześniej istniała siedziba związana ze wzmiankowanymi w 1444 r. systemami obronnymi. XVI wieczny dwór uległ dwóm zasadniczym przebudowom: w 1 poł. XIX w. dobudowano skrzydło od północy, w 1877 r. został gruntownie przebudowany w stylu neobarokowym, z wnętrzami zaaranżowanymi w duchu neogotyckim. Murowany, otynkowany, założony na planie kwadratu z prostokątnym skrzydłem od północy. Trójkondygnacyjny nakryty ceramicznym dachem czterospadowym. W centrum połaci dachowych umieszczono facjaty o ozdobnych, neobarokowych, bogato dekorowanych szczytach ze spływami wolutowymi. Istniejące podwórze gospodarcze postawało w XIX i XX w. Budynki gospodarcze usytuowano wzdłuż trzech boków prostokątnego dziedzińca. W boku wschodnim znajduje się spichlerz z 1 poł. XIX w.

Ujeździec - park – nr rejestru 96/84 z dnia 28.01.1984 r.

Usytuowany na północ i północny zachód od dworu, ukształtowany w 2 ćw. | XIX w. w typie założenia swobodnego z wielkimi polanami obsadzonymi klombami drzewnymi. W północnej części parku znajdują się dwa wzgórki widokowe obsadzone drzewami, na jednym z nich zachowały się relikt dawnej altany.

Lisie Kąty – dwór i baszta z zabudowaniami (kaplica, gołębnik) - nr rejestru 935/64 z dnia 03.06.1964r.

Nietypowy dwór z wieżową, czworoboczną basztą usytuowany jest w obrębie obszernego podwórza folwarcznego, akcentując jego północny narożnik. Zbudowany około 1600 r. w stylu renesansowym, pierwotnie znacznie mniejszy z sienią pośrodku nakrytą sklepieniami kolebkowokrzyżowymi i dwiema salami sklepieniami kolebką z lunetami. Otwory okienne i drzwiowe ujmowały kamienne, profilowane obramienia. Rozbudowany w XVII i w 2 poł. XIX w. w stylu neogotyku angielskiego. Obecnie w stanie ruiny. Przysadzista, czworoboczna baszta, spełniająca prawdopodobnie rolę obronną, swoją obecną neogotycką szatę uzyskała w 2 poł. XIX w. Sklepienie przyziemie wieży mieściło funkcję mieszkalną, na wyższych kondygnacjach mieścił się spichlerz. Dziewiętnastowieczne

zabudowania gospodarcze otaczają założony na planie trapezu dziedziniec, w stanie niemal nieprzekształconym zachował się ciąg zabudowań folwarcznych (spichlerz i stajnia) łączący się z basztą.

Frydrychów – zespół dworsko folwarczy z parkiem

Dwór i folwark – nie wpisany do rejestru zabytków

Zespół dworsko-parkowy z folwarkiem składa się z dwóch, niepowiązanych kompozycyjnie części, oddzielonych drogą wiejską na dwie części. Dwór zlokalizowano w zachodniej części naturalistycznego parku zajmującego obszar w kształcie wydłużonego trójkąta. Część folwarczna z oddzielnym wjazdem. Dwór zbudowany w latach 1910-1920 w typie willi neobarokowej, swą formą architektoniczną nawiązuje do najbardziej typowych rozwiązań siedzib wiejskich tego okresu.

Zespół folwarczy posiada kompozycję geometryczną, neogotycką zabudowę gospodarczą, skupioną wokół czworobocznego dziedzińca. Monumentalne budynki ze szczytami schodkowymi, dekoracją maswerkową nawiązują do stylistyki epoki.

Frydrychów - park – nr rejestru 95/84 z dnia 28.01.1984 r.

Park w typie swobodnym, z pojedynczymi drzewami pomnikowymi i dużą polaną. Trzeboszowice – dwór nr rejestru 1026/65 z dnia 21.05.1965 r.

Zbudowany około 1800 r. w stylu późnobarokowym. Murowany, otynkowany ze skromną dekoracją architektoniczną. Piętrowy, kryty wysokim dachem mansardowym, w którym facjata ze spływami. Elewacja siedmioosiowa, z wejściem pośrodku. Narożniki opięte do wysokości piętra szkarpami.

Paczków – willa z parkiem, ul. Poczтовая 19, nr rejestru 2323/93 z dnia 07.09.1993 r. Willa podmiejska zbudowana w XIX w. w stylu nawiązującym do willi włoskich w otoczeniu parku krajobrazowego. Dwukondygnacyjna, na wysokich piwnicach. Elewacje otynkowane, naroża zaakcentowane boniowaniem. Obramienia okien zamknięte półkoliście.

Architektura obronna

Zespół murów miejskich z basztami: wieża Wrocławska, wieża Ząbkowicka i wieża Kłodzka – nr rejestru zabytków 923/64 z dnia 01.06.1964 r.

Mury obronne Paczkowa mają eliptyczny, regularny zarys i mierzą 1200 m w obwodzie, miejscami wysokie na 7 metrów, zbudowane z kamienia łamanego, otaczają miasto regularnym owalem o długości 1200 metrów. To właśnie dzięki murom obronnym Paczków znany jest jako „Polskie Carcassonne”.

Średniowieczne mury wzniesione ok 1350 r. z nakazu biskupa Przecława z Pogorzeli. W 1429 r. mury i baszty, z uwagi na zły stan techniczny częściowo zburzono mury i odbudowano je w latach

następnych.

W 1514r na polecenie biskupa Jana Thurzo naprawiano mury i baszty obwarowań miejskich z użyciem kamienia uzyskanego z jego posiadłości. odtworzono wówczas krenelaż, a kurtynę murów ozdobiono fryzem arkadkowym. W tym samym czasie za fosą, w odległości ok. 10 m dostawiono drugi, zewnętrzny mur o wysokości 4 m. Ta dodatkowa fortyfikacja wyposażona była w liczne stanowiska artyleryjskie, ale nie stanowiła pełnego pierścienia - biegła najprawdopodobniej po północnej stronie, od Wieży Kłodzkiej do baszty łupinowej znajdującej się między Wieżą Wrocławską i basztą Nyską. W XVI w. istniały trzy bramy: Wrocławska, Kłodzka i Ząbkowicka oraz furta cmentarna. Naprawy i gruntownego uporządkowania miejskich fortyfikacji dokonano w XIX wieku. W 1846 r. zburzono pozostałości muru zewnętrznego, a rok później rozebrano budynki i mosty bramne oraz zasypano fosę miejską, tworząc na jej miejscu planty miejskie.

W 1839 r. Rada Miejska zatwierdza rozebranie murów miejskich (przed fosą) i zasypanie fosi od bramy Górnej (Kłodzkiej) do bramy Dolnej (Wrocławskiej), powstaje tam promenada. Wieże bram Wrocławskiej, Kłodzkiej i Ząbkowickiej zostają wyremontowane w 1840 r., wieża Kłodzka otrzymuje pozłacany szpic, otwarto przejście przez mury miejskie do promenady przy nowo umiejscowionej katolickiej szkole, znajdująca się w tym miejscu część murów miejskich z dwoma bastionami została rozebrana.

Dla poprawy komunikacji w drugiej połowie XIX wieku przebito cztery nowe przejścia w murze: w 1870 r. u wylotu ulic Słowackiego, Piastowskiej i E. Plater, a w 1873 roku także ulicy Kołłątaja. W 1870 r zdecydowano o rozbiórce kolejnych fragmentów murów, decyzja związana była z budową gimnazjum przy ul. Kołłątaja i rozbudową szkoły przy ul. Kościelnej. Wśród zburzonych odcinków znalazło się też pięć baszt. Prace przy fortyfikacjach trwały do początku XX w. Odtworzono wtedy przejazd bramny przy Wieży Kłodzkiej, później również Wrocławskiej(1921). Dawniej mury sięgały 9 metrów. W ich ciągu osadzone były baszty łupinowe, z których do dziś przetrwało 19 (dawniej było ich 24). Ich wygląd jest różny - niektóre sięgają wysokości murów obronnych, inne wyraźnie je przewyższają. W wielu z nich dobrze zachowały się liczne otwory strzelnicze.

Architektura użyteczności publicznej

Na uwagę w gminie zwracają budynki użyteczności publicznej, przede wszystkim:

Paczków - Ratusz z wieżą ratuszową – nr rejestru 924/64 z dnia 02.06.1964 r. Paczkowski ratusz powstał

w połowie XVI wieku z fundacji biskupa Baltazara Promnitz, Przebudowany i rozbudowany w 1821r. odnowiony w 1863 – wieża i w 1911. Późnoklasycystyczny z renesansową wieżą.

Budynek ratusza dwupiętrowy z trzecim piętrem w poddaszu. Układ wnętrza wielotraktowy z obszerną sienią pośrodku, sklepioną kolebkowo z lunetami. Wewnątrz budynku znajduje się piękna, zabytkowa sala posiedzeń rady miejskiej z XIX wieczną dekoracją. Ratusz z zewnątrz posiada boniowany parter. Elewacje boczne pięcioosiowe, pod oknami drugiego pietra festony stiukowe. Okna ujęte w obramienia z klasycystyczną dekoracją w formie sznurów i girland. Elewacja frontowa z klasycyzującymi podziałami. Oś środkowa ujęta parami uproszczonych pilastrów z rozetami. W parterze portal kolumnowy, na piętrze okno zwieńczone przerywanym naczółkiem, powyżej kartusz z herbem Księstwa Nyskiego. Elewacja zwieńczona półszczytem w nim wnęka półkolista z oknem i dwiema dekoracyjnymi rozetami, zamknięta naczółkiem dachu.

Wieża ratuszowa jest jedną z najlepiej zachowanych wież renesansowych na Śląsku i stanowi znakomity punkt widokowy, z którego roztacza się widok na panoramę całego miasta. Wieża, w dolnej części kwadratowa, w górnej ośmioboczna, ma wewnątrz dziewięć kondygnacji. Ostatnia dostępna kondygnacja obwiedziona gankiem z kamienną balustradą tralkową i sterczynami. Najwyższa część wieży znacznie węższa z attyką z postumentów z piramidkami i esownicami. Hełm murowany ostrosłupowy dekorowany żabkami i sterczynami zwieńczony iglicą. We wnętrzu wieży

znajduje się zabytkowy mechanizm zegarowy wyprodukowany w 1858 roku przez Carla Weissa, uznanego zegarmistrza z Głogowa. Na elewacji południowej renesansowa kamienna tarcza zegara z datą 1552. Są też trzy dzwony: z 1714, 1735 r., trzeci również XVIII-wieczny.

Paczków - Dom Kata, ul. Wojska Polskiego 23, nr rej. 1194/66 z dnia 10.03.1966 r.

Powstał w XVIII wieku, w dolnej kondygnacji murowany z kamienia, otynkowany, piętro zbudowane w konstrukcji szkieletowej. Dwutraktowy z sienią na przestrzał. Przyziemie pięcioosiowe, piętro nieco mniejsze o czteroosiowe o nieregularnym rytmie okien. Dach czterospadowy z wydatnym okapem, kryty gontem. Według podań mieszkał w nim

paczkowski kat wraz z rodziną. Przemawia za tym także jego usytuowanie w pobliżu cmentarza i pierwszej szubienicy.

Ponadto budynkami, które rzutują na sylwetę miejscowości są szkoły i przedszkola np. monumentalny gmach szkoły przy ul. Sienkiewicza 22 w Paczkowie (dawny budynek Królewskiego Preparandium), budynek szkoły przy ul. Kołłątaja 9 w Paczkowie czy budynek szkoły/przedszkola w Dziewiętlicach, wzniesiony z czerwonej cegły w formie nawiązującej do neogotyku oraz nawiązujące do jego formy budynki w Ujeźdźcu i Unikowicach. Zwracają uwagę także: budynek szpitala przy ul. Staszica 3 w Paczkowie, dawny Dom Biskupi, obecnie Dom Zakonny – Zgromadzenie Sióstr Św. Józefa przy ul. Wojska Polskiego 21 w Paczkowie oraz budynek prewentorium przy ul. Chrobrego 1 w Paczkowie.

Bardziej okazały charakter mają również domy ludowe, gospody, karczmy i zajazdy. Wpisane trwale w krajobraz wsi, pełnią niezmiennie swoją pierwotną funkcję świadcząc o tradycji miejsca i lokalnym kolorycie, domy gminne o klasycystycznej architekturze w Gościcach i Kamienicy oraz najciekawszy z nich w Starym Paczkowie, wzniesiony prawdopodobnie na miejscu dawnego zamku, o nieregularnym układzie wewnątrz i osi zewnętrznych, z późnogotyckim portalem w elewacji tylnej.

Zabytki techniki

Na terenie gminy Paczków zachowały się przykłady architektury i budownictwa przemysłowego świadczące o rozwoju gospodarczym sięgającym początków XIX wieku. Era XIX wiecznego postępu technicznego i industrializacji dotarła do Paczkowa dając impuls do ożywienia gospodarczego. W mieście powstały zakłady przemysłowe i obiekty infrastruktury miejskiej. W tej ostatniej dziedzinie Paczków nadążał za przodującymi ośrodkami miejskimi. Pierwsze połączenie kolejowe miasto

uzyskało w 1874 r. stając się ważną częścią arterii kolejowej łączącej miasta Pogórza Sudeckiego z miastami Górnego Śląska.

Połączenie obejmowało trasę Kamieniec Ząbkowicki- Goświnowice, aktywizując nie tylko Paczków ale i okoliczne miejscowości. Około 1900 r. wzniesiono obecny budynek dworca kolejowego, architekturę utrzymano w obowiązującym wówczas duchu historyzmu. Pod koniec XIX w. zbudowano miejską gazownię mieszczącą się przy obecnej ulicy Pocztowej 6, na początku XX wieku wybudowano stację uzdatniania wody w celu zaopatrzenia miasta w wodę pitną i użytkową. Zakład mieścił się przy ob. ul. Miraszewskiego z wieżą ciśnień przy ul. Sienkiewicza. W 1921 r. uruchomiono elektrownię miejską z rozdzielnią, która mieściła się przy ob. ul. Pocztowej 12. Elektrownia ciepła zasilala w energię także okoliczne miejscowości.

Gazownia miejska, ul. Pocztowa 6

Gazownia Paczkowska została wybudowana w latach 1898 - 1901. Gaz produkowano wówczas głównie do oświetlenia ulic w rynku, napędu pomp wodociągowych oraz przygotowania posiłków. Na początku czynny był tylko jeden piec pięcioretortowy. W kolejnych latach sukcesywnie układano w Paczkowie żeliwną sieć gazową. W czasie działań wojennych Paczków niewiele ucierpiał i już w połowie 1945 roku działała gazownia dostarczająca gaz do odbiorców.

W czasach największego rozkwitu, czyli w latach 20 XX w. funkcjonowało w Paczkowie ponad sto zakładów, które zatrudniały 1143 mieszkańców. Około 1890 r. wzniesiono, a następnie (około 1920 r.) przebudowano na elektryczny młyn wodny przy ul. Młyńskiej 6 w Paczkowie. Energię potrzebną do pracy młyna uzyskano dzięki doprowadzeniu wody kanałem energetycznym z rzeki Nysa Kłodzka. Kanał energetyczny łączy się z rzeką Kamienna. Lokalizacja młyna w tym miejscu stabilna jest od XV wieku.

W 1839 r. została założona Fabryka Świec przy ul. Pocztowej 4. Około 1900 r. zakład został znacznie rozbudowany. Po II wojnie światowej mieściła się tu Fabryka Świec i Mydła „Silesia” a od lat 80 tych XX w. Paczkowskie Zakłady Chemii Gospodarczej „Pollena”. Istotną rolę w procesie industrializacji miasta pełniła także fabryka sprzętu pożarowego przy ul. Pocztowej zbudowana w 1868 r. Produkowała ona m.in. konne wozy strażackie i drabiny strażackie a od 1882 również maszyny rolnicze.

W 1850 r. - przy Bönischstrasse (ul. Kopernika) powstaje fabryka „Chemiczne Wyroby Płonące” (fabryka zapalek) Juliusza Hucha. Od 1917 roku zatrudnionych jest tam 50 pracowników. Świerkowe drewno na zapalaki pochodziło z Paczkowskiego lasu, na pudełka używano drewna z topoli.

W 1908 r. założono słynną fabrykę ram złożonych i linijek przy ul. Kolejowej 9. Początkowo produkowano tu meble, linijki drewniane i inne materiały biurowe z drewna, następnie poszerzono produkcję o ramy złożone. Energię potrzebną do pracy maszyn uzyskano dzięki stacjonarnej maszynie parowej, ok. 1950 r. zakład zelektryfikowano.

W mieście działały też mniejsze zakłady z branży przetwórstwa rolno-spożywczego m.in. rzeźnia miejska przy ul. Armii Krajowej 40 wzniesiona w latach 1893-1894 o architekturze ceglanej utrzymanej w duchu historyzmu czy mleczarnia przy ul. Składowej 3 zbudowana około 1900 r.

W obszarze wsi gminy Paczków z dziedziny zabytków techniki charakterystyczne są obiekty należące do przetwórstwa rolno spożywczego. Reprezentują je głównie spichlerze i remizy strażackie świadczące, że dominującą gałęzią gospodarki było rolnictwo. Na wyszczególnienie zasługują spichlerze w Dziewiętlicach 12, Starym Paczkowie 25, 32, 79, oraz we Frydrychowie, Trzeboszowicach i Ujeźdźcu. Ten ostatni wpisany do rejestru zabytków pod nr 1027/65 z dnia 09.06.1965 r. zbudowany został w pierwszej połowie XIX w. Jest to potężny, dwukondygnacyjny, murowany spichlerz nakryty dachem siodłowym z dwoma poziomami okienek strychowych. Dawne remizy strażackie znajdują się w Paczkowie i Trzeboszowicach.

Na osobną uwagę zasługują zabytki hydrotechniczne takie jak zespół wodno – retencyjny „Jezioro Otmuchowskie” w Ścibórze oraz tama i most na rzece w Trzeboszowicach.

Cmentarze i mogiły

W mieście Paczków znajdują się dwa cmentarze:

- cmentarz komunalny przy ul. Jana Pawła II
- cmentarz parafialny przy ul. Wojska Polskiego 18 a

W krajobrazie wiejskim bardzo często cmentarze lokalizowane były wokół kościoła parafialnego, bądź filialnego. Takie rozwiązania reprezentują:

- cmentarz parafialny w Dziewiętlicach
- cmentarz parafialny w Gościcach
- cmentarz parafialny w Kamienicy
- cmentarz parafialny w Starym Paczkowie
- cmentarz parafialny w Trzeboszowicach
- cmentarz parafialny w Ujeźdźcu
- cmentarz parafialny w Wilamowej

Z uwagi na ograniczoną przestrzeń wokół kościoła lub brak kościoła we wsi istnieją cmentarze wiejskie np. we wsi Kozielno. Tego typu rozwiązanie znajduje się w Unikowicach, gdzie cmentarz

znajduje się za wsią przy drodze krajowej nr 46. Obecnie znajduje się on w złym stanie wymagającym szybkiej interwencji oraz przeprowadzenia prac porządkujących i zabezpieczających. Styk kulturowy pomiędzy ludnością napływową, a autochtoniczną obliuguje również do uszanowania istniejących relikwów kultury tj. pomników poświęconych ludności miejscowej poległej na frontach wojen światowych, płyt nagrobnych sprzed 1945 r., a niejednokrotnie z końca XIX wieku, usytuowanych na cmentarzach przykościelnych lub wydzielonych.

Parki

Paczków – Planty miejskie, nr rejestru 283/91 z dnia 10.01.1991 r.

Funkcję parku miejskiego w Paczkowie pełnią planty, których początek sięga roku 1839, w którym Rada Miejska zatwierdziła rozebranie murów miejskich i zasypanie fosy od bramy Górnej (Kłodzkiej) do bramy Dolnej (Wrocławskiej) i założenie w jej miejscu promenady.

W 1846 r. zburzono pozostałości muru zewnętrznego, a rok później rozebrano budynki i mosty bramne oraz zasypano fosę tworząc na jej miejscu planty.

Paczków – park przy willi, ul. Jagiellońska 6, nr rejestru 2122/86 z dnia 15.05.86 r.

Paczków – park przy willi, ul. Poczтовая 19, nr rejestru 2323/93 z dnia 07.09.1993 r.

W gminie Paczków, na terenach wiejskich zachowały się cztery parki związane z rezydencjami w Ściborzu, Ujeźdźcu, Trzeboszowicach i Frydrychowie. Trzy z nich są wpisane do rejestru zabytków:

- Ścibórz – park dworski 2346/95 z dnia 15.02.1995 r.
- Ujeździec – park dworski 96/84 z dnia 28.01.1984 r.
- Frydrychów – park dworski 95/84 z dnia 28.01.1984 r.

5.2.3. Zestawienie obiektów z terenu Gminy wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Opolskiego

Wykaz zabytków na terenie Gminy Paczków wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Opolskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 1. Wykaz zabytków na terenie Gminy Paczków wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Opolskiego.

LP	MIJSCOWOŚĆ	OBIEKT I ADRES OBECNY	ADRES DAWNY (Z DECYZJI O WPISIE DO REJESTRU)	DATA POWSTANIA	NR DECYZJI O WPISIE DO REJESTRU
1.	Gościce	kościół pw. św. Mikołaja		XVII, 1853	18/50 z 20.02.1950
2.	Gościce	dom gminny		XIX	1667/66 z 23.09.1966
3.	Kamienica	kościół parafialny pw. św. Jerzego		1914	86/2009 z 24.03.2009
4.	Kamienica	mur kościelny z bramami		XVI	1680/66 z 26.09.1966
5.	Kamienica	dom nr 7	zagroda nr 7	XIX	1682/66 z 26.09.1966
6.	Kamienica	dom nr 27	zagroda nr 27	XIX	1683/66 z 26.09.1966
7.	Kamienica	dom nr 82	zagroda nr 82	XIX	1684/66 z 26.09.1966
8.	Kamienica	dom gminny nr 93, ob. poczta	dom gminny nr 93	XIX	1681/66 z 26.09.1966
9.	Kozielno	folwark nr 27		XIX	1687/66 z 26.09.1966
10.	Kozielno	dom nr 35		XIX	1688/66 z 26.09.1966
11.	Lisie Kąty	dwór i baszta z zabudowaniami (kaplica, gołębnik)		1600, 2 poł. XIX	935/64 z 3.06.1964
12.	Paczków	stare miasto w ramach średniowiecznych założeń			37/49 z 10.06.1949
13.	Paczków	kościół parafialny pw. św. Jana Ewangelisty	kościół pw. św. Jana Ewangelisty	1361-89, XV, XVI	17/50 z 22.05.1950
14.	Paczków	ruina kościoła cmentarnego pw. św. Jana Ewangelisty	ruina kościoła cmentarnego	1604-1606	1116/66 z 5.02.1966
15.	Paczków	kaplica pw. św. Mikołaja		XIX	1536/66 z 12.08.1966

16.	Paczków	kościół zakonny Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy		1902 - 1903	83/2009 z 28.02.2009
17.	Paczków	zespół murów miejskich z basztami: wieża Wrocławska, wieża Żąbkowicka, wieża Kłodzka		XIV-XVI, XIX	923/64 z 1.06.1964
18.	Paczków	planty miejskie		po 1846	283/91 z 10.01.1991
19.	Paczków	dom, ul. Armii Krajowej 3	dom, Armii Czerwonej 3	XIX	1562/66 z 16.08.1966
20.	Paczków	dom mieszkalny, ul. Daszyńskiego 5		4 ćw. XIX	2401/2000 z 27.11.2000
21.	Paczków	dom, ul. Daszyńskiego 36		XIX	1563/66 z 16.08.1966
22.	Paczków	willa, ul. Jagiellońska 6		ok. 1890	2122/86 z 15.05.1986
23.	Paczków	park, ul. Jagiellońska		ok. poł. XIX	2122/86 z 15.05.1986 179/88 z 26.07.1988
24.	Paczków	dom mieszkalny, ul. Kołłątaja 8		XIX/XX	2362/96 z 20.12.1996
25.	Paczków	dom, ul. Kościelna 11		XIX	1564/66 z 16.08.1966
26.	Paczków	dom, ul. Kościuszki 4		XIX	1571/66 z 17.08.1966
27.	Paczków	otoczenie willi z parkiem w granicach dz. nr 466/1 przy ul. Kościuszki 4			254/2016 z 15.07.2016
28.	Paczków	dom, ul. Narutowicza 2		XVII, XIX	1566/66 z 17.08.1966
29.	Paczków	dom, ul. Narutowicza 8		XVII, XIX	1565/66 z 16.08.1966
30.	Paczków	dom, ul. Narutowicza 10		XVIII-XIX	1567/66 z 17.08.1966
31.	Paczków	budynek mieszkalny, ul. Narutowicza 16			A-2361 z 7.10.1996
32.	Paczków	dom-kamienica, ul. Plater 2		XVIII	139/2010 z 29.12.2010
33.	Paczków	willa, ul. Poczтовая 19 z parkiem		XIX/XX	2323/93 z 7.09.1993
34.	Paczków	ratusz z wieżą ratuszową, Rynek 1		1550, 1821-2	924/64 z 2.06.1964
35.	Paczków	dom, Rynek 3		XVII	1190/66 z 10.03.1966
36.	Paczków	dom, Rynek 4		XVII, XIX	1537/66 z 12.08.1966
37.	Paczków	dom, Rynek 5		XVII, XIX	1538/66 z 12.08.1966
38.	Paczków	dom, Rynek 6		XVIII	431/58 z 8.10.1958
39.	Paczków	dom, Rynek 7		XVIII - XIX	1539/66 z 12.08.1966
40.	Paczków	dom, Rynek 8		XIX	1540/66 z 13.08.1966
41.	Paczków	dom, Rynek 9			1541/66 z 13.08.1966
42.	Paczków	dom, Rynek 10		XIX	1542/66 z 13.08.1966
43.	Paczków	dom, Rynek 14		I poł. XIX	1543/66 z 13.08.1966
44.	Paczków	dom, Rynek 15		XIX	1544/66 z 13.08.1966

45.	Paczków	dom, Rynek 16		XIX	1545/66 z 13.08.1966
46.	Paczków	dom, Rynek 17		XVIII/XIX	1546/66 z 13.08.1966
47.	Paczków	dom, Rynek 18		XIX	1547/66 z 13.08.1966
48.	Paczków	budynek (kamienica), Rynek 19		pocz. XX	2404/2001 z 14.03.2001
49.	Paczków	dom, Rynek 20		XVIII/XIX	741/64 z 17.03.1964
50.	Paczków	dom, Rynek 22		XVIII	1191/66 z 10.03.1966
51.	Paczków	dom, Rynek 23		XIX	1192/66 z 10.03.1966
52.	Paczków	dom, Rynek 25		1600	925/64 z 2.06.1964
53.	Paczków	kamienica wraz z gruntem w granicach fundamentowania, Rynek 26		k. XIX	268/2017 z 13.03.2017
54.	Paczków	dom, Rynek 27		XIX	1548/66 z 13.08.1966
55.	Paczków	dom, Rynek 28		XIX	1549/66 z 13.08.1966
56.	Paczków	dom, Rynek 29			1550/66 z 13.08.1966
57.	Paczków	dom, Rynek 31		XIX	1551/66 z 13.08.1966
58.	Paczków	dom, Rynek 33		XV/XVI, XIX	1552/66 z 13.08.1966
59.	Paczków	dom, Rynek 35		1560	926/64 z 2.06.1964
60.	Paczków	dom, Rynek 36		XVIII	1193/66 z 10.03.1966
61.	Paczków	dom, Rynek 38		XIX	1553/66 z 16.08.1966
62.	Paczków	dom, Rynek 39		XVI/XVII, XIX	1554/66 z 16.08.1966
63.	Paczków	dom, Rynek 40		XVI/XVII, XIX	1555/66 z 16.08.1966
64.	Paczków	dom, Rynek 43		XIX	1556/66 z 16.08.1966
65.	Paczków	dom, Rynek 44		XIX	1557/66 z 16.08.1966
66.	Paczków	dom, Rynek 48		XVIII	742/64 z 17.03.1964
67.	Paczków	dom, Rynek 49		XVII, XIX	1559/66 z 16.08.1966
68.	Paczków	dom, Rynek 50		XIX	1560/66 z 16.08.1966
69.	Paczków	dom, Rynek 52		XIX	1561/66 z 16.08.1966
70.	Paczków	dom, Rynek 55		1870	2197/89 z 29.08.1989
71.	Paczków	dom, folwark (czworak, brama wjazdowa), ul. Sienkiewicza 6		XIX	1572/66 z 17.08.1966
72.	Paczków	kamienica wraz z gruntem w granicach fundamentowania, ul. Staszica 11		k. XIX	287/2018 z 22.10.2018
73.	Paczków	dom mieszkalny, ul. Wojska Polskiego 4		I poł. XIX	1919/67 z 23.10.1967
74.	Paczków	dom mieszkalny, ul. Wojska Polskiego 17		I poł. XIX	1920/67 z 23.10.1967
75.	Paczków	dom, ul. Wojska Polskiego 23		XVIII	1194/66 z 10.03.1966
76.	Paczków	dom, ul. Wrocławska 6		XVIII/XIX	1570/66 z 17.08.1966
77.	Paczków	dom, ul. Wrocławska 10		poł. XIX	970/65 z 28.01.1966

78.	Paczków - Paczkówek	folwark		XIX	1701/66 z 27.09.1966
79.	Stary Paczków	kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych		XV, XIX	1123/66 z 8.02.1966
80.	Stary Paczków	dom gminy		XIX	1705/66 z 27.09.1966
81.	Ścibórz, przys. Frydrychów	dwór nr 68		1668	928/64 z 2.06.1964
82.	Ścibórz, przys. Frydrychów	zespół podworski: oficyna oraz pozostałości dawnego parku		pocz. XIX	2346/95 z 15.02.1995
83.	Ścibórz, przys. Frydrychów	zespół podworski: stajnia oraz pozostałości dawnego parku		pocz. XIX	2346/95 z 15.02.1995
84.	Ścibórz, przys. Frydrychów	park		XIX/XX	95/84 z 28.01.1984
85.	Ścibórz, przys. Frydrychów	dawny zajazd		XIX	1706/66 z 28.09.1966
86.	Trzeboszowice	kościół parafialny pw. św. Jadwigi Śląskiej wraz z otoczeniem i murem ogrodzeniowym		IV ćw. XIX	235/2015 z 15.07.2015
87.	Trzeboszowice	dwór		1800	1026/65 z 21.05.1965
88.	Ujeździec	kościół parafialny pw. św. Katarzyny			112/2010 z 18.03.2010
89.	Ujeździec	dwór z zabudowaniami: dwór		XVI, XIX	1027/65 z 9.06.1965
90.	Ujeździec	dwór z zabudowaniami: spichlerz		1 poł. XIX	1027/65 z 9.06.1965
91.	Ujeździec	park		2 poł. XIX	96/84 z 28.01.1984
92.	Unikowice	kaplica		1774	1710/66 z 28.09.1966
93.	Unikowice	dom nr 39		XVIII/XIX	1711/66 z 28.09.1966
94.	Wilamowa	kościół pw. MB Szkaplerznej		1828	220/2014 z 16.09.2014
95.	Wilamowa	dom nr 12		XIX	1713/66 z 28.09.1966
96.	Wilamowa	dom nr 16/17 (dwa domy)		XIX	1714/66 z 28.09.1966
97.	Wilamowa	dom nr 36/37 (dwa domy)		XIX	1715/66 z 28.09.1966
98.	Wilamowa	dom nr 39		XIX	1716/66 z 28.09.1966

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu.

Zakres i formy ochrony oraz opieki nad zabytkami rejestrowymi przez ich właścicieli i użytkowników reguluje przede wszystkim ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.) oraz akty wykonawcze do ustawy, w tym m.in. rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

Obowiązek zgodnego z przepisami użytkowania i zarządzania obiektem zabytkowym spoczywa na jego właścicielu lub posiadaczu. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Niezależnie od w/w obowiązków użytkownik zabytku jest zobowiązany zawiadomić służby konserwatorskie o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków, pozwolenia konserwatorskiego wymaga:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań archeologicznych;
- przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;

- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów,
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
- poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

Prace mające charakter bieżącej konserwacji, np. odświeżanie ścian we wnętrzu obiektu bez zmiany ich kolorystyki i wymiany tynków, miejscowa wymiana instalacji np. gniazd elektrycznych, kranów itp., wymiana powojennego wystroju wewnątrz bez naruszania zabytkowej substancji obiektu, nie wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, jedynie zgłoszenia właściwemu konserwatorowi.

Właściciel lub posiadacz zabytku może wystąpić do właściwego konserwatora zabytków o wydanie w formie pisemnej zaleceń konserwatorskich, pomocnych w przygotowaniu dokumentacji projektowej czy sformułowaniu zakresu planowanych prac. Zalecenia konserwatorskie mają na celu określenie sposobu korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także określenie zakresu dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

5.2.4. Zestawienie obiektów z terenu Gminy Paczków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Ewidencja zabytków, w brzmieniu w/w Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282 ze zm.), art. 21, jest podstawą dla sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Ewidencja zabytków jest uporządkowanym zbiorem opracowań, wykonywanym wg jednolitych wzorców, stanowiącym podstawowe informacje o obiektach zabytkowych. Krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków prowadzi Generalny Konserwator Zabytków. Wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Natomiast gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) danej gminy.

Za kryteria decydujące o wpisie obiektu do ewidencji przyjęto:

- czas powstania – nie później niż lata 50 XX w.;
- stopień zachowania walorów zabytkowych;

- funkcję obiektu i wpływ jego formy na ogólny charakter zabudowy miejscowości;
- wartość historyczną, artystyczną i naukową.

Na podstawie wizji terenowej wykonanej w 2019 r. stwierdzono, iż zmienił się stan techniczny niektórych obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków w 2009 r.

Tabela 2. Wykaz zabytków nieruchomych z Gminy Paczków ujętych w Ewidencji Zabytków.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres
1	Paczków	układ urbanistyczny starego miasta w ramach założenia średniowiecznego	
2	Paczków	zespół murów miejskich z basztami łupinowymi	
3	Paczków	wieża bramna Wrocławska (d. Dolna) w obrębie murów miejskich	u wylotu ul. Wrocławskiej
4	Paczków	wieża bramna Kłodzka (d. Górna) w zespole murów miejskich	u wylotu ul. Narutowicza
5	Paczków	wieża bramna Ząbkowicka (d. Łazienna) w zespole murów miejskich	u wylotu ul. Sikorskiego
6	Paczków	planty miejskie	wokół staromiejskiego układu urbanistycznego
7	Paczków	park	ul. Jagiellońska
8	Paczków	kościół parafialny pw. św. Jana Ewangelisty	ul. Kościelna
9	Paczków	kościół pw. MB Nieustającej Pomocy (d. kościół ewangelicki)	ul. Staszica
10	Paczków	ruina kościoła cmentarnego (d. kościoła parafialnego)	ul. Wojska Polskiego
11	Paczków	kaplica pw. św. Mikołaja (ob. zbór)	ul. Armii Krajowej 23
12	Paczków	kaplica - dzwonnica	ul. Robotnicza
13	Paczków	kaplica	ul. Jana Pawła II
14	Paczków	cmentarz komunalny	ul. Jana Pawła II
15	Paczków	dawny cmentarz parafialny	Wojska Polskiego 18
16	Paczków	budynek mieszkalny	ul. Armii Krajowej 1
17	Paczków	kamienica	ul. Armii Krajowej 2
18	Paczków	kamienica	ul. Armii Krajowej 3
19	Paczków	kamienica	ul. Armii Krajowej 5
20	Paczków	kamienica	ul. Armii Krajowej 6
21	Paczków	kamienica	ul. Armii Krajowej 7
22	Paczków	kamienica	ul. Armii Krajowej 11
23	Paczków	kamienica	ul. Armii Krajowej 12
24	Paczków	kamienica	ul. Armii Krajowej 13
25	Paczków	kamienica	ul. Armii Krajowej 14
26	Paczków	kamienica	ul. Armii Krajowej 16
27	Paczków	kamienica	ul. Armii Krajowej 17
28	Paczków	kamienica	ul. Armii Krajowej 20
29	Paczków	budynek mieszkalny	ul. Armii Krajowej 21
30	Paczków	willa	ul. Armii Krajowej 28
31	Paczków	willa	ul. Armii Krajowej 30
32	Paczków	willa	ul. Armii Krajowej 32
33	Paczków	budynek zakładu kamieniarskiego	ul. Armii Krajowej 31a

34	Paczków	willa	ul. Armii Krajowej 34
35	Paczków	dom	ul. Armii Krajowej 35
36	Paczków	dom w zagrodzie	ul. Armii Krajowej 37
37	Paczków	budynek mieszkalny (d. budynek biurowy zakładów)	ul. Armii Krajowej 40
38	Paczków	budynek zakładów mięsnych	ul. Armii Krajowej 40
39	Paczków	budynek pomocniczy przy zakładach mięsnych	ul. Armii Krajowej 40
40	Paczków	dom	ul. Armii Krajowej 42
41	Paczków	prewentorium	ul. Chrobrego 1
42	Paczków	kamienica	ul. Daszyńskiego 1
43	Paczków	kamienica	ul. Daszyńskiego 3
44	Paczków	kamienica	ul. Daszyńskiego 4
45	Paczków	kamienica	ul. Daszyńskiego 5
46	Paczków	kamienica	ul. Daszyńskiego 6
47	Paczków	zespół dawnych zakładów przemysłowych przyrządów drewnianych Augusta Schneidera	ul. Daszyńskiego 12/14
48	Paczków	kamienica	ul. Daszyńskiego 16
49	Paczków	dom	ul. Daszyńskiego 17
50	Paczków	dom	ul. Daszyńskiego 20
51	Paczków	dom z oborą	ul. Daszyńskiego 21
52	Paczków	dom	ul. Daszyńskiego 22
53	Paczków	dom	ul. Daszyńskiego 23
54	Paczków	dom	ul. Daszyńskiego 24
55	Paczków	dom w zagrodzie	ul. Daszyńskiego 26
56	Paczków	obora w zespole zagrody	ul. Daszyńskiego 26
57	Paczków	dom	ul. Daszyńskiego 28
58	Paczków	dawna stodoła	ul. Daszyńskiego 32
59	Paczków	dom	ul. Daszyńskiego 33
60	Paczków	dom	ul. Daszyńskiego 36
61	Paczków	kamienica	ul. Daszyńskiego 40
62	Paczków	dom szeregowy	ul. Dąbrowskiego 2-14
63	Paczków	dom	ul. Dąbrowskiego 18-20
64	Paczków	dom	ul. Dąbrowskiego 22
65	Paczków	dom	ul. Górska 2
66	Paczków	willa	ul. Jagiellońska 2 (d.6)
67	Paczków	dworzec PKP	ul. Dworcowa
68	Paczków	dom	ul. Kolejowa 3
69	Paczków	kamienica	ul. Kołłątaja 2
70	Paczków	kamienica	ul. Kołłątaja 4
71	Paczków	kamienica	ul. Kołłątaja 8
72	Paczków	gmach szkoły	ul. Kołłątaja 9
73	Paczków	kamienica	ul. Kołłątaja 10/12
74	Paczków	willa	ul. Kopernika 3
75	Paczków	dom	ul. Kopernika 6
76	Paczków	dom	ul. Kopernika 8
77	Paczków	dom	ul. Kopernika 10
78	Paczków	willa	ul. Kopernika 12
79	Paczków	willa	ul. Kopernika 14
80	Paczków	willa	ul. Kopernika 16

81	Paczków	dom	ul. Kopernika 20
82	Paczków	dom	ul. Kopernika 22
83	Paczków	dom	ul. Kopernika 24
84	Paczków	dom	ul. Kopernika 28
85	Paczków	dom	ul. Kopernika 32
86	Paczków	kamienica	ul. Kościelna 2
87	Paczków	kamienica	ul. Kościelna 3
88	Paczków	kamienica	ul. Kościelna 4
89	Paczków	kamienica	ul. Kościelna 5
90	Paczków	kamienica	ul. Kościelna 7
91	Paczków	kamienica	ul. Kościelna 9
92	Paczków	dom	ul. Kościelna 11
93	Paczków	plebania	ul. Kościelna 13
94	Paczków	dom	ul. Kościuszki 2
95	Paczków	dom w zespole folwarku	ul. Kościuszki 4
96	Paczków	otoczenie willi z parkiem w granicach dz. nr 466/1 przy ul. Kościuszki 4	Ul. Kościuszki 4
97	Paczków	dom	ul. Kościuszki 5
98	Paczków	dom	ul. Kościuszki 7
99	Paczków	dom	ul. Kościuszki 8
100	Paczków	dom	ul. Kościuszki 10
101	Paczków	dom	ul. Kościuszki 12/14/16
102	Paczków	willa	ul. Kościuszki 18
103	Paczków	dom (w d. zagrodzie)	ul. Kościuszki 19
104	Paczków	dom w zagrodzie	ul. Kościuszki 26
105	Paczków	kamienica	ul. Krasińskiego 1
106	Paczków	kamienica	ul. Krasińskiego 2
107	Paczków	kamienica	ul. Krasińskiego 3
108	Paczków	willa	ul. 1 Maja 1
109	Paczków	willa	ul. 1 Maja 3
110	Paczków	willa	ul. 1 Maja 5
111	Paczków	willa	ul. 1 Maja 12
112	Paczków	dom	ul. Mickiewicza 2/4
113	Paczków	dom	ul. Mickiewicza 6/8
114	Paczków	willa	ul. Mickiewicza 9
115	Paczków	willa	ul. Mickiewicza 14
116	Paczków	willa	ul. Mickiewicza 15
117	Paczków	willa	ul. Mickiewicza 17
118	Paczków	willa	ul. Mickiewicza 18
119	Paczków	dom	ul. Mickiewicza 19
120	Paczków	willa	ul. Mickiewicza 20
121	Paczków	willa	ul. Mickiewicza 21
122	Paczków	dom szeregowy	ul. Mickiewicza 23-37
123	Paczków	willa	ul. Mickiewicza 24
124	Paczków	willa	ul. Mickiewicza 26
125	Paczków	willa	ul. Mickiewicza 28
126	Paczków	willa	ul. Mickiewicza 30
127	Paczków	kamienica	ul. Mickiewicza 32/34
128	Paczków	willa	ul. Mickiewicza 36/38
129	Paczków	dom szeregowy	ul. Mickiewicza 41-51
130	Paczków	dom	ul. Mickiewicza 53/55

131	Paczków	dom	ul. Mickiewicza 57
132	Paczków	dom	ul. Miraszewskiego 2
133	Paczków	stacja uzdatniania wody	ul. Miraszewskiego 3
134	Paczków	dom w zagrodzie	ul. Młyńska 2
135	Paczków	dom	ul. Młyńska 3
136	Paczków	willa	ul. Młyńska 4
137	Paczków	dawny młyn/pomieszczenia gospodarcze	ul. Młyńska 4
138	Paczków	dom	ul. Młyńska 5
139	Paczków	Dawny młyn	ul. Młyńska 6
140	Paczków	dom	ul. Młyńska 13
141	Paczków	dom z zagrodą	ul. Młyńska 21
142	Paczków	budynek przedszkola	ul. Młyńska 29
143	Paczków	dom	ul. Moniuszki 2
144	Paczków	dawny młyn	ul. Moniuszki 4
145	Paczków	willa	ul. Moniuszki 9
146	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 1
147	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 2
148	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 3
149	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 4
150	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 5
151	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 6
152	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 7
153	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 8
154	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 9
155	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 10
156	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 11
157	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 12
158	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 13
159	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 14
160	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 15
161	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 16
162	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 17
163	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 18
164	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 19
165	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 20
166	Paczków	kamienica	ul. Narutowicza 21
167	Paczków	willa	ul. Okrzei 1
168	Paczków	willa	ul. Okrzei 2
169	Paczków	willa	ul. Okrzei 3
170	Paczków	willa	ul. Okrzei 4
171	Paczków	willa	ul. Okrzei 5
172	Paczków	willa	ul. Okrzei 6/8
173	Paczków	willa	ul. Okrzei 7-9
174	Paczków	willa	ul. Okrzei 10
175	Paczków	kamienica	ul. Piastowska 1
176	Paczków	kamienica	ul. Piastowska 4
177	Paczków	kamienica	ul. Plater 1
178	Paczków	Kamienica	Ul. Plater 2
179	Paczków	kamienica	ul. Plater 7
180	Paczków	kamienica	ul. Plater 11
181	Paczków	kamienica	ul. Plater 13

182	Paczków	kamienica	ul. Plater 15
183	Paczków	kamienica	ul. Pocztowa 1
184	Paczków	dom	ul. Pocztowa 2
185	Paczków	zespół zabudowań zakładów Pollena	ul. Pocztowa 4
186	Paczków	budynek biurowy w ob. Muzeum Gazownictwa	ul. Pocztowa 6
187	Paczków	budynek aparatuwni, piecowni i przedpiecowni w ob. Muzeum Gazownictwa	ul. Pocztowa 6
188	Paczków	willa	ul. Pocztowa 9
189	Paczków	willa	ul. Pocztowa 11
190	Paczków	willa	ul. Pocztowa 13
191	Paczków	willa	ul. Pocztowa 15
192	Paczków	willa z parkiem	ul. Pocztowa 19
193	Paczków	willa	ul. Polna 13
194	Paczków	dom	ul. Poniatowskiego 1
195	Paczków	dom	ul. Poniatowskiego 8
196	Paczków	dom	ul. Poniatowskiego 10
197	Paczków	willa	ul. Robotnicza 8
198	Paczków	dom w zagrodzie	ul. Robotnicza 8a
199	Paczków	obora w zespole zagrody	ul. Robotnicza 8a
200	Paczków	dom	ul. Robotnicza 10
201	Paczków	dom	ul. Robotnicza 12
202	Paczków	dom	ul. Robotnicza 14
203	Paczków	dom (d. zajazd)	ul. Robotnicza 21
204	Paczków	ratusz	Rynek 1
205	Paczków	kamienica	Rynek 2
206	Paczków	kamienica	Rynek 3
207	Paczków	kamienica	Rynek 4
208	Paczków	kamienica	Rynek 5
209	Paczków	kamienica	Rynek 6
210	Paczków	kamienica	Rynek 7
211	Paczków	kamienica	Rynek 8
212	Paczków	kamienica	Rynek 9
213	Paczków	kamienica	Rynek 10
214	Paczków	kamienica	Rynek 11
215	Paczków	kamienica	Rynek 12
216	Paczków	kamienica	Rynek 13
217	Paczków	kamienica	Rynek 14
218	Paczków	kamienica	Rynek 15
219	Paczków	kamienica	Rynek 16
220	Paczków	kamienica	Rynek 17
221	Paczków	kamienica	Rynek 18
222	Paczków	kamienica	Rynek 19
223	Paczków	kamienica	Rynek 20
224	Paczków	kamienica	Rynek 21
225	Paczków	kamienica	Rynek 22
226	Paczków	kamienica	Rynek 23
227	Paczków	kamienica	Rynek 24
228	Paczków	kamienica	Rynek 25
229	Paczków	kamienica	Rynek 26

230	Paczków	kamienica	Rynek 27
231	Paczków	kamienica	Rynek 28
232	Paczków	kamienica	Rynek 29
233	Paczków	kamienica	Rynek 30
234	Paczków	kamienica	Rynek 31
235	Paczków	kamienica	Rynek 32
236	Paczków	kamienica	Rynek 33
237	Paczków	kamienica	Rynek 34
238	Paczków	kamienica	Rynek 35
239	Paczków	kamienica	Rynek 36
240	Paczków	kamienica	Rynek 38
241	Paczków	kamienica	Rynek 39
242	Paczków	kamienica	Rynek 40
243	Paczków	kamienica	Rynek 41
244	Paczków	kamienica	Rynek 42
245	Paczków	kamienica	Rynek 43
246	Paczków	kamienica	Rynek 44
247	Paczków	kamienica	Rynek 47
248	Paczków	kamienica	Rynek 48
249	Paczków	kamienica	Rynek 49
250	Paczków	kamienica	Rynek 50
251	Paczków	kamienica	Rynek 51
252	Paczków	kamienica	Rynek 52
253	Paczków	kamienica	Rynek 53
254	Paczków	kamienica	Rynek 54
255	Paczków	kamienica	Rynek 55a-c
256	Paczków	kamienica	ul. Sienkiewicza 1
257	Paczków	dom	ul. Sienkiewicza 2
258	Paczków	kamienica	ul. Sienkiewicza 2b
259	Paczków	kamienica	ul. Sienkiewicza 2c
260	Paczków	dom	ul. Sienkiewicza 3
261	Paczków	dom w zespole folwarku (d. czworak?)	ul. Sienkiewicza 6
262	Paczków	dom w zespole folwarku	ul. Sienkiewicza 6a
263	Paczków	dom	ul. Sienkiewicza 7
264	Paczków	dom	ul. Sienkiewicza 8
265	Paczków	dom	ul. Sienkiewicza 10
266	Paczków	willa	ul. Sienkiewicza 16
267	Paczków	dom	ul. Sienkiewicza 17
268	Paczków	budynek biurowy zakładów Pollena	ul. Sienkiewicza 18
269	Paczków	wieża ciśnień	ul. Sienkiewicza 20
270	Paczków	dom	ul. Sienkiewicza 19
271	Paczków	dawna stodoła/budynek gospodarczy	ul. Sienkiewicza 19
272	Paczków	gmach szkoły (d. Królewskie Preparandium)	ul. Sienkiewicza 22
273	Paczków	willa	ul. Sienkiewicza 23
274	Paczków	willa	ul. Sienkiewicza 25
275	Paczków	dom	ul. Sienkiewicza 29
276	Paczków	kamienica	ul. Sikorskiego 1
277	Paczków	kamienica	ul. Sikorskiego 2
278	Paczków	kamienica	ul. Sikorskiego 12
279	Paczków	dawna remiza strażacka	ul. Sikorskiego 14

280	Paczków	kamienica	ul. Słowackiego 2
281	Paczków	kamienica	ul. Słowackiego 7
282	Paczków	gmach szpitala	ul. Staszica 3
283	Paczków	kamienica	ul. Staszica 4
284	Paczków	kamienica	ul. Staszica 5
285	Paczków	kamienica	ul. Staszica 6
286	Paczków	dom	ul. Staszica 7
287	Paczków	dom	ul. Staszica 8
288	Paczków	dom	ul. Staszica 9
289	Paczków	kamienica	ul. Staszica 10
290	Paczków	kamienica	ul. Staszica 11
291	Paczków	kamienica	ul. Staszica 12
292	Paczków	kamienica	ul. Staszica 14
293	Paczków	kamienica	ul. Staszica 15
294	Paczków	kamienica	ul. Staszica 18
295	Paczków		ul. Staszica 19
296	Paczków		ul. Staszica 20
297	Paczków		ul. Staszica 21
298	Paczków		ul. Staszica 22
299	Paczków		ul. Staszica 23
300	Paczków		ul. Staszica 24
301	Paczków		ul. Staszica 25
302	Paczków	dom	ul. Staszica 26
303	Paczków	willa	ul. Staszica 27
304	Paczków	dom w zagrodzie	ul. Staszica 29
305	Paczków	dom w zagrodzie	ul. Staszica 29a
306	Paczków	kamienica	Ul. Staszica 30
307	Paczków	willa	ul. Witosa 2
308	Paczków	dom	ul. Witosa 4
309	Paczków	dom	ul. Okrzei 13
310	Paczków	kamienica	ul. Wojska Polskiego 4
311	Paczków	kamienica	ul. Wojska Polskiego 17
312	Paczków	kamienica	ul. Wojska Polskiego 20
313	Paczków	d. biskupi dom starców	ul. Wojska Polskiego 21
314	Paczków	Dom	Ul. Wojska Polskiego 22
315	Paczków	dom (tzw. Dom Kata)	ul. Wojska Polskiego 23
316	Paczków	dom	ul. Wojska Polskiego 25
317	Paczków	dom	ul. Wojska Polskiego 29
318	Paczków	willa	ul. Wojska Polskiego 31
319	Paczków	willa	ul. Wojska Polskiego 32
320	Paczków	willa	ul. Wojska Polskiego 32a
321	Paczków	willa	ul. Wojska Polskiego 33
322	Paczków	budynek Domu Dziecka	ul. Wojska Polskiego 34(Kopernika 11
323	Paczków	willa	ul. Wojska Polskiego 35
324	Paczków	willa	ul. Wojska Polskiego 37
325	Paczków	willa	ul. Wojska Polskiego 39
326	Paczków	gmach urzędu miasta-przedszkole	ul. Wojska Polskiego 43
327	Paczków	gmach szkoły	ul. Wojska Polskiego 45
328	Paczków	kamienica	ul. Wrocławska 6
329	Paczków	kamienica	ul. Wrocławska 8

330	Paczków	kamienica	ul. Wrocławska 9
331	Paczków	kamienica	ul. Wrocławska 10
332	Paczków	kamienica	ul. Wrocławska 12
333	Paczków	willa	ul. Jana Pawła II 2
334	Paczków	willa	ul. Jana Pawła II 4
335	Paczków	willa	ul. Jana Pawła II 5
336	Paczków	willa	ul. Jana Pawła II 9
337	Paczków	willa	ul. Jana Pawła II 10
338	Paczków	willa	ul. Jana Pawła II 12-14
339	Paczków	dom	ul. Jana Pawła II 15
340	Paczków	willa	ul. Jana Pawła II 17
341	Paczków	willa	ul. Jana Pawła II 21
342	Paczków	dom	ul. Żeromskiego 1
343	Dziewiętlice	kościół pw św. Marii Magdaleny	usytuowany w centralnej części wsi
344	Dziewiętlice	kapliczka I	zlokalizowana przed kościołem pw. św. Marii Magdaleny
346	Dziewiętlice	kapliczka II	zlokalizowana przed kościołem pw. św. Marii Magdaleny
347	Dziewiętlice	kapliczka III	zlokalizowana przy kościele pw. św. Marii Magdaleny w obrębie cmentarza
348	Dziewiętlice	kapliczka IV	zlokalizowana przy kościele pw. św. Marii Magdaleny w obrębie cmentarza
349	Dziewiętlice	ogrodzenie z bramą	zlokalizowane przy kościele pw. św. Marii Magdaleny
350	Dziewiętlice	dom w zagrodzie	12
351	Dziewiętlice	stodoła	przy domu nr 12
352	Dziewiętlice	spichlerz	zlokalizowana przy domu nr 12
353	Dziewiętlice	don	26
354	Dziewiętlice	dom	28
355	Dziewiętlice	dom	94
356	Dziewiętlice	dom	95
357	Dziewiętlice	dom	96
358	Dziewiętlice	dom	97
359	Dziewiętlice	przedszkole	78
360	Dziewiętlice	wieża ciśnień	zlokalizowana w niewielkiej odległości od domu nr 94
361	Dziewiętlice	stodoła	zlokalizowana przy domu nr 56 i 56a
362	Dziewiętlice	cmentarz rzymsko- katolicki p.w Marii Magdaleny	na terenie wokół kościoła pw. św. Marii Magdaleny
363	Frydrychów	dom	1
364	Frydrychów	obora	przy domu nr 1
365	Frydrychów	budynek mieszkalny- w zespole dworskim	3 i 3a
366	Frydrychów	budynek mieszkalny- w zespole dworskim	5
367	Frydrychów	budynek mieszkalny	9
368	Frydrychów	budynek mieszkalny	19
369	Frydrychów	obora I	w zespole dworskim-w zach. części zabudowań folwarcznych
370	Frydrychów	obora II	w zespole dworskim-w zach. części

			zabudowań folwarcznych
371	Frydrychów	obora III	w zespole dworskim-w zach. części zabudowań folwarcznych
372	Frydrychów	stodoła I	w zespole dworskim-w zach. części zabudowań folwarcznych
373	Frydrychów	stodoła II	w zespole dworskim-w zach. części zabudowań folwarcznych
374	Frydrychów	spichlerz	w zespole dworskim-w zach. części zabudowań folwarcznych
375	Frydrychów	hydroforownia	w zespole dworskim na południe od dworu
376	Frydrychów	park przy dworze	zlokalizowany wokół dworu
377	Frydrychów	dwór	7
378	Frydrychów	stodoła w zagrodzie	przy domu nr 9
379	Gościce	kościół pw. św. Mikołaja	zlokalizowany w centralnej części wsi
380	Gościce	ogrodzenie kościoła	przy kościele
381	Gościce	brama kościelna	przy kościele
382	Gościce	dom gminny	37
383	Gościce	dom	29
384	Gościce	cmentarz rzymsko- katolicki pw św. Jadwigi	przy kościele pw św. Mikołaja
385	Kamienica	układ ruralistyczny wsi	
386	Kamienica (d. Paczków)	dom w zespole folwarku	ul. (d. Robotnicza 1) 1a
387	Kamienica (d. Paczków)	dawne wozownie - stodoły w zespole folwarku	ul. (d. Robotnicza 1) 1a
388	Kamienica (d. Paczków)	gołębnik	ul. (d. Robotnicza 1) 1b
389	Kamienica (d. Paczków)	dawne obory - chlewnie w zespole folwarku	ul. (d. Robotnicza 1) 1c
390	Kamienica (d. Paczków)	dawne stodoły	ul. (d. Robotnicza 1) 1b
391	Kamienica	dom w zagrodzie	7
392	Kamienica	stodoła I	stodoła w zagrodzie nr 7
393	Kamienica	stodoła II	przy zagrodzie nr 7
394	Kamienica	dom	8
395	Kamienica	dom w zagrodzie	27
396	Kamienica	stodoła zagrodzie	przy zagrodzie nr 27
397	Kamienica	dom w zagrodzie	82
398	Kamienica	stodoła w zagrodzie	w zagrodzie nr 82
399	Kamienica	kapliczka	przy domu nr 87 a
400	Kamienica	dom	90
401	Kamienica	dom gminny (d.Pocztą)	93
402	Kamienica	kościół pw. św. Jerzego	zlokalizowany w centralnej części wsi
403	Kamienica	ogrodzenie kościoła	wokół kościoła
404	Kamienica	brama ogrodzenia	ogrodzenie kościoła pw. św. Jerzego
405	Kamienica	wieżyczka	część ogrodzenia kościoła pw. św. Jerzego
406	Kamienica	cmentarz rzymsko- katolicki	wokół kościoła pw. św. Jerzego

407	Kozielno	układ ruralistyczny wsi	
408	Kozielno	dom w zagrodzie	26
409	Kozielno	stodoła w zagrodzie	w zagrodzie przy domu nr 26,d.27
410	Kozielno	obora	w zagrodzie nr 26, d.27
411	Kozielno	dom w zagrodzie	35
412	Kozielno	stodoła I	przy zagrodzie nr 35
413	Kozielno	stodoła II	przy domu nr 35
414	Kozielno	obora	przy domu nr 35
415	Kozielno	dom w zagrodzie	55
416	Kozielno	stodoła	przy domu nr 55
417	Kozielno	obora	w zagrodzie nr 55
418	Kozielno	dom w zagrodzie	57
419	Kozielno	stodoła	w centralnej części wsi
420	Kozielno	cmentarz rzymsko- katolicki	w centralnej części wsi
421	Kozielno	kaplica	w niewielkiej odległości od domu nr 45
422	Lisie Kąty	dwór z basztą	centralna część wsi
423	Lisie Kąty	kaplica	przy dworze
424	Lisie Kąty	gołębnik	przy dworze w centralnej części założenia
425	Lisie Kąty	budynek gospodarczy	
426	Ścibórz	most- kanał ulgi	przy wyjeździe z wsi Ścibórz
427	Ścibórz	dwór	42
428	Ścibórz	oficyna w zespole dworskim	41
429	Ścibórz	stajnia w zespole dworskim	39
430	Ścibórz	park w zespole dworskim	przy dworze nr 42
431	Ścibórz	dom	40
432	Ścibórz	wieża ciśnień	w niedalekiej odległości od zajazdu nr 10
433	Ścibórz	dom	32
434	Ścibórz	stodoła	przy domu nr 32
435	Ścibórz	dom	33
436	Ścibórz	obora	przy domu nr 33
437	Ścibórz	dom	6
438	Ścibórz	dom	31
439	Ścibórz	obora	przy domu nr 31
440	Ścibórz	dom	34
441	Ścibórz	stodoła	przy domu nr 34
442	Ścibórz	dom	37
443	Ścibórz	stodoła	przy domu nr 37
444	Ścibórz	dom	38
445	Ścibórz	stodoła	przy domu nr 38
446	Stary Paczków	układ ruralistyczny wsi	
447	Stary Paczków	kościół pw Wszystkich Świętych	
448	Stary Paczków	cmentarz rzymsko- katolicki	przy kościele pw. Wszystkich Świętych
449	Stary Paczków	dom gminny	82
450	Stary Paczków	kapliczka	przy domu nr 84
451	Stary Paczków	dom	10
452	Stary Paczków	stodoła	przy domu nr 10
453	Stary Paczków	dom w zagrodzie	15

454	Stary Paczków	stodoła	w zagrodzie nr 15
455	Stary Paczków	obora	przy zagrodzie nr 15
456	Stary Paczków	dom w zagrodzie	17
457	Stary Paczków	dom w zagrodzie	25
458	Stary Paczków	spichlerz	przy zagrodzie nr 25
459	Stary Paczków	dom w zagrodzie	27
460	Stary Paczków	oficyna, ob. budynek mieszkalny	28
461	Stary Paczków	dom w zagrodzie	29
462	Stary Paczków	obora	w zagrodzie nr 29
463	Stary Paczków	dom w zagrodzie	32
464	Stary Paczków	Spichlerz	w zagrodzie nr 32
465	Stary Paczków	dom w zagrodzie	41
466	Stary Paczków	oficyna, ob. budynek mieszkalny	39
467	Stary Paczków	oficyna, ob. dom	43
468	Stary Paczków	dom w zagrodzie	45
469	Stary Paczków	stodoła	przy zagrodzie nr 45
470	Stary Paczków	dom w zagrodzie	46
471	Stary Paczków	dom w zagrodzie	47
472	Stary Paczków	dom w zagrodzie	48
473	Stary Paczków	dom w zagrodzie	49
474	Stary Paczków	dom w zagrodzie	54
475	Stary Paczków	stodoła	w zagrodzie nr 54
476	Stary Paczków	dom w zagrodzie	54a
477	Stary Paczków	dom w zagrodzie	55
478	Stary Paczków	oficyna, ob. dom	57
479	Stary Paczków	dom w zagrodzie	59
480	Stary Paczków	oficyna, ob. dom	61
481	Stary Paczków	dom w zagrodzie	60
482	Stary Paczków	budynek gospodarczy, ob. dom	drugi budynek mieszkalny w zagrodzie nr 60
483	Stary Paczków	dom w zagrodzie	62
484	Stary Paczków	oficyna, ob. dom	drugi budynek mieszkalny w zagrodzie nr 62
485	Stary Paczków	dom	66a
486	Stary Paczków	dom w zagrodzie	67
487	Stary Paczków	stodoła	w zagrodzie nr 67
488	Stary Paczków	dom w zagrodzie	74
489	Stary Paczków	oficyna, ob. dom	drugi budynek mieszkalny w zagrodzie nr 74
490	Stary Paczków	dom w zagrodzie	75
491	Stary Paczków	stodoła	w zagrodzie nr 75
492	Stary Paczków	dom w zagrodzie	78
493	Stary Paczków	oficyna, ob. dom	drugi budynek mieszkalny w zagrodzie nr 78
494	Stary Paczków	dom w zagrodzie	79
495	Stary Paczków	spichlerz	w zagrodzie nr 79
496	Stary Paczków	dom w zagrodzie	83
497	Stary Paczków	stodoła	w zagrodzie nr 83
498	Stary Paczków	dom	88
499	Stary Paczków	dom w zagrodzie	85
500	Stary Paczków	dom w zagrodzie	89

501	Stary Paczków	stodoła I	w zagrodzie nr 89
502	Stary Paczków	stodoła II	w zagrodzie nr 89
503	Stary Paczków	willa	94
504	Stary Paczków	dom	95
505	Trzeboszowice	kościół pw. św. Jadwigi	
506	Trzeboszowice	cmentarz rzymskokatolicki pw. św. Jadwigi	
507	Trzeboszowice	plebania	23
508	Trzeboszowice	dwór	za domem nr 11
509	Trzeboszowice	park	przy dworze
510	Trzeboszowice	dawna remiza strażacka	przy domu nr 77
511	Trzeboszowice	stodoła	za domem nr 11
512	Trzeboszowice	chlewnia	przy domu nr 108
513	Trzeboszowice	dom w zagrodzie	40
514	Trzeboszowice	spichlerz	w zagrodzie nr 40
515	Trzeboszowice	kapliczka	przy domu nr 40
516	Trzeboszowice	dom w zagrodzie	52
517	Trzeboszowice	obora	w zagrodzie nr 52
518	Trzeboszowice	dom w zagrodzie	109
519	Trzeboszowice	obora	przy domu nr 109
520	Trzeboszowice	dom w zagrodzie	110
521	Trzeboszowice	stodoła	w zagrodzie nr 110
522	Trzeboszowice	dom w zagrodzie	113
523	Trzeboszowice	dom	112b
524	Trzeboszowice	dom	77
525	Trzeboszowice	dom	9,10
526	Trzeboszowice	dom w zagrodzie	101
527	Trzeboszowice	kapliczka	przy domu nr 101
528	Trzeboszowice	dom	103
529	Trzeboszowice	dom w zagrodzie	98
530	Trzeboszowice	kapliczka	przy domu nr 92
531	Trzeboszowice	most z tamą	przy kanale ulgi
532	Ujeździec	dom w zagrodzie	4
533	Ujeździec	stodoła	w zagrodzie nr 4
534	Ujeździec	dwór/pałac	51
535	Ujeździec	stodoła	przy zabudowaniach dworu
536	Ujeździec	kuźnia	w niedalekiej odległości od pałacu
537	Ujeździec	spichlerz	w niedalekiej odległości od pałacu
538	Ujeździec	park	przy pałacu
539	Ujeździec	stodoła I	w niewielkiej odległości od pałacu
540	Ujeździec	kościół parafialny pw. św. Katarzyny	przy wyjeździe ze wsi w stronę Dzięwtlic
541	Ujeździec	cmentarz rzymsko- katolicki	przy kościele pw. św Katarzyny
542	Ujeździec	przedszkole	68
543	Ujeździec	kapliczka	przy domu nr 10b
544	Ujeździec	kapliczka	200 m od pałacu po drugiej stronie rzeki
545	Unikowice	układ ruralistyczny wsi	
546	Unikowice	kaplica	w centralnej części wsi
547	Unikowice	dom	39
548	Unikowice	cmentarz	przy drodze nr 382 w kierunku Paczkowa

549	Unikowice	szkoła	65
550	Unikowice	dom w zagrodzie	12a
551	Unikowice	stodoła	w zagrodzie nr 12a
552	Unikowice	dwór	24
553	Unikowice	stajnia	przy domu nr 24
554	Unikowice	stodoła	przy domu nr 24
555	Unikowice	dom	15
556	Unikowice	stodoła	przy domu nr 14a
557	Unikowice	dom w zagrodzie	16
558	Unikowice	stodoła	w zagrodzie nr 16
559	Unikowice	obora	w zagrodzie nr 16
560	Unikowice	dom w zagrodzie	40
561	Unikowice	Stajnia	w zagrodzie nr 40
562	Unikowice	kapliczka	przy drodze nr 382 w kierunku Paczkowa
563	Wilamowa	dom	12
564	Wilamowa	budynek gospodarczy	przy domu nr 12
565	Wilamowa	dom	16
566	Wilamowa	dom	17
567	Wilamowa	dom	36/37
568	Wilamowa	dom w zagrodzie	5
569	Wilamowa	stodoła	w zagrodzie nr 5
570	Wilamowa	obora	w zagrodzie nr 5
571	Wilamowa	dom	6
572	Wilamowa	stodoła	w zagrodzie nr 6
573	Wilamowa	obora	w zagrodzie nr 6
574	Wilamowa	kapliczka	przy domu nr 6
575	Wilamowa	dom w zagrodzie	7
576	Wilamowa	dom	8
577	Wilamowa	dom w zagrodzie	10
578	Wilamowa	dom	13
579	Wilamowa	dom w zagrodzie	18
580	Wilamowa	budynek gospodarczy	przy domu nr 18
581	Wilamowa	dom w zagrodzie	22
582	Wilamowa	dom	28a RSP
583	Wilamowa	Dom	38
584	Wilamowa	stodoła	39
585	Wilamowa	dom	40
586	Wilamowa	stodoła	w zagrodzie nr 40
587	Wilamowa	obora	w zagrodzie nr 40
588	Wilamowa	dom	41
589	Wilamowa	dom w zagrodzie	42
590	Wilamowa	obora	przy domu nr 42
591	Wilamowa	dom	43
592	Wilamowa	dom w zagrodzie	44
593	Wilamowa	obora	w zagrodzie nr 44
594	Wilamowa	kościół parafialny pw. św. MB Szkaplerznej	zlokalizowany w centralnej części wsi
595	Wilamowa	cmentarz rzymskokatolicki pw. św. MB Szkaplerznej	
596	Wilamowa	budynek wodociągów	

597	Kozielno	Most drogowy	Km 0+413 DP nr 1645
598	Paczków	Cmentarz żydowski	
599	Paczków	Most drogowy	Przy ul. Armii Krajowej 36
600	Paczków	Most drogowy	Ul. Daszyńskiego
601	Paczków	Most drogowy	Ul. Pocztowa
602	Paczków	Most drogowy	Ul. Wesoła
603	Trzeboszowice	Most drogowy	
604	Ujeździec	Most drogowy	
605	Unikowice	Most drogowy	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wizji terenowej przeprowadzonej w 2019 r.

5.2.5. Zabytki ruchome

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje zabytek ruchomy, jako „rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

Do zabytków ruchomych podlegających ochronie i opiece zalicza się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, prezentujące minione kierunki artystyczne oraz inne obiekty niebędące w pełni dziełami sztuki (np. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła, obiekty etnograficzne, instrumenty muzyczne, przedmioty zgromadzone w kolekcjach, numizmaty, pieczęcie, medale i ordery, militaria, pamiątki historyczne, przedmioty związane z wybitnymi osobistościami lub instytucjami). Ponadto, prócz obiektów wchodzących w skład wyposażenia budowli, także ich wystrój architektoniczny nazywany jest zabytkiem ruchomym (np. rzeźby, płaskorzeźby, malowidła ściennie, mozaiki, sztukaterie i detal architektoniczny: gzymsy, obramowania otworów okiennych i drzwiowych oraz rzeźby ogrodowe, fontanny, kapliczki i krzyże przydrożne, drogowskazy kamienne, nagrobki itp.).

Rejestr Zabytków Ruchomych prowadzony jest podobnie jak Rejestr Zabytków Nieruchomych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek właściciela zabytku lub z obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę. Do rejestru zabytków nieruchomych nie wpisuje się obiektów znajdujących się w inwentarzu muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Dotychczas rozpoznane i poddane ochronie konserwatorskiej zabytki ruchome z terenu gminy Paczków podzielić można na dwie zasadnicze grupy: zabytki stanowiące wyposażenie kościołów oraz obiekty związane z kultem religijnym, pozostające integralną częścią krajobrazu kulturowego gminy.

Do najcenniejszych zalicza się:

- późnogotycką część środkową tryptyku ołtarza głównego (1494 r.) ze sceną Koronacji NPM z kościoła parafialnego pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- gotycką i późnogotycką kamieniarkę architektoniczną (portale, zworniki, wsporniki, kapitele) oraz późnorenesansowe stalle z XVII w kościele parafialnym pw. św. Jana Ewangelisty w Paczkowie, tamże kamienny, renesansowy ołtarz (1588 r.) w kaplicy Maltitzów oraz barokowy ołtarz w kaplicy św. Rocha (ok. 1701 r.), kamienne tablice herbowe, polichromie z XV i XVI w.
- późnobarokowy ołtarz z rzeźbami świętych Piotra i Pawła (ok. 1700 r.) i obrazem Chrystusa Ogrodnika ze Świętą Marią Magdaleną (ok. poł. XIX w.) z kościoła pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- ołtarz renesansowy z przełomu XVI/XVII w. w obramieniu zdobionym groteską, oraz dwie barokowe rzeźby (XVIII w.) św. Jana Nepomucena i św. Antoniego w kościele pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- obraz św. Jadwigi (XVIII/XIX w.), rzeźba Chrystusa u słupa (XVIII w.), pajak mosiężny (XVIII w.) w kościele parafialnym pw. św. Jadwigi w Trzeboszowicach;

W pozostałych kościołach zachowane jest bogate wyposażenie niejednorodne stylowo barokowe, rokokowe, neogotyckie, neobarokowe, np.:

- kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny w Ujeźdźcu (ołtarz główny św. Katarzyny, architektoniczny z około poł. XIX w. i ołtarz boczny (prawy) z około poł. XIX w. w tradycjach barokowych, krzyż ołtarzowy i cztery lichtarze cynowe z około połowy XIX w., Stacje drogi krzyżowej neogotyckie, przyściennie figury na konsolach (eklektyczne), oprawa architektoniczna łoża kolatorskiej w prezbiterium, w stylu neogotyckim
- kościół parafialny pw. św. Jerzego w Kamienicy (ołtarz główny p.w. św. Jerzego, z 1824 r. ołtarz boczny lewy „Zwiastowanie NMP” – rokokowy, ołtarz boczny prawy – „Najświętszej Marii Panny” – barokowy, ambona, drewniana – rokokowa z rzeźbami 4 ewangelistów na parapecie oraz 4 ojców kościoła i Chrystusa Błogosławiącego na baldachimie, szafa organowa regencyjna, chrzcielnica marmurowa z 1825 r. pokrywa drewniana z rzeźbioną grupą Chrztu w Jordanie, obraz św. Jerzego z 1 poł. XVIII w. obrazy Matki Bożej z Dzieciątkiem, XVIII w., Wniebowstąpienia Pana Jezusa, XIX w., Zwiastowania NMP, XVIII w., NMP Nieustającej Pomocy pocz. XX w., witraże – z ok. 1914 r. (szkło malowane) warsztat Adolfa Seilera z Wrocławia z przedstawieniami figuralnymi:

W skład wyposażenia wchodzi przedmioty związane z obrzędkiem mszalnym, jak: monstrancje, kielichy mszalne, relikwiarze, lichtarze, świeczniki ołtarzowe, kropielnice, paschały, puszki, tace i pucharki. Do grupy tej zaliczane są również takie elementy wyposażenia kościołów, jak tabernakula, ołtarze, antepedia, kazalnice, chrzcielnice, krucyfiksy, krzyże, grupy rzeźbiarskie, figury, obrazy, prospekty organowe, epitafia, nagrobki, płyty nagrobne, tablice herbowe, drzwi, ławy kolatorskie, komody zakrystyjne, a także elementy wystroju: plafony, polichromie oraz detale architektoniczne: zworniki i wsporniki sklepienne.

Oprócz zabytków znajdujących się we wnętrzach kościelnych do zabytków ruchomych zalicza się liczne kapliczki, krzyże przydrożne i wolnostojące figury świętych. Na terenie gminy występują one w dużej ilości i datowane są na XVIII, XIX i początek XX w.

Nieliczną grupę rozpoznanych obiektów ruchomych związanych z tradycjami świeckimi stanowi również zachowane wyposażenie dawnego dworu w Ściborzu.

W archiwum zakładowym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu znajduje się 200 kart ewidencyjnych zabytków ruchomych z terenu gminy Paczków:

- Ołtarz główny w kościele p.w. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Obraz Chrystusa Ogrodnika ze świętą Marią Magdaleną w ołtarzu głównym w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Ołtarz boczny pw. Matki Boskiej w kościele p.w. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Ołtarz boczny pw. Serca Jezusa w kościele p.w. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Kazalnica w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Chrzcielnica w kościele p.w. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Pokrywa chrzcielniczy w kościele p.w. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Krucyfiks (XIX w.) w kościele p.w. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Krucyfiks (2 poł. XVIII w.) w kościele p.w. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Grupa rzeźbiarska: Archanioł Michał i dwa anioły w kościele p.w. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Obraz św. Trójcy w kościele p.w. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Obraz św. Stanisława Biskupa w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Obraz Opłakiwanie Chrystusa w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Obraz Ukrzyżowanie w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Monstrancja (XIX w.) w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Monstrancja (ok. poł. XIX w.) w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Kielich mszalny (po 1740 r.) w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Kielich mszalny (2 ćw. XVIII w.) w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Relikwiarzyk w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Lichtarz na paschał (XVIII w.) w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Lichtarze (XVIII w.) w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Lichtarze (XVIII/XIX w.) w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Dziewiętlicach;
- Monstrancja (1719 r.) w kościele pw. św. Mikołaja w Gościcach;
- Kielich (ok. 1500 r.) w kościele pw. św. Mikołaja w Gościcach;
- Obramienie wnęki (ok. 1600 r.) w kościele pw. św. Mikołaja w Gościcach;
- Figura św. Jana Nepomucena w kościele pw. św. Mikołaja w Gościcach;

- Rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Krzyż przy kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Ołtarz boczny pw. Zwiastowania NMP w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Tabernakulum w kościele p.w. św. Jerzego w Kamienicy;
- Ołtarz główny: obraz św. Jerzego w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Kazalnica w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Chrzcielnica w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Pokrywa chrzcielniczy w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Prospekt organowy w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Obraz Chrystus przy słupie w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Figura Chrystusa Zmartwychwstałego w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Krucyfiks w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Relikwiarzyk św. Krzyża (1770 r.) w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Relikwiarzyk (2 poł. XVIII w.) w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Monstrancja (ok. 1700 r.) w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Monstrancja (przed 1687 r.) w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Kielich mszalny (2 poł. XVIII w.) w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Ampułki na wino i wodę w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Figura św. Jana Nepomucena przed kościołem pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Kielich (1693 r.) w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Obraz św. Jerzego (XIX w.) w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Ława kolatorska w kościele pw. św. Jerzego w Kamienicy;
- Rzeźba św. Mikołaja przy domu nr 8 w Kamienicy;
- Figura Matki Boskiej przy domu nr 62 przy domu nr 8 w Kamienicy;
- Ołtarz z obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej w kaplicy św. Rocha w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Ołtarz w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Antependium ołtarza w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Chrzcielnica w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Wsporniki i zworniki sklepienia w kaplicy Matlitzów (I) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Wspornik gurtu w I przęśle wschodnim między nawą główną i południową (I) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Wspornik (I) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;

- Wspornik (II) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Wspornik (III) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (IV) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (V) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (VI) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (VII) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (VIII) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (IX) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (X) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (XI) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (XII) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (XIII) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (XIV) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (XV) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (XVI) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (XVII) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zwornik (XVIII) w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Obraz św. Otylia w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Obraz św. Jan Nepomucen przed Marią z Dzieciątkiem w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Obraz św. Alojzy Gonzagi w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Rama obrazu św. Alojzy Gonzagi w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Obraz św. Maria Magdalena przed krzyżem w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Epitafium ks. Franciszka Primera proboszcza paczkowskiego w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Obraz św. Rocha w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Obraz Wniebowzięcie Marii w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Figura Chrystusa jako Salvatora Mundi w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Figura aniołka na filarze nawy północnej w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Rzeźba św. Wawrzyńca w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Rzeźba Najświętszej Marii Panny z Dzieciątkiem w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Figura św. Anny koło ołtarza w kaplicy św. Rocha w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Figura św. Marii Magdaleny w kaplicy św. Rocha w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Figura św. Jana Nepomucena w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Nagrobek Jana Krzysztofa von Hohndorf (+1689) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;

- Nagrobek Rycerza Jana (zm.1613) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Nagrobek Frantza von Maltitz (zm.1728) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Płyta nagrobna rycerza z rodziny von Maltitz w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Tablica herbowa biskupa Andrzeja von Jerin w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Kartusz herbowy biskupa Andrzeja von Jerin w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Płyta z herbem biskupa Marcina Gertsmana w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Epitafrum A.P. Fischera (zm.1653) w kościele p.w. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Epitafrum Łazarza Hempla (zm.1549) i żony Doroty (zm.1564) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Płyty nagrobne pary małżeńskiej Kremerów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Taca w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Monstrancja w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Lichtarze w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Lichtarze (I) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Lichtarze (II) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Lichtarze (III) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Lichtarze (IV) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Lichtarze (V) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Kielich mszalny w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Kielich mszalny w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Kielich mszalny w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Kielich mszalny w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Puszka na komunikanty w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Paschał w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Komoda zakrystyjna - zamek w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Zamki i antaba w drzwiach do zakrystii w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Krata w kaplicy Maltitzów w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Portal do kaplicy św. Rocha w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Portal południowy kościoła pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Lavabo w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Kropielnice przyścienne w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Studnia w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Portal zachodni kościoła pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Drzwi do zakrystii w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Drzwi do skarbcza w zakrystii w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;

- Komoda zakrystyjna w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Komoda zakrystyjna w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Taca w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Pucharki w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Pucharki w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Relikwiarze w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Polichromia dekoracyjna z inskrypcją na filarze nawy głównej w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Figura św. Jana Nepomucena (1724 r.) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Empora Maltitzów (nieistniejąca) w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Medalion: płaskorzeźba - zrzucenie św. Jana Nepomucena z mostu w kościele pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Paczkowie;
- Rzeźba św. Jana Nepomucena w niszy narożnika domu nr 11 w Rynku w Paczkowie;
- Rzeźba św. Jana Nepomucena na terenie plant miejskich u wylotu ul. Wojska Polskiego w Paczkowie;
- Rzeźba św. Jana Nepomucena w Paczkowie;
- Obraz wotywny z Chrystusem w Tłoczni Mistycznej w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Krucyfiks (XIX w.) w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Obraz Trójcy Świętej ze świętymi w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Obraz wotywny ze św. Rochem w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Obraz św. Tekla w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Chrzcielnica w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Obraz główny i fragmenty ołtarza gotyckiego w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Rzeźba głowa Chrystusa w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Lawaterz w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Lichtarze (koń. XVIII w.) w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Lichtarze (koń. XVIII w.) w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Lichtarz na paschał w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Pacyfikał (pocz. XIX w.) w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Pacyfikał (pocz. XIX w.) w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Monstrancja w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Puszka w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Kielich mszalny (XVIII w.) w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Kielich mszalny (ok. 1711 r.) w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Kielich (1501 r.) w kościele p.w. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;
- Drzwi do skarbcza (do d. zakrystii) w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starym Paczkowie;

- Rzeźba św. Jan Nepomucen we wnęce kapliczki przy domu nr 15 (ob. nr 16) w Ścibórze;
- Kapliczka przy domu nr 16 w Ścibórze;
- Bramka schodów w sieni w d. dworze w Ścibórze;
- Dekoracja sztukatorska w d. dworze w Ścibórze;
- Figura św. Katarzyny w kapliczce przy domu nr 101 w Trzeboszowicach;
- Figura św. Barbary w kapliczce przy domu nr 101 w Trzeboszowicach;
- Obraz św. Jadwigi w kościele pw. św. Jadwigi w Trzeboszowicach;
- Lichtarze (1 poł. XIX w.) w kościele pw. św. Jadwigi w Trzeboszowicach;
- Lichtarze (2 poł. XVIII w.) w kościele pw. św. Jadwigi w Trzeboszowicach;
- Lichtarze (XVIII/XIX w.) w kościele pw. św. Jadwigi w Trzeboszowicach;
- Figura Chrystusa u słupa w kościele pw. św. Jadwigi w Trzeboszowicach;
- Pająk w kościele pw. św. Jadwigi w Trzeboszowicach;
- Obraz Trójca Święta w ołtarzu głównym w kaplicy pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- Obraz Opłakiwanie Chrystusa w ołtarzu głównym w kaplicy pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- Obraz Wskrzeszenie Łazarza w kaplicy pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- Plafon Koronacja NMP (koń. XVIII w.) w kaplicy pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- Rzeźba św. Jan Chrzciciel w kaplicy pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- Rzeźba Matka Boska w kaplicy pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- Rzeźba św. Jan Nepomucen w kaplicy pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- Rzeźba św. Antoni Padewski w kaplicy pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- Obrazy: Droga Krzyżowa w kaplicy pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- Świecznik ołtarzowy w kaplicy pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- Plafon koronacja NMP (koń. XIX w.) w kaplicy pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- Ołtarz główny w kaplicy pw. św. Trójcy w Unikowicach;
- Ołtarz główny Matki Boskiej w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Ołtarz boczny św. Rodziny w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Obraz św. Rodziny w ołtarzu bocznym św. Rodziny w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Ołtarz boczny Matki Boskiej Bolesnej w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Obraz Madonny z Dzieciątkiem w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Kazalnica w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Chrzcielnica w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Pokrywa chrzcielniczy w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Figura św. Rocha w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Figura św. Zakonnika w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Obraz Matki Boskiej (po 1846 r.) w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;

- Obraz Matka Boska ze świętymi w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Obraz Złożenie do Grobu w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Obraz św. Elżbieta w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Krzyż ołtarzowy w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Krucyfiks (XIX w.) w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Krucyfiks (XIX w.) w kościele pw. Matki Boskiej w Wilamowej;
- Kapliczka przy drodze głównej Nysa – Paczków w granicach wsi Wilamowa;

5.2.6. Zabytki archeologiczne

Na obszarze gminy występują najstarsze stanowiska z epoki kamienia w tym najwięcej 32 z okresu neolitu, prawdopodobnie 2 z mezolitu oraz 4 określone jako epoka kamienia. Tylko jedno z nich wpisane jest do rejestru zabytków. Siedem stanowisk określonych jest ogólnie jako pochodzące z epoki brązu i 12 o nieokreślonym okresie i epoce jako stanowiska pradziejowe.

W archeologii stosuje się często chronologię względną ustalającą kolejność występowania po sobie zjawisk kulturowych. I tak rozpoznano na obszarze gminy Paczków 10 stanowisk kultury łużyckiej (1200 p.n.e. – 400 p.n.e.), 39 kultury przeworskiej (150 p.n.e.-500 n.e.) oraz starsze z epoki neolitu w tym z okresu wczesnego 6 stanowisk kultury ceramiki wstęgowej rytej (5600 p.n.e.- 4900 p.n.e.) i 2 osady kultury lendzielskiej z (5000 p.n.e.- 4000 p.n.e.), a także 3 stanowiska pucharów lejkowatych z okresu środkowego neolitu (3700 p.n.e.-3200 p.n.e.). Pozostałe stanowiska pochodzą z okresu wczesnego i późnego średniowiecza oraz z czasów nowożytnych.

Teren gminy Paczków został w całości przebadany w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). W archiwum zakładowym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu przechowywane są wyniki badań AZP z terenu gminy Paczków w postaci kart ewidencji stanowisk archeologicznych.

Program badawczo – konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP) realizowany jest od lat końca 70. XX w celu rozpoznania metodą badań powierzchniowych oraz za pomocą kwerend źródłowych stanowisk archeologicznych na terenie całego kraju oraz stworzenia bazy informacji o rozpoznanych stanowiskach archeologicznych.

Wyniki całościowo zrealizowanych badań stanowią podstawową bazę informacji o zasobach archeologicznych gminy Paczków, a więc liczbie, funkcji, wielkości oraz chronologii stanowisk archeologicznych i jest podstawą dla dalszych etapów badań – prac wykopaliskowych.

Wyniki badań AZP są podstawowym źródłem dla WUOZ w precyzowaniu wytycznych dla władz gminnych w zakresie ustalania stref ochrony konserwatorskich w miejscowych planach zagospodarowania

przestrzennego. Ponadto są wyjściową dla wnioskowania o przeprowadzenie badań ratowniczych oraz nadzoru konserwatorskiego w przypadku planowanej inwestycji.

W myśl przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochroną konserwatorską objęte są wszystkie stanowiska archeologiczne zlokalizowane na obszarze gminy Paczków, tj. zarówno stanowiska rejestrowe jak i ewidencyjne.

Ponadto w celu ochrony stanowisk archeologicznych wyznaczono w mpzp strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa A ochrony konserwatorskiej.

W obrębie Gminy Paczków strefa A obejmuje miasto Paczków tj. obszar zabudowy miejskiej obejmujący średniowieczny układ urbanistyczny zamknięty murami miejskimi, wpisany do rejestru zabytków woj. opolskiego pod nr 37/49 z dnia 10.06.1949 r.. Jednocześnie jest to obszar stanowiska archeologicznego nr 1 – Stare miasto, na który składają się pradziejowe i średniowieczne nawarstwienia kulturowe. W całej tej strefie należy prowadzić wszelką działalność inwestycyjną, której konsekwencją są roboty ziemne, po uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i na podstawie wydanych pozwoleń konserwatorskich.

Strefa W i OW – ochrony archeologicznej

Wszelkie prace ziemne w obrębie wszystkich stanowisk archeologicznych muszą być powiązane z badaniami archeologicznymi prowadzonymi przez uprawnionych archeologów na koszt inwestora. O terminie rozpoczęcia i ich zakończenia a także o wyborze wykonawcy tych badań należy powiadomić Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we wniosku o wydanie pozwolenia konserwatorskiego na prace w zabytku i jego otoczeniu.

Na inwestorze ciąży ponadto obowiązek każdorazowego powiadamiania Opolskiego Konserwatora Zabytków o wszelkich nowych znaleziskach archeologicznych zgodnie z art. 32 ust. 1 oraz art. 33 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W każdym takim przypadku należy niezwłocznie zabezpieczyć znalezisko a następnie przeprowadzić na koszt inwestora ratownicze badania archeologiczne celem zabezpieczenia i udokumentowania znalezisk.

Stanowiska naziemne – takie jak grodziska, cmentarzyska kurhanowe, pojedyncze kopce, czyli trwałe elementy krajobrazowe, nie mogą być zabudowywane, przeobrażane, niwelowane a wszelkie roboty ziemne prowadzone w ich strefach ochronnych są dopuszczalne po uzyskaniu pozwolenia konserwatorskiego. Również wszelkie prace porządkowe prowadzone w ich obrębie, tj. wycinka samosiejek, krzewów, usuwanie wiatrołomów może się odbywać tylko za pozwoleniem konserwatorskim.

Wszelkie pozostałe tzw. stanowiska płaskie mogą być objęte różnorodnymi pracami. Dotyczy to głównie terenów rolnych ,na których zlokalizowana jest zdecydowana większość tych stanowisk.

Na tak zlokalizowanych stanowiskach archeologicznych użytkowanie rolnicze może być prowadzone bez przeszkód z wyłączeniem bardzo głębokiej orki.

Dla ochrony zabytków archeologicznych wytyczne wyróżniają 2 następujące strefy

- strefa „W” – ochrony archeologicznej
- strefa „OW” – obserwacji archeologicznej

Strefa „W” – ochrony archeologicznej

Jest obszar występowania pradziejowych i historycznych zwartych nawarstwień kulturowych oraz obiektów archeologicznych. Pokrywa się więc ta strefa ze zlokalizowanymi a więc i już znanymi stanowiskami archeologicznymi i ich strefami ochronnymi.

Strefa „OW”- obserwacji archeologicznej

Są to tereny i miejsca o dużym prawdopodobieństwie występowania dotąd jeszcze nieodkrytych znalezisk i stanowisk archeologicznych. W obrębie tej strefy wszelkie roboty ziemne winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym na koszt inwestora.

Tabela 3. Stanowiska archeologiczne w gminie Paczków.

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska	Funkcja	Kultura	Chronologia	Nr rejestru zabytków
1	Dziewiętlice	95-29	1	śląd osadnictwa	-	neolit	
2	Dziewiętlice	95-29	2	śląd osadnictwa punkt osadniczy	łużycka -	epoka brązu XIV-XV w.	
3	Dziewiętlice	95-29	3	punkt osadniczy	-	późne średniowiecze	
4	Dziewiętlice	95-29	4	śląd osadnictwa śląd osadnictwa punkt osadniczy	- przeworska ? -	późny okres laterński okres wpływów rzymskich ? XIII-XIV w.	
5	Dziewiętlice	95-29	5	śląd osadnictwa	-	XIII-XIV w.	
6	Dziewiętlice	95-29	6	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.	
7	Dziewiętlice	95-29	7	śląd osadnictwa punkt osadniczy	-	XIII w. XIV-XV w.	
8	Dziewiętlice	95-29	8	skarb ?	-	IV-V w. n.e. ?	
9	Dziewiętlice	95-29	9	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	- nowożytna -nowożytna	późne średniowiecze XVI w. XVII w.	
10	Gościce	94-28	1	grodzisko	-	średniowiecze ?	
11	Kamienica	94-28	1	śląd osadnictwa		neolit	
12	Kamienica	94-28	2	śląd osadnictwa		późne średniowiecze	
13	Kamienica	94-28	3	śląd osadnictwa	przeworska	III-IV w. n.e.	
14	Kamienica	94-28	4	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa		XI-XII w. późne średniowiecze XVI, XVII/XVIII w.	
15	Kamienica	94-28	5	śląd osadnictwa		neolit	
16	Kamienica	94-28	6	śląd osadnictwa		mezolit ?	
17	Kamienica	94-28	7	śląd osadnictwa		neolit	
18	Kamienica	94-28	8	punkt osadniczy		późne średniowiecze	
19	Kamienica	94-28	9	śląd osadnictwa		pradzieje	

20	Kamienica	94-28	10	śląd osadnictwa		epoka kamienia	
21	Kamienica	94-28	11	śląd osadnictwa śląd osadnictwa		neolit późne średn./ okres nowożytny	
22	Kozielno	93-28	1	punkt osadniczy	przeworska	okres wpływów rzymskich	
23	Kozielno	93-28	2	śląd osadnictwa punkt osadniczy		pradzieje XV w.	
24	Kozielno	93-28	3	punkt osadniczy osada punkt osadniczy	kult. puch. Lejkowatych przeworska -	neolit faza C3-D XIV-XV w.	
25	Kozielno	93-28	4	osada punkt osadniczy	przeworska -	faza C3-D XIV-XV w.	
26	Kozielno	93-28	5	śląd osadnictwa - śląd osadnictwa punkt osadniczy	- - - -	epoka kamienia pradzieje XI- XII w. XIV-XV w.	
27	Kozielno	93-28	6	osada punkt osadniczy	przeworska -	faza C3-D XIV-XV w.	A- 177/20 15
28	Kozielno	93-28	7	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	- -	pradzieje XIV-XV w.	
29	Kozielno	93-28	8	osada śląd osadnictwa śląd osadnictwa	przeworska - -	faza C3-D XI- XII w. XIV-XV w.	A- 178/20 15
30	Kozielno	93-28	9	śląd osadnictwa	przeworska		
31	Paczków	93-28	1	stare miasto	-	późne średniowiecze i okres nowożytny	
32	Paczków	93-28	2	grodzisko? lub zamek	-	średniowiecze	
33	Paczków	93-28	3	śląd osadnictwa	-	neolit	
34	Paczków	93-28	4	śląd osadnictwa	łużycka	III okres epoki brązu, późne średniowiecze XIV-XV w	
35	Paczków	93-28	5	śląd osadnictwa	przeworska	okres wpływów. rzymskich	
36	Paczków	93-28	6	śląd osadnictwa		neolit, późne średniowiecze	
37	Paczków	93-28	7	grób	-	-	
38	Paczków	93-28	8	osada, punkt osadniczy	wczes. śred. późne śred.	IX-X w. XIV-XV w.	
39	Paczków	93-28	9	śląd osadnictwa punkt osadniczy	-	IX-X w. XIV-XV w.	
40	Paczków	93-28	10	punkt osadniczy osada punkt osadniczy punkt osadniczy	łużycka, przeworska wczes. śred. późne śred.	halsztat faza C3-D IX-X w. XIV-XV w.	
41	Paczków	93-28	11	punkt osadniczy osada punkt osadniczy	przeworska późne śred.	neolit, faza C3-D, XIV-XV w.	
42	Paczków	93-28	12	śląd osadnictwa	-	neolit	
43	Stary Paczków	94-28	1	punkt osadniczy cmentarzysko punkt osadniczy punkt osadniczy	kult. puch.lejk. łużycka przeworska -	neolit, - faza C3-D późne średniowiecze	
44	Stary Paczków	94-28	2	grodzisko stożkowate	-	XIII(?)-XIV-XV w.	A- 390/75
45	Stary Paczków	94-28	3	punkt osadniczy	łużycka	V okres epoki brązu	
46	Stary Paczków	94-28	4	śląd osadnictwa	-	XIII(?)-XIV-XV w.	A- 390/75
47	Stary Paczków	94-28	5	punkt osadniczy	przeworska	okres wpływów rzymskich	
48	Stary Paczków	94-28	6	punkt osadniczy osada	ceramiki wstęgowej rytej	neolit III-V okres epoki brązu	

				punkt osadniczy	łużycka -	późne średniowiecze	
49	Stary Paczków	94-28	7	punkt osadniczy	kult. cer. wstg. ryt.	neolit	A- 181/20 15
50	Stary Paczków	94-28	8	punkt osadniczy ślad osadnictwa	kult. cer. wstg. ryt. przeworska	neolit późny okres wpływów rzymskich	
51	Stary Paczków	94-28	9	punkt osadniczy ślad osadnictwa	kult. cer. wstg. ryt. przeworska	neolit późny okres wpływów rzymskich	
52	Stary Paczków	94-28	10	punkt osadniczy	-	późne średniowiecze	
53	Stary Paczków	94-28	11	ślad osadnictwa punkt osadniczy	-	pradzieje późne średniowiecze	
54	Stary Paczków	94-28	12	osada ślad osadnictwa	przeworska -	faza C3-D późne średniowiecze	
55	Stary Paczków	94-28	13	ślad osadnictwa	-	neolit	
56	Stary Paczków	94-28	14	ślad osadnictwa	-	XIV-XV w.	
57	Stary Paczków	94-28	15	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	przeworska -	faza C3-D XIV-XV w.	
58	Stary Paczków	94-28	16	osada	przeworska -	faza C3-D	A- 182/20 15
59	Stary Paczków	94-28	17	osada ślad osadnictwa	przeworska -	faza C3-D okres nowożytny	A- 183/20 15
60	Stary Paczków	94-28	18	osada	przeworska	faza C3-D	A- 184/20 15
61	Stary Paczków	94-28	19	ślad osadnictwa osada punkt osadniczy	- - -	XII-1 poł. XIII w. XIV-XV w. XVI-XVII w.	A- 185/20 15
62	Stary Paczków	94-28	20	punkt osadniczy	przeworska	faza C3-D	
63	Ścibórz	94-29	1	osada punkt osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy	kult. ceramiki wstęgowej kłutej łużycka	neolit, VI okres epoki brązu wczesne średniowiecze XIV-XV w.	
64	Ścibórz	94-29	2	punkt osadniczy osada	-	mezolit późne średniowiecze	
65	Ścibórz	94-29	3	grodzisko	-	XIII w.	
66	Ścibórz	94-29	4	punkt osadniczy punkt osadniczy	kult. pucharów lejkowatych , przeworska	Neolit okres wpływ. Rzym.	
67	Ścibórz	94-29	5	ślad osadnictwa punkt osadniczy punkt osadniczy	-	epoka kamienia XI-XIII w. XVI w.	
68	Ścibórz	94-29	6	punkt osadniczy	-	późne średniowiecze	
69	Ścibórz	94-29	7	punkt osadniczy punkt osadniczy	przeworska	późny okres wpływów rzymskich późne średniowiecze	
70	Ścibórz	94-29	8	punkt osadniczy ślad osadnictwa	przeworska	okres wpływów rzymskich późne średniowiecze	
71	Ścibórz	94-29	9	osada punkt osadniczy punkt osadniczy	lendzielska łużycka ?	neolit późne średniow.	
72	Ścibórz	94-29	10	ślad osadnictwa ślad osadnictwa ślad osadnictwa	- - -	pradzieje X- XII w. XIV-XV w.	
73	Ścibórz	94-29	11	punkt osadniczy osada ślad osadnictwa	- ceramiki wstęgowej rytej przeworska -	Neolit późny okres wpływów rzymskich późne średniowiecze	A- 155/20 13
74	Ścibórz	94-29	12	ślad osadnictwa punkt osadniczy	przeworska	okres wpływów rzymskich wczesne	

				punkt osadniczy		średniowiecze późne średniowiecze	
75	Ścibórz	94-29	13	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	-	pradzieje późne średniowiecze	
76	Ścibórz	94-29	14	punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze	
77	Trzeboszowice	94-29	1	grodzisko ?	-	XV w. (?)	
78	Trzeboszowice	94-29	2	śląd osadnictwa	-	neolit	
79	Trzeboszowice	94-29	3	osada	-	neolit	
80	Trzeboszowice	94-29	4	Punkt osadniczy Osada Śląd osadnictwa	-	Epoka kamienia Kultura przeworska, Późne średniowiecze XIV- XV w.	A- 157/20 13
81	Trzeboszowice	94-29	5	punkt osadniczy	przeworska	faza C3-D	
82	Trzeboszowice	94-29	6	osada	przeworska	późny okres wpływów rzymskich	A- 158/20 13
83	Trzeboszowice	94-29	7	śląd osadnictwa	-	pradzieje	
84	Trzeboszowice	94-29	8	śląd osadnictwa	śląd osadnictwa	-	XIV-XV w.
85	Trzeboszowice	94-29	9	punkt osadniczy	ceramiki wstęgowej rytej	neolit	
86	Trzeboszowice	94-29	10	punkt osadniczy śląd osadnictwa	przeworska	faza C3-D XIV-XV w.	
87	Trzeboszowice	94-29	11	punkt osadniczy	przeworska	późny okres wpływów rzymskich	
88	Trzeboszowice	94-29	12	punkt osadniczy	pucharów lejkowatych	neolit	
89	Trzeboszowice	94-29	13	punkt osadniczy punkt osadniczy	przeworska	późny okres wpływów rzymskich XIV-XV w.	
90	Trzeboszowice	94-29	14	punkt osadniczy	ceramiki wstęgowej kłutej	neolit	
91	Trzeboszowice		15	śląd osadnictwa	przeworska	faza C3-D	
92	Ujeździec	94-28	1	grodzisko domniemane	-	późne średniowiecze ?	
93	Ujeździec	94-28	2	śląd osadnictwa	-	neolit	
94	Ujeździec	94-28	3	śląd osadnictwa osada punkt osadniczy śląd osadnictwa	-	neolit czes. średniowiecze późn. średniowiecze nowożytność	
95	Unikowice	94-28	1	śląd osadnictwa	-	neolit	
96	Unikowice	94-28	2	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.	
97	Unikowice	94-28	3	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.	A- 180/20 15
98	Wilamowa	94-29	1	punkt osadniczy osada	przeworska	neolit faza C3-D	
99	Wilamowa	94-29	2	osada śląd osadnictwa	przeworska	późny okres wpływów rzymskich-wcze. okr. węd. lud. , XIV-XV w.	A- 156/20 13
100	Wilamowa	94-29	3	osada	przeworska	późny okres wpływów rzymskich	
101	Wilamowa	94-29	4	punkt osadniczy punkt osadniczy	łużycka	neolit epoka brązu	
102	Wilamowa	94-29	5	śląd osadnictwa punkt osadniczy	przeworska wczes. średn.	faza C3-D X- XII w.	
103	Wilamowa	94-29	6	śląd osadnictwa punkt osadniczy	ceramiki wstęgowej rytej późn. średn.	neolit XIV-XV w.	
104	Wilamowa	94-29	7	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	-	pradzieje XIV-XV w.	
105	Wilamowa	94-29	8	śląd osadnictwa	przeworska	faza C3-D	

Źródło: Opracowanie własne.

5.2.7. Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwo niematerialne odgrywa istotną rolę w jednoczeniu i określaniu kulturowej tożsamości grup społecznych. Odzwierciedla jej oczekiwania, które są wyrażane m.in. w formie języka, literatury, muzyki, tańca, obyczajów, ubioru. Wsie gminy Paczków zamieszkuje przede wszystkim ludność napływowa, istnieją jednak silne tradycje stanowiące o jej spójności kulturowej.

Spośród wielu obrzędów do dnia dzisiejszego świętuje się ukończenie żniw- dożynki, topienie marzanny symbolizujące żegnanie zimy, czy andrzejki. Poza obrzędowością religijną istnieje współczesna forma trwania tradycji lokalnej, która wyraża się poprzez prezentowanie folkloru lokalnego na imprezach masowych, festiwalach i przeglądach. We wsiach gminy funkcjonują Koła

Gospodyń Wiejskich, które za cel stawiają sobie kultywowanie tradycji, folkloru i wartości kultury ludowej, jaką jest muzyka i śpiew. Swoistym niematerialnym dziedzictwem kulturowym jest aktywny zespół śpiewaczy „Dziewiętliczanki”, kultywujący pieśni folkloru wiejskiego we wsi Dziewiętlice, analogiczne działania występują także we wsi Trzeboszowice, która podtrzymuje tradycje na różnych uroczystościach poprzez śpiew. Zwyczaję związane są przede wszystkim z obchodami świąt religijnych tj. Wielki Tydzień, majówki, Boże Ciało, Boże Narodzenie. Obowiązuje wtedy specjalny jadłospis i obrzędy. Wyjątkowy jadłospis obowiązuje także w okresie zabaw odpustowych i kermaszy. Żywą tradycją są dożynki. Po zakończeniu prac polowych każda wieś, co roku organizuje swoje Święto Plonów. Wówczas w specyficzny sposób dekorowane są domostwa, płoty i ulice, głównie słomianymi kukłami i maszynami rolniczymi. Barwne korowody przedstawicieli poszczególnych podpaczkowskich sołectw prezentują efekty swojej kilkutygodniowej pracy – potężne wieńce dożynkowe. Organizowany jest konkurs na najpiękniejszy wieniec dożynkowy Gminy Paczków.

Zwyczaje te tworzą specyficzną przestrzeń kulturową, są niematerialnym dziedzictwem łączącym wspólnotę gminną.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Diagnoza oraz ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Paczków została wykonana na podstawie:

- przeprowadzenia sesji fotograficznej całego obszaru, sprawdzenie danych meldunkowych oraz działek mającej na celu uaktualnienia Gminnej Ewidencji Zabytków,
- analizy dokumentów strategicznych Gminy,
- publikacji książkowych i wydań broszurowych dotyczących gminy i regionu,
- informacji o inwestycjach zrealizowanych na terenie gminy oraz projektów do realizacji w najbliższych latach.

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej wysunięto następujące wnioski:

- Zabytki wpisane do rejestru zabytków nie budzą zastrzeżeń,
- Kamienice w centrum Miasta wymagają prac renowacyjnych,
- Stan parków na terenie Gminy jest dostateczny lub zły i wymaga zabiegów pielęgnacyjnych
- Niektóre cmentarze ewangelickie, parki podworskie występują w formie śladowej
- Prace modernizacyjne obiektów prowadzone na terenie Gminy (szczególnie ocieplenie obiektów oraz wymiana pokrycia dachowego) skutkują w wielu wypadkach zatraceniem szczególnych walorów budynków.

Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego została przedstawiona poniżej.

Mocne strony:

- ujęcie zespołu staromiejskiego Paczkowa wraz ze średniowiecznym systemem fortyfikacji na liście Pomników Historii
- zróżnicowany i bogaty zasób dziedzictwa kulturowego
- cenne zabytki architektury i sztuki
- korzystna drogowa dostępność komunikacyjna
- atrakcyjne położenie geograficzne na Przedgórzu Sudeckim, w sąsiedztwie ciekawych turystycznie miast (Nysa, Kłodzko, Ząbkowice Śląskie, Jawornik, Jesenik), położenie przygraniczne
- walory przyrodnicze gminy
- zwiększająca się świadomość ważności zasobów dziedzictwa kulturowego w promocji regionu
- duża ilość zespołów dworsko parkowych
- dobrze utrzymane zabytki sakralne
- duża ilość tras turystycznych
- możliwości rozwojowe wsi w oparciu walory zabytkowe, rolnictwo i agroturystykę

- wzrost roli samorządu terytorialnego w działaniach na rzecz opieki nad zabytkami
- środowisko naukowe i konserwatorskie zapewniające od strony kadrowej i technologicznej prawidłową realizację procesów konserwacji zabytków (nieodległa Nysa)
- częsta aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Paczków

Słabe strony:

- zły stan architektury zabytkowej miasta Paczków, szczególnie kamienic
- zły stan architektury rezydencjonalnej małe szanse otrzymania pomocy finansowej ze środków publicznych przez właścicieli prywatnych na utrzymanie zabytków
- niewystarczające zewnętrzne środki (w tym unijne i państwowe) w działania na rzecz poprawy stanu dziedzictwa kulturowego,
- brak planów zagospodarowania przestrzennego sołectw, doraźność planowania przestrzennego na poziomie gmin – plany tworzone dla wybranych terenów (zwłaszcza inwestycyjnych),
- niewystarczająca ilość studiów wartości kulturowych gminy Paczków,
- słaba estetyka wsi,
- brak możliwości aktywnego rozwoju mieszkańców w dziedzinie kultury,
- brak zaangażowania społeczeństwa w życie wsi
- słaba świadomość ekologiczna

Szanse:

- współpraca transgraniczna,
- współfinansowanie z budżetu gminy prac przy obiektach zabytkowych,
- fundusze Unii Europejskiej na poprawę zabytków i ich ochronę,
- wzrost roli zabytku jako obiektu turystycznego,
- uporządkowanie estetyki miejscowości,
- rosnąca wiedza i świadomość władz lokalnych o wartości dziedzictwa kulturowego,
- uporządkowanie polityki planistycznej
- poprawa edukacji w dziedzinie zarządzania dziedzictwem kulturowym,
- potencjał dziedzictwa kulturowego jako czynnika stymulującego rozwój turystyczny,
- wzrost roli inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych w ochronie zabytków

Zagrożenia:

- niewykorzystanie potencjału regionu,
- brak planów zagospodarowania przestrzennego na terenach wiejskich,
- brak dostatecznego oznakowania zabytków,
- bezrobocie,
- brak zaangażowania mieszkańców w sprawy wsi,

- niedostateczne zaangażowanie społeczne w opiekę nad zabytkami,
- niedostatecznie rozwinięta edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego,
- presja inwestycyjna na tereny o walorach kulturowych i przyrodniczo-kulturowych,
- brak powszechnego zrozumienia potencjału społeczno-ekonomicznego dziedzictwa kulturowego
- niskie wykształcenie
- klęski żywiołowe

7. Założenia programowe

7.1. Priorytety i kierunki działań gminnego programu opieki

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno–gospodarczego gminy:

- zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne;
- podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;

Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego:

- zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego;
- rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy;
- ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich;

Priorytet III: Promocja, edukacja i dokumentacja walorów gminnego dziedzictwa kulturowego oraz badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego gminy:

- szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy;
- edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym;
- specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym;
- promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej;

7.1.1. Zadania gminnego programu opieki

Zadania w ramach Programu Opieki Nad Zabytkami Gminy Paczków na lata 2020–2023 stanowią kontynuację zadań wyznaczonych w ramach Programu Opieki Nad Zabytkami Gminy Paczków na lata 2016–2019, z uwzględnieniem weryfikacji zadań zrealizowanych.

Priorytet I Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno–gospodarczego gminy

1. Rewaloryzacja starego miasta w ramach średniowiecznych założeń w Paczkowie.

Stare miasto, ze względu na zachowanie średniowiecznego, niezmienionego układu urbanistycznego w obrębie pasu oryginalnych murów średniowiecznych, stanowi obecnie jeden z najbardziej wartościowych zespołów miejskich w skali całego historycznego Śląska, a także kraju.

Sam zespół murów miejskich wraz z basztami łupinowymi oraz wieżami bramnymi jest obecnie jedynym zachowanym całościowo tego typu obiektem w skali regionu.

Wydarzenia historyczne oraz przewroty dotyczące miasto na przestrzeni wieków nie wpłynęły negatywnie na zachowanie substancji zabytkowej miasta. Zachowane jest średniowieczne rozplanowanie miasta wraz z układem komunikacyjnym w postaci przejazdów bramnych (poszerzonym w XIX w. o wyloty ul. Wojska Polskiego oraz Słowackiego), zabudowa w obrębie historycznych kwartałów, dominanty i główne punkty miasta w postaci ratusza oraz kościoła p.w. św. Jana Ewangelisty, a także charakter historycznej zabudowy o określonych gabarytach.

Zwartość i spójność zabudowy starówki zakłócona jest jednak poprzez niezabudowane przestrzenie, szczególnie w obrębie ulic Słowackiego, Sikorskiego, Piastowskiej, Krasińskiego oraz Rynku. Elementem dysharmonizującym przestrzeń starego miasta są również zrealizowane po wojnie budynki, m.in. blok przy ul. Wrocławskiej czy niewielkie kubaturowo obiekty przy ul. Krasińskiego oraz Kościelnej. Negatywne, z punktu ochrony zabytków oraz zachowania charakteru zabytkowego krajobrazu kulturowego, jest dopuszczanie do nieograniczonego ruchu samochodowego w obrębie staromiejskiego założenia.

Długofalowe działania przy rewitalizacji założenia przewidują:

- wykonanie badań archeologiczno – konserwatorskich;
- opracowanie koncepcji rewaloryzacji założenia starego miasta;
- eliminacja obiektów dysharmonizujących układ, wyburzenie zabudowy o niewielkiej wartości technicznej (w pierzei wschodniej ul. Wrocławskiej, w pierzei północnej ul. Krasińskiego, w pierzei południowej ul. Sikorskiego) oraz zagospodarowanie na skwery zieleni bądź wprowadzenie nowej zabudowy (o formach współczesnych, dostosowanej do charakteru miejsca i otaczającej zabudowy) wg wytycznych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- prace konserwatorskie i restauratorskie przy najcenniejszych kamienicach w obrębie starego miasta, w pierwszej kolejności przy obiektach renesansowych;
- renowacja elewacji kamienic w obrębie starego miasta (przywrócenie oryginalnej kolorystyki tynków, prace konserwatorskie przy detalu architektonicznym, prace konserwatorskie przy zniszczonych stolarkach okiennych i drzwiowych, odtworzenie oryginalnych pokryć dachowych);
- ustalenie wytycznych dla nowej zabudowy oraz zabudowy pustych działek (przy ul. Kościelnej, Piastowskiej, Sikorskiego, Słowackiego, Kołłątaja, Krasińskiego i Rynku);

- określenie i ujednolicenie zasad w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych;
- remont i ujednolicenie nawierzchni ulic, placów i chodników (kostka brukowa) oraz remont oświetlenia;
- wprowadzenie iluminacji najważniejszych obiektów – m.in. ratusza, kościoła p.w. św. Jana Ewangelisty, najcenniejszych kamienic (np. kamienic szczytowych nr 25, 35 i 36 przy Rynku) oraz murów miejskich wraz z wieżami bramnymi;
- uporządkowanie skwerów wokół murów miejskich wraz ze zmianą nawierzchni ścieżek wzdłuż murów;
- wprowadzenie funkcji związanych z obsługą ruchu turystycznego do obiektów należących do gminy, w tym m.in. do wież bramnych;
- wprowadzenie ograniczeń lub stopniowe wyeliminowanie ruchu samochodowego w obrębie starego miasta;
- wyeliminowanie parkingów z obszaru starego miasta i stworzenie miejsc postojowych w niewielkim oddaleniu od centrum.

2. Rewaloryzacja zespołu murów miejskich wraz z wieżami bramnymi w Paczkowie (połączona z rewaloryzacją starego miasta).

Zespół murów miejskich wraz z basztami łupinowymi oraz wieżami bramnymi jest obecnie jedynym zachowanym całościowo tego typu obiektem w skali regionu i stanowi jeden z najcenniejszych i najbardziej charakterystycznych elementów zabytkowych na terenie gminy.

Walory zabytkowe i turystyczne tak murów z basztami, jak i przede wszystkich wież bramnych nie są jednak w tej chwili wystarczająco wykorzystywane, dodatkowo stan zachowania wież pogarsza się.

Działania przy rewitalizacji zespołu murów wraz z basztami i wieżami przewidują:

- przeprowadzenie badań archeologicznych w otoczeniu murów miejskich od strony plant miejskich w celu zbadania reliktyw zewnętrznego pierścienia murów, rozebranego w 1 poł. XIX w.)
- prace konserwatorskie przy murach miejskich, basztach oraz wieżach bramnych,
- wprowadzenie funkcji związanych z obsługą ruchu turystycznego do wież bramnych: informacji turystycznej wraz z muzeum miasta w wieży Wrocławskiej (jako najbliższej od strony miasta), punktów widokowych na wieży Kłodzkiej i Ząbkowickiej oraz galerii rzemiosła lub sztuki, sklepów z pamiątkami itp.

3. Działania ochronne na terenie plant miejskich oraz parku przy ul. Jagiellońskiej w Paczkowie.

- prowadzenie bieżących prac pielęgnacyjnych roślinności w obrębie plant miejskich i parku;
- opracowanie ewidencji parków.

4. Rewaloryzacja cmentarza starego oraz ruiny kościoła cmentarnego.

- zabezpieczenie cmentarza przed możliwością dewastacji przez osoby postronne;

- usunięcie samosiewów i przeprowadzenie prac pielęgnacyjnych przy zieleni;
- przeprowadzenie prac konserwatorskich przy ruinach kościoła cmentarnego;
- podjęcie prac konserwatorskich przy pozostałościach płyt nagrobnych;
- włączenie miejscowej młodzieży szkolnej w akcję związaną z rewitalizacją cmentarza np. poprzez program „Ślady Przeszłości” w celu kreowania wrażliwości historycznej i zabytkowej oraz rozbudzania zainteresowania otaczającym krajobrazem kulturowym.

5. Podjęcie działań ochronnych oraz prac konserwatorskich przy przydrożnych i przydomowych kapliczkach, figurach i krzyżach z terenu gm. Paczków.

Na terenie gminy Paczków znajdują się liczne kapliczki, krzyże oraz figury świętych, pozostające świadectwem wielowiekowych tradycji kulturowych oraz religijnych dawnych i obecnych mieszkańców tutejszych miejscowości.

Część spośród kapliczek, będących obiektami kubaturowymi i zabytkami nieruchomymi, ujęta została ochroną w formie wpisu do rejestru zabytków nieruchomych lub gminnej ewidencji zabytków i włączona jest bądź niebawem zostanie do aktualizowanych i tworzonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Część obiektów niekubaturowych podlega już ochronie na mocy wpisu do rejestru zabytków ruchomych. Pozostaje natomiast grupa obiektów nieujęta dotąd żadną formą ochrony, a wykazująca wartości, których zachowanie leży w interesie społecznym.

Gmina winna:

- rozpoznać własność tego typu obiektów na terenie gminy;
- uwzględnić ochronę obiektów w aktualizowanych i tworzonych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- pozyskać fundusze na odnowę tego typu obiektów.

6. Rewaloryzacja zespołów dworsko-parkowych i folwarcznych w Ujeźdźcu, Ścibórze, Frydrychowie.

Należy wszcząć procedurę o wpisanie na Listę preferencyjną parków i ogrodów zabytkowych dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej parków w Ujeźdźcu, Frydrychowie i Ściborzu ujętych w rejestrze zabytków woj. opolskiego.

7. Zachowanie i ochrona zabytkowego układu i zabudowy wsi Stary Paczków.

Gmina Paczków winna podejmować starania o zachowanie i ochronę zabytkowego układu i charakterystycznej, zagrodowej zabudowy Starego Paczkowa, a także wspomóc prywatne inicjatywy dążące do tego samego celu. Priorytetem powinno być dążenie do zachowania XIX-wiecznego wyglądu oraz ukształtowania poszczególnych zagród z charakterystycznymi domami szczytowymi i bramami wjazdowymi. Pracom budowlano konserwatorskim należy poddać budynek dawnego zajazdu w Starym Paczkowie, szczególnie w zakresie remontu dachu.

8. Rewitalizacja obiektów poprzemysłowych na terenie Paczkowa.

Na terenie Paczkowa znajdują się ujęte w gminnej ewidencji zabytków zespoły obiektów przemysłowych, nieużytkowane a charakteryzujące się walorami zabytkowymi i cenne z punktu widzenia miejscowego krajobrazu kulturowego miasta np.:

- zespół stacji kolejowej w Paczkowie
- zespół zakładów Pollena przy ul. Pocztowej 4;
- młyny zbożowe przy ul. Młyńskiej 6, Moniuszki 4
- stacja uzdatniania wody, ul. Miraszewskiego 3 i Sienkiewicza

Gmina, mimo, iż nie jest właścicielem wymienionych obiektów winna włączyć się w działania mające znalezienie nowej funkcji użytkowej (kulturalna, turystyczna, edukacyjna, gospodarcza etc.), wprowadzonej z poszanowaniem zabytkowego charakteru zespołów.

9. Utrzymanie w dobrym stanie zabytków stanowiących własność gminy Paczków (wpisanych do rejestru zabytków i ewidencji zabytków).

Gmina Paczków jest właścicielem bądź współwłaścicielem obiektów zabytkowych z terenu gminy ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Prowadzenie prac remontowych przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy powinno przebiegać zgodnie z zaleceniami konserwatorskimi. W pierwszej kolejności należy:

- stworzyć harmonogram niezbędnych prac przy obiektach zagrożonych i wymagających interwencji konserwatorskiej;
- przeprowadzać prace remontowe i konserwatorskie przy obiektach znajdujących się w złym stanie, a prezentujących znaczne wartości zabytkowe lub historyczne i walory architektoniczne.

10. Ochrona obiektów zabytkowych – nieużytkowanych z terenu gminy.

Na terenie gminy znajdują się obiekty zabytkowe, nie będące obecnie użytkowane. Brak użytkownika wiąże się z nieuchronnym pogorszeniem stanu technicznego obiektów, wynikającym z niepodjęcia bieżących prac remontowych i konserwatorskich, niebezpieczeństwem zawilgocenia czy dewastacji, a w konsekwencji z często nieodwracalnym ubytkiem lub całkowitą utratą wartości zabytkowych.

11. Tworzenie miejsc pracy związanych z zagospodarowywaniem i popularyzacją dziedzictwa kulturowego, szkolenie rzemieślników reprezentujących tzw „ginące zawody”.

12. Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa wiejskiego i dworskiego oferujących wypoczynek oraz rozrywkę, związane z miejscową tradycją i kulturą.

Gmina powinna włączyć się w pomoc i propagowanie pozytywnych przykładów adaptacji obiektów zabytkowych, wykonywanych z poszanowaniem ich substancji zabytkowej. Tego typu działania stwarzają szansę na zabezpieczenie i uratowanie zaniedbanych lub zagrożonych obiektów o niewielkich walorach artystycznych, lecz charakterystycznych dla krajobrazu kulturowego gminy. Każdorazowe działania związane z

odnową danego obiektu powinny być realizowane w poszanowaniu wartości substancji zabytkowej obiektu oraz wzorców i miejscowej tradycji budowlanej. Oznacza to, iż zachowany powinien być m.in. wygląd zewnętrzny obiektu, tj bryła, fasady wraz z podziałami, detalem architektonicznym, forma przekrycia dachu, jak również charakter ewentualnych budynków gospodarczych. Jednocześnie wskazane jest znalezienie nowych funkcji dla obiektów nieużytkowanych, jak stodoły, obory, chlewnie itp., co zabezpieczy je przed degradacją oraz podniesie walory estetyczne i użytkowe. Jednocześnie wpłynie to pozytywnie na społeczność lokalną oraz rozwój turystyki.

Priorytet II Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego:

1. Wsparcie właścicieli obiektów ujętych w projektach Lokalnego Programu Rewitalizacji (m.in. Rewitalizacja Historycznego Centrum Miasta, Renowacja Zabytkowej Struktury Mieszkalno - Użytkowej).

Możliwość zrealizowania projektów ujętych w „Lokalnym Programie Rewitalizacji” zależy w znacznej części od właścicieli prywatnych, w posiadaniu których znajdują się tak poszczególne nieruchomości na terenie historycznego układu urbanistycznego Paczkowa od ich świadomości wartości krajobrazu kulturowego i sytuacji finansowej. Zadaniem Gminy, oprócz pomocy finansowej, jest wsparcie w zakresie fachowego poradnictwa, promocji i proponowaniu właściwych rozwiązań. Gmina, chcąc zapobiec masowej degradacji krajobrazu kulturowego, powinna zachęcać właścicieli poszczególnych obiektów zabytkowych do systematycznego przeprowadzania prac konserwatorskich i remontowych np. poprzez samorządowy system preferencji finansowych dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytków polegający na stworzeniu systemu ulg i zwolnień podatkowych lub dofinansowaniu do tego typu prac.

2. Organizacja systematycznych szkoleń urzędników w gminie w zakresie opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego.

3. Wpis do rejestru obiektów nieruchomych.

Gminna winna współpracować oraz uświadamiać właścicieli obiektów zabytkowych odnośnie wartości kulturowej ich własności. Należy również informować właścicieli o korzyściach i możliwościach płynących z objęcia obiektów zabytkowych ochroną prawną. Obiekty proponowane do wpisania do rejestru zabytków:

- Kamienica, Rynek 11 w Paczkowie;
- Wieża ciśnień, ul. Sienkiewicza 20 w Paczkowie;
- Stacja uzdatniania wody, ul. Miraszewskiego 3 w Paczkowie;
- Gmach szkoły, ul. Sienkiewicza 20 w Paczkowie;
- Kamienica, ul. Staszica 10 w Paczkowie;
- Gmach dawnego domu biskupiego– ob. Dom Zakonny , ul. Wojska Polskiego 21 w Paczkowie;
- Gmach ob. urzędu miasta; przedszkole, ul. Wojska Polskiego 43 w Paczkowie;
- Gmach szkoły, ul. Wojska Polskiego 45 w Paczkowie;
- Dawne prewentorium, ul. Chrobrego 1 w Paczkowie;

- Gmach szkoły, ul. Kołłątaja 9 w Paczkowie;
- Układ ruralistyczny Starego Paczkowa
- Zespół dworca kolejowego

4. Wykreślenie obiektów z rejestru zabytków.

Gmina winna zwrócić się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z prośbą o wykreślenie z rejestru zabytków woj. opolskiego następujących nieistniejących obiektów:

1. Dawny zajazd, nr 10 w Ściborzu (utrata wartości).

5. Okresowe przeglądy stanu zachowania i zabezpieczeń obiektów zabytkowych zgodnie z Gminnym planem ochrony zabytków Gminy Paczków na wypadek konfliktu

6. Współpraca z placówkami oświatowymi, stowarzyszeniami, organizacjami społecznymi, fundacjami, kościołami i innymi instytucjami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

7. Opracowanie studium widokowo – krajobrazowego obszaru gminy.

Tego typu studium ma na celu wskazanie obszarów wyłączonych z lokalizacji inwestycji agresywnych tj. wielokubaturowych obiektów usługowych, przemysłowych, elektrowni wiatrowych etc.

8. Opracowanie katalogu form budownictwa regionalnego.

Tego typu opracowanie służyć powinno m.in. przy nowych realizacjach inwestorskich w strefach ochrony konserwatorskiej i historycznie ukształtowanych układach przestrzennych, jak również stanowić dokumentację badawczą na potrzeby wiedzy i ochrony tego typu zabudowy.

Priorytet III Promocja, edukacja i dokumentacja walorów gminnego dziedzictwa kulturowego oraz badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego gminy:

1. Rozpowszechnianie informacji o obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Udostępnienie i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków na oficjalnej stronie internetowej Urzędu Miejskiego.

2. Promocja dziedzictwa kulturowego z terenu gminy Paczków.

Gminna powinna aktywnie wspierać:

- tworzenie wydawnictw i informatorów propagujących zagadnienia związane z historią gminy oraz ochroną dóbr kultury;
- zamieszczanie i rozbudowywanie na oficjalnej stronie internetowej gminy informacji dotyczących historii poszczególnych miejscowości oraz dziejów ważniejszych obiektów zabytkowych, w tym przede wszystkim chronionych prawnie poprzez wpis do rejestru zabytków województwa opolskiego;
- opracowanie mapy zabytków gminy, będącej przystępną i czytelną formą informacji wizualnej przeznaczonej dla mieszkańców i potencjalnych turystów;

3. Propagowanie wiedzy o dziedzictwie kulturowym wśród dzieci i młodzieży.

Gmina winna wspierać działania takie jak:

- propagowanie uczestnictwa szkół w ogólnopolskim projekcie „Ślady przeszłości. Młodzież adoptuje zabytki”, nadzorowanym przez Centrum Edukacji Obywatelskiej, jak również w innych konkursach związanych z wiedzą o zabytkach, organizowanych przez CEO oraz Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków.
- dofinansowanie szkolnych konkursów wiedzy o zabytkach gminy oraz wycieczek szkolnych, których celem jest poznawanie zabytków gminy;
- zachęcać szkoły do upowszechniania wiedzy i problematyki zabytków i dziedzictwa archeologicznego;
- włączenie się w organizację projektów edukacyjnych z zakresu ochrony zabytków i zabytkoznawstwa, w tym wolontariackich obozów archeologicznych czy praktyk studenckich związanych z konserwacją zabytków.

4. Propagowanie wśród lokalnej społeczności wiedzy na temat potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego, tradycji lokalnych i idei małych ojczyzn.

Gmina winna wspierać działania takie jak:

- propagowanie wiedzy na temat lokalnej specyfiki budowlanej i zachowania ciągłości tradycji oraz idei jej poszanowania;
- organizowanie spotkań pracowników służb konserwatorskich z miejscową społecznością;
- tworzenie ścieżek edukacyjnych w celu uświadomienia roli zabytków w krajobrazie kulturowym;
- współorganizowanie wszelkiego rodzaju wystaw poświęconych historii regionu oraz ochronie obiektów zabytkowych;
- ochrona i promocja lokalnej tradycji oraz poszanowanie dla technicznego i przemysłowego dziedzictwa gminy;
- organizowanie pikników rodzinnych z elementami tradycji lokalnej połączonych z wycieczkami turystycznymi z przewodnikiem w celu umożliwienia zapoznania się przez uczestników z zabytkami na co dzień niezauważanymi.
- powołanie lokalnego Muzeum bądź Izby Pamięci w celu edukacji na rzecz ochrony miejscowego dziedzictwa kulturowego.

5. Współpraca ze społecznością lokalną w zakresie promocji zabytków.

Gmina winna włączyć się w następujące działania:

- pozyskanie wśród mieszkańców gminy Społecznych Opiekunów Zabytków;
- pozyskiwanie wolontariuszy i osób chętnych do współpracy w zakresie promocji zabytków;
- wspieranie działalności lokalnych fundacji i stowarzyszeń pracujących na rzecz ochrony zabytków oraz pielęgnowania miejscowej tradycji i dziedzictwa kulturowego.

6. Promowanie tzw. dobrych praktyk

Gmina powinna włączyć się w realizowanie następujących działań:

- wspieranie organizacji szkoleń, warsztatów i konferencji poświęconych tematyce dziedzictwa kulturowego gminy i regionu oraz jej ochronie;
- organizacji szkoleń dla właścicieli oraz użytkowników obiektów zabytkowych w celu upowszechniania wiedzy o zabytkach oraz propagowania standardów w zakresie ochrony dziedzictwa, konkretnych rozwiązań konserwatorskich oraz możliwościach pozyskiwania funduszy na tego typu cele;
- promowanie wzorcowych realizacji z zakresu ochrony obiektów zabytkowych oraz zagospodarowania terenów i obszarów o cennych wartościach kulturowych;
- organizacji konkursów na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego oraz najlepsze realizacje przy obiektach zabytkowych na terenie gminy.

7. Współudział w imprezach ogólnopolskich i regionalnych promujących zabytki.

- uczestnictwo w obchodach Europejskich Dni Dziedzictwa, których koordynatorem w Polsce jest narodowy Instytut Dziedzictwa,
- włączenie się w obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków.

8. Promocja wartości materialnych oraz niematerialnych dziedzictwa kulturowego, oraz zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości;

9. Ochrona i promocja odrębnych cech lokalnych, pielęgnacja tradycji oraz poszanowanie dla technicznego i przemysłowego dziedzictwa gminy.

10. Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych oraz miejsc związanych z kulturą i turystyką organizowanych w obiektach zabytkowych.

- propagowanie pozytywnych przykładów adaptacji, wykonanych z poszanowaniem dla substancji zabytkowej;
- propagowanie odnawiania zabytkowych obiektów zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi i poszanowaniem substancji oryginalnej.

11. Budowa i promocja produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe.

8. Stopień realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019

Realizacja zadania 1 - Rewaloryzacja starego miasta w ramach średniowiecznych założeń w Paczkowie

W 2019 r. zakończono remont płyty Rynku w Paczkowie, w programie : Paczków Javornik , Dwa miasta jedna historia . Budowa Transgranicznego Centrum Obsługi Turystów - Adaptacja Zabytkowej Płyty Rynku w Paczkowie obejmujący: wykonanie przebudowy płyty Rynku w granicach istniejącego pasa drogowego w zakresie: jezdni, miejsc postojowych, chodników, zieleńców, placu i zjazdów, budowa przyłączy elektroenergetycznego, przebudowa sieci: oświetlenia, kanalizacji opadowej, wodociągowej, sanitarnej, budowa obiektów małej architektury w miejscu publicznym: makieta miasta, wodotrysk z komorą

technologiczną, źródł wody pitnej, schody terenowe, donice, ławki, kosze na śmieci, śmietnik z podziemną komorą, stojaki rowerowe, latarnie oraz bramy na dojściu do istniejącej zabudowy mieszkalnej zgodnie z dokumentacją projektową zatwierdzoną decyzją pozwolenia na budowę nr 586/16 z dnia 31.08.2016r. oraz pozwoleniem konserwatorskim nr 646/N/2016 z dnia 23.08.2016 r.

Realizacja zadania 2 - W ramach realizacji zadania pn. „Wdrażanie strategii niskoemisyjnej w Subregionie Południowym na terenie Gminy Grodków i Gminy Paczków” wykonano :

- remont ścieżek pieszo-rowerowych poprzez przebudowę istniejących ciągów pieszych oraz wymianę i uzupełnienie latarni zlokalizowanych w obrębie zabytkowych murów Paczkowa ,
- modernizacji fontanny wraz z infrastrukturą techniczną,
- budowa i montaż systemowej toalety publicznej z dostępem dla osób niepełnosprawnych,
- budowa dworca jako centrum przesiadkowego wraz z zagospodarowaniem terenu w niewielkiej odległości od centrum,
- wydzielenie miejsc postojowych dla samochodów osobowych wraz z drogą dojazdową w niewielkiej odległości od centrum.

Realizacja zadania 3 - Ukończenie prac konserwatorskich przy ratuszu w Paczkowie

W 2017 r. wykonano remont konserwatorski Ratusza Miejskiego w Paczkowie.

Realizacja zadania 4 - Wykreślenie obiektów z rejestru zabytków

W roku 2018 wykreślono dwa obiekty z rejestru zabytków:

- Kamienica , ul. Słowackiego nr 1
- Kamienica, ul. Słowackiego nr 8

ze względu na brak obiektów w terenie.

Realizacja zadania 9 - Rewitalizacja obiektów przemysłowych na terenie Paczkowa.

Zrewitalizowano Zespół Gazowni na ul. Pocztovej 6- obecnie znajduje się tam obecnie Muzeum Gazownictwa oraz sala w której odbywają się m.in. koncerty, konferencje (widok poniżej).

W latach 2016 – 2019 pozyskano następujące dotacje na remonty, przebudowę obiektów zabytkowych:

1. Remont konserwatorski Ratusza Miejskiego w Paczkowie i Pałacu Biskupiego w Otmuchowie - 445.566,64 zł. (całkowita w. zadania 532.534,21 zł.)
2. Ścieżka informacyjna " Śladami św. Jana Nepomucena po paczkowsko-javornickim pograniczu" - 57.341,29 zł. (całkowita w. zadania 67.460, 34)
3. Paczków Javornik. Dwa miasta, jedna historia . "Budowa Transgranicznego Centrum Obsługi Turystów - Adaptacja zabytkowej Płyty Rynku w Paczkowie " - 4.836.357,42 zł. (całkowita w. zadania 9.441.298,00 zł.)
4. Wdrażanie strategii niskoemisyjnej w Subregionie Południowym na terenie Gminy Grodków i Gminy Paczków - 2.361.486,32 zł.(całkowita w. zadania 3.022.887,01 zł)

9.Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w *Programie Opieki Nad Zabytkami Gminy Paczków na lata 2020-2023* będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- 1) prawnych – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stref ochrony konserwatorskiej, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub włączenie do wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 2) finansowych – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy lub znajdujących się w trwałym zarządzie jej jednostek lub zakładów budżetowych, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, w zależności od możliwości finansowych gminy;

- 3) koordynacji – obejmujących między innymi realizację zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa, powiatu i gminy, współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- 4) społecznych – obejmujących między innymi działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- 5) kontrolnych – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

10. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Paczków na lata 2020-2023 po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Gminy, w celu przyjęcia go Uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Burmistrz będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań programu i przedstawiał je Radzie Miejskiej.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji programu, uwzględniająca:

- 1) ilość wykonanych zadań przyjętych do realizacji;
- 2) efektywność wykonania zadań;
- 3) wartość finansową zrealizowanych zadań;
- 4) zakres współpracy z osobami i jednostkami odpowiadającymi za zabytki.

11. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady, które zawiera Rozdział 7. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane, m.in. z następujących źródeł:

- 1) z budżetu gminy finansowanie odbywa się w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.), lub dotyczy stanowisk archeologicznych odkrytych na terenie będącym własnością gminy;

- 2) z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.);
- 3) z budżetu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace, zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.);
- 4) z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.) w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy;
- 5) z dotacji unijnych;
- 6) od fundacji;
- 7) od osób fizycznych, prawnych, kościelnych.

11.1. Dotacje

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz.U. 2020 poz. 282 ze zm.) dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;

- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego dysponuje instrumentami finansującymi działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego na mocy przyjętych rozwiązań wynikających z „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020”. Jednym z trzech instrumentów wdrażania przyjętych celów częściowych są Narodowe Programy Kultury, w tym Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”.

Określony jest on poprzez podprogramy, priorytety i działania, które MKiDN realizuje w corocznie ogłaszanych programach.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego co roku ogłasza programy, w ramach których można się ubiegać o dofinansowanie projektów związanych z ochroną zabytków. Mimo, że są one ogłaszane każdego roku, zakres merytoryczny i tematyczny w poszczególnych latach zasadniczo nie ulegał zmianie.

12. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

W okresie obowiązywania *Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Paczków na lata 2020-2023*, gmina przeznaczy środki na konserwację zabytków zdobyte ze źródeł publicznych lub prywatnych. Będą one przeznaczane na cele wyznaczone przez administrujących zabytkowymi obiektami. Na bieżąco wg potrzeb wykonywane będą prace renowacyjne obiektów umieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków.